ភាសាខ្មែរ

ការល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល

▽

LA LANGUE CAMBODGIENNE

(UN ESSAI D'ETUDE RAISONNÉE)

PAR

IÊU - KŒUS

អៀវ - កើស

អ្នករៀបរៀង

— - —

កុង្សីយ៍សេនាបតីបានអនុញ្ញាតហើយ

CETTE PUBLICATION A REÇU L'APPROBATION

DU CONSEIL DES MINISTRES

CA 25

លោក អៀង កើស

(១៩០៥ - ១៩៥០)

សេចក្តីជូនដំណឹងដល់អ្នកអាន

យើងខ្ញុំជាញាតិមិត្តសពលោក អៀវ កើស បានប្រគល់សិទ្ធិសៀវភៅនេះ ជូនបណ្ណាគារមូលមិត្ត និងមិត្តសេរី បោះពុម្ពលក់ផ្សាយចំនួនមួយពាន់ក្បាល ដោយគ្មានយកកម្រៃអ្វីពីបណ្ណាគារទេ ។ ក្រៅពីចំនួនមួយពាន់ក្បាលលើកដំបូងនេះ យើងខ្ញុំសូមដំកល់សិទ្ធិជូនអង្គការរាជការមានសមត្ថកិច្ចបោះពុម្ពជាប្រយោជន៍និងកម្រៃដល់ជាតិ ដើម្បីជាកុសលដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ លោក អៀវ កើស ។

សៀវភៅនេះ រោងពុម្ពព្រះរាជទ្រព្យ បានបោះពុម្ព ៣.០០០ក្បាល នៅចុងឆ្នាំ ១៩៦៧ បានតែបោះភាគទី ១ ប៉ុណ្ណោះ ។ សេចក្តីនៃលេខយោងក្នុងសៀវភៅភាគទី ១ នោះ ត្រង់ទំព័រ ៨០ ពុំបានយកមកបោះពុម្ពនៅទំព័រ ១០៨ នៃសៀវភៅថ្មីនេះទេ ។ ក្រៅពីលេខយោងនេះ យើងដំកល់

ទុកតាមច្បាប់ដើមរបស់លោក អៀវ កើស ទាំងអស់ ៗ ៦ ចំណែកភាគទី ២ ក៏បានរៀបរៀងចប់ស្មើគ្នា ទាំងពីជំនាន់នោះដែរ តែមិនទាន់បានបោះពុម្ពផ្សាយនៅឡើយ ៗ ឥឡូវនេះ យើងប្រមូលយកមកបោះពុម្ពទាំងពីរក្បាលរួមគ្នាតែមួយសៀវភៅវិញ ដើម្បីឲ្យបានស្រួលដល់អ្នកដែលត្រូវការអាន ៗ

តពីទំព័រជីវប្រវត្តិខាងមុខនេះ គឺជាសេចក្តីដែលលោក អៀវ កើស បានរៀបរៀងផ្ទាល់ខ្លួនទាំងអស់ ៈ

* * *

ជីវប្រវត្តិ របស់លោក អៀវ កើស

លោក អៀវ កើស កើតក្នុងឆ្នាំ ១៩០៩ នៅឃុំសង្កែ ខេត្រ បាត់ដំបង ជាកូនតែមួយ របស់លោក អៀវ ហេង និងអ្នកស្រី ទឹក ។

លោកបានរៀន នៅវត្តកណ្ដាល និងសាលាបឋម-សិក្សា ខេត្រ បាត់ដំបង នៅអនុវិទ្យាល័យព្រះស៊ីសុវត្ថិ ក្រុងភ្នំពេញ និងសាលាពាណិជ្ជកម្ម ក្រុងហាណូយ រហូតដល់បានប្រឡងជាប់លេខ ១ ក្នុងឆ្នាំ ១៩២៧ ។

គ្រឹះស្ថានជីនីហ្វ្រេរ នៅភ្នំពេញ និង បំការកៅស៊ូមេមត់ បានទទួលលោកជានិយោជិក ដល់ដើមឆ្នាំ ១៩២៨ មុននឹងលោកបានផ្ដើមប្រកបកាជីវកម្មជាសហគ្រិនស្ថាបនា នៅមេមត់ ទៅទល់នឹងឆ្នាំ ១៩៣២ ។

នៅតុលាការកំពង់ចាម ក្នុងឆ្នាំ ១៩២៨ លោកបានប្ដឹង

ឈ្មោះក៏លើតាងហ្វាំងចំការកៅស៊ូ តាខ្សាន សញ្ជាតិបារាំង ដែលបានប្រើអំណាចប្រមាថរូបលោក ។ នៅឆ្នាំ ១៩២៩ លោកបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយ អ្នកគ្រូ គិម-ស៊ីរី ហៅ ញាញ ។ លោកមានកូនប្រុសពីរ ។

នោះបើលោកកំពុងប្រកបអាជីវកម្ម ព្រមទាំងមានគ្រួសារហើយក្តី លោកបានខំខ្នៀតរៀន ទាល់តែប្រឡងជាប់ ក្នុងការប្រដែងយកអាហារូបករណ៍ នៅឆ្នាំ ១៩៣២ ដើម្បីទៅបន្តវិជ្ជានៅវិជ្ជាស្ថានគីមី ឯក្រុងបរដូ នាប្រទេសបារាំង ។ ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលបារាំងនៅឥណ្ឌូចិន មិនបានឲ្យលោកចេញទៅរៀនទេ ។

ពីឆ្នាំ ១៩៣២ ទៅ ១៩៤១ លោកបានធ្វើជាសហគ្រិនសាធារណការ នៅបាត់ដំបង ។ ក្នុងពេលនោះ លោកបានចូលជាសមាជិកសភាតំណាងរាស្ត្រខ្មែរ រួចជាសមាជិករង នៅគណៈកម្មការចម្រុះ នៃគ្រុមបបាប្រឹក្សាសម្រាប់ការពារផល

ប្រយោជន៍ខាងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុនៅប្រទេសជប៉ុន និងបានធ្វើជាសមាជិក នៃគណៈកម្មការចម្រុះនៅអមរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ ។

នៅឆ្នាំ ១៩៥១/៥៨ លោកបានប្រកបមុខរបរលក់ថ្នាំពេទ្យ និងបានធ្វើឧស្សាហកម្មសាប៊ូនៅបាត់ដំបង ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៨ លោកបានមកភ្នំពេញកាន់តំណែងឧបរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច ។ ឆ្នាំក្រោយមកលោកបានចូលរួមបង្កើតគណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យ និងបានធ្វើជាប្រធានរដ្ឋសភាព្រាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ នៅឆ្នាំ១៩៥៧ លោកបានធ្វើប្រធានរដ្ឋសភាម្តងទៀតរហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៥៩ ។

លោកបានចូលជាសមាជិក សមាគមសិស្សចាស់ និងមិត្តអនុវិទ្យាល័យនិងវិទ្យាល័យព្រះស៊ីសុវត្ថិ, សមាគមគិលានសង្គ្រោះបំពោះព្រះសង្ឃ និងគណៈកម្មការវប្បធម៌ ព្រមទាំងបានធ្វើជាទីប្រឹក្សាសមាគមមិត្តសាលាបាលី ។

លោកបានរៀបចំក្បួនដាក់លេខ និងអង្គុលីលេខខ្មែរ ៗជាមួយនឹងគណៈកម្មការវប្បធម៌ លោកបានកែសម្រួលអក្សរខ្មែរសម្រាប់អង្គុលីលេខ ។ លោកជាអ្នកស្រាវជ្រាវភាសាខ្មែរ, ជាគរុ, ជាអ្នកនិពន្ធសារពត៌មានខ្មែរ-បារាំង និងជាអ្នករៀបរៀងសៀវភៅ "ភាសាខ្មែរ" នេះ ។

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្ដេចព្រះ នរោត្តម-សីហនុ ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យ បានព្រះរាជទាន គ្រឿងឥស្សរិយយស មេដាយមាសព្រះករុណា ទ្រង់រាជ្យ និងមេដាយវរសេនាអាណាចក្រកម្ពុជា ។

នៅចុងឆ្នាំ ១៩៤៩ លោកបានដង្ហែព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូងទៅប្រទេសបារាំង ។ លុះបានធ្វើព្យាបាលរោគរួចត្រឡប់មកប្រទេសយើងវិញមិនបានប៉ុន្មានថ្ងៃផង ស្រាប់តែគ្រាប់បែកដៃមួយបានផ្ទុះឡើងប្រហារជីវិតលោក ក្រោយពេលដែលលោកទើបនឹងបានបិទសម័យប្រជុំ គណៈកម្មការអាយក

នៃគណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្ងៃ១៤ មករា ១៩៥០ វេលាម៉ោង ៦ ល្ងាច ។ ពាក្យបណ្តាំមុនផុតដង្ហើមរបស់លោក ជាពាក្យជ្រាបដោយធម៌អហិង្សា ។

សពលោកបានបូជានៅវត្តបទុមវតីរាជវរារាម ។ ធាតុលោកបានបញ្ចុះនៅវត្តកែវព្រះភ្លើង ក្រុងភ្នំពេញ ។

រៀបរៀងដោយ

ញាតិមិត្តនៃសពលោកអៀវ កើស

ភាសាខ្មែរ

(ការល្បងពិនិត្យដោយរកហេតុផល)

ក្បាលទី ១

LA LANGUE CAMBODGIENNE

(Un essai d'étude raisonnée)

Tome I

អៀវ - កើស

អ្នករៀបរៀង

បោះពុម្ពផ្សាយ

ដោយបណ្ណាគារ មិត្តសេរី

ព. ស. ២៥០៧ គ. ស. ១៩៦៣

បោះពុម្ពឡើងវិញ

ដោយ **អមតា**

ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៩២

សូមឧទ្ទិសដល់អ្នកមាតាជាទីស្រឡាញ់
ដែលបានទទួលអនិច្ចកម្មទៅ កាលខ្ញុំនៅ
ក្មេងពុំបានសងគុណគាត់ ។

សេចក្ដីជំរាបជាមុន

សៀវភៅនេះ មិនមែនជារឿងនិពន្ធសំរាប់អានលេងកំសាន្តចិត្ត ។ ដូច្នេះមិនមែនជាសៀវភៅសំរាប់សាមញ្ញជនទេ ។

មិនថាជាសៀវភៅវេយ្យាករណ៍ សំរាប់រៀនក្នុងសាលាក៏ទេដែរ ។ ដូច្នេះមិនមែនជាសៀវភៅសំរាប់កូនសិស្សទេ ។

គឺជាសៀវភៅសំរាប់ជួយអ្នកចេះខ្មែរហើយ ឲ្យចេះលើសបន្តិចទៅទៀត ហើយ សំរាប់ស្នើយោបល់របស់អ្នកសរសេរជូនលោកអ្នកប្រាជ្ញខាងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ដែលមានបំណងចង់រៀបចំវេយ្យាករណ៍នៅថ្ងៃក្រោយ ។

សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់អ្នកសរសេរ គឺថាល្បងពិនិត្យភាសាខ្មែរឲ្យចប់សព្វគ្រប់ តែពិនិត្យបានតែសូរសាស្ត្រនិងនិឃណ្ដសាស្ត្រ នៅសល់រូបសាស្ត្រទៀត ក៏រកពេលចំនេរនឹងសរសេរតទៅពុំបាន ។

សូរសាស្ត្រដែលមានអធិប្បាយក្នុងសៀវភៅនេះសរសេរចាប់តាំងពីខែមេសា (អាព្រិល) គ.ស. ១៩៤៦ ។ ឯនិឃណ្ដ-

សាស្ត្រសរសេររឿងពីខែមិថុនា (យូកុំង) គ.ស. ១៩៤៦ ។ ក្នុងសម័យនោះត្រូវបានអនុញ្ញាតពីរាជការ ទើបបោះពុម្ពផ្សាយបាន ។ សំរាប់សៀវភៅនេះ ទំរាំសុំអនុញ្ញាតបាន អស់វេលាជាងពីរខែ ។ នេះរាប់បានថារហ័សណាស់ហើយ ។ ដល់បានអនុញ្ញាតហើយ រកជួលគេបោះពុម្ពមិនបានទៀត ព្រោះគ្មានអក្សរពុម្ពខ្មែរគ្រប់គ្រាន់នឹងការ ។ ចាល់តែទៅពឹងសមាគមសុធាសេ ទើបរកពុម្ពព្រះរាជទ្រព្យព្រមបោះឲ្យ ។ ការបោះពុម្ពនេះចាប់ធ្វើពីដើមឆ្នាំដល់មកខែតុលា (ទិកតូប) នេះ គ្រាន់តែជិតរួច ។

ផលដែលកើតឡើងអំពីការពិបាកនេះ មាន ៣ ប្រការ ៖

១.— ធ្វើឲ្យឃើញថាហេតុនេះហើយ បានជាអក្សរសាស្ត្រយើង និងវឌ្ឍនធម៌យើងពុំបានដើរលឿនឲ្យទាន់សម័យនឹងគេ ។

២.— ធ្វើឲ្យចេញសៀវភៅក្បាលទី ២ ព្រមពេលគ្នានឹងសៀវភៅនេះពុំបាន ។ សៀវភៅក្បាលទី ២ ដែលនិយាយ

ពីដើមកំណើតរបស់ពាក្យខ្មែរ អាចជាទីទាក់ចិត្តចង់ចេះ ចង់ស្គាល់របស់អ្នកអានជាន់សៀវភៅនេះ ។ កាលបើបញ្ចេញសៀវភៅក្បាលទីមួយតែប៉ុណ្ណេះ អ្នកអានអាចចូលចិត្តខុស ថាមិនមែនជារឿងគួរចង់ដឹងប៉ុន្មានទេ ។

៣.- ធ្វើឲ្យសៀវភៅទាំងពីរក្បាល ចាស់ផុតសម័យបន្តិចទេ ព្រោះតាំងពីកាលសរសេរចប់មកដល់វេលានេះ ភាសា យើងបានលូតលាស់យ៉ាងរួសរាន់ ដោយសារសេចក្តីព្យាយាមរបស់គណៈកម្មការវប្បធម៌ ដែលបានបង្កើតពាក្យថ្មីជាច្រើនម៉ាត់ ។ ខ្ញុំបានយកពាក្យ **អក្ខរាវិរុទ្ធ** មកបញ្ចូលប្រើក្នុងសៀវភៅនេះខ្លះ ក្នុងពេលដែលរៀបពុម្ព ។

ថ្ងៃ ១០ ខែតុលា គ.ស. ១៩៤៧

អៀវ-កើស

សញ្ញាសំគាល់

>	អានថា	ទៅជា
<	"	មកពី
+	"	ថែម ឬ និង
=	"	គឺ
ឧ.	"	ឧទាហរណ៍
សំ.	"	សំស្ក្រឹត
បា.	"	បាឡី

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

ពាក្យលំនាំ ១

ពាក្យផ្ដើម

អ្វីដែលហៅថាភាសាខ្មែរ? ៧

លក្ខណៈនៃភាសា ២០

អំបូរភាសា ២២

ភាគទី ១

សូរសាស្ត្រ

ផ្នែកទី១– អំពីអក្សរ

ស្រៈ ៣០

ព្យញ្ជនៈ ៣៧

វណ្ណយុត្តិ ៤៣

វណ្ណសញ្ញា ៥៧

ប្រវត្តិនៃអក្សរ ៧៤

ផ្នែកទី២–វិធីអាន

សំឡេងស្រៈ ៩៧

សំឡេងព្យញ្ជនៈ ១០១

សំឡេងអក្សរកាលសរសេរជាប់គ្នា ១០៤

វិធីអានពាក្យត្រង់សំឡេងវែងខ្លី ១១៦

ទំព័រ

វិធីអានពាក្យត្រង់សំឡេងគ្រលួចឬគ្រលរ ១២៧
វិធីអានពាក្យមកពីបាលី-សំស្ក្រឹតខ្លះដែលមិនកាន់តាមវាងិប្បាយ. ១៣៤

ផ្នែកទី ៣— ច្បាប់សូរសាស្ត្រខ្លះ

កែសំឡេងព្យញ្ជនៈរឹងជាទន់ ១៤១
កែសំឡេងព្យញ្ជនៈតឹងជាធូរ ១៤៣
កែសំឡេងស្រៈ ១៤៥
កែពាក្យព្យាង្គច្រើនជាពាក្យព្យាង្គតិច ១៥០
កែពាក្យព្យាង្គតិចជាពាក្យព្យាង្គច្រើន ១៥៤
ការប្រែប្រួលអក្សរ រ ១៥៥
ការប្រែប្រួលសម្លេងផ្សេង ៗ ទៀត (សំឡេងភាយះង) . . ១៥៧

ភាគទី ២

និឃណ្ដុសាស្ត្រ

ផ្នែកទី ១

ពាក្យដែលគុបតែងបង្កើតឡើង ១៦៦
អំបូរពាក្យ ១៦៦
ក— ពាក្យផ្សំខ្មែរ ១៦៧
— រូបរបស់ពាក្យផ្សំ ១៦៨
១— បុព្វបទ ១៧១
ក— អព្យាង្គបុព្វបទ ១៧២
ខ— ព្យាង្គបុព្វបទ ១៧៤

ទំព័រ

២– បង្វែក ១៧៧
— អត្ថរបស់បទភ្ជាប់ ១៨២
១– ន័យជា "ក្នុង" ១៨២
២– ន័យជា "ទៅវិញទៅមក" . . . ១៨៤
៣– ន័យជា សេចក្ដីជំនួស . . . ១៨៤
៤– ន័យជា គ្រឿងឧបករណ៍ . . . ១៨៦
៥– ន័យជា អ្នកធ្វើ ១៨៧
៦– ន័យជា របស់ដែលគេត្រូវធ្វើ . . ១៨៨
៧– ន័យជា "ញឹកញយ" ១៨៩
— ការផ្លាស់ប្រយោគរបស់មូលសព្ទដោយបទភ្ជាប់ ១៨៩
១– ទៅជាកិរិយាសព្ទ ១៩០
២– ទៅជានាមនាម ១៩៥
៣– ទៅជាគុណនាម ១៩៨
ក– ពាក្យធំបាលី-សំស្ក្រឹត . . . ១៩៩
១– បុព្វបទ ២០០
២– បច្ច័យ ២០៨
ខ– ពាក្យគន្លាស់កាត់ ២១១
គ– ពាក្យគួប ២១៥
ឃ– ពាក្យសមាស ២១៩
សន្ធិ ២២០
ឃ– ពាក្យគូ ២២៣

ផ្នែកទី ២

ពាក្យដែលខ្ចីពីភាសាក្រៅ ២៣០
ក— ភាសាសំស្ក្រឹត និង ភាសាបាលី . . ២៣០
ខ— ភាសាសំស្ក្រឹត-បាលី និងភាសាខ្មែរ . . ២៣៨
គ— ភាសាខ្មែរនិងភាសាសៀម . . . ២៤៥

ផ្នែកទី ៣

គុណប្រយោជន៍នៃច្បាប់សូរសាស្ត្រនិងច្បាប់និយមសាស្ត្រ . ២៦៧
ក— សេចក្ដីសំគាល់តាមនិរុត្តិសាស្ត្រ ២៧៨
១— ពាក្យដើមខ្មែរ ២៧៨
២— ពាក្យគន្លាស់កាត់ ២៨៦
៣— ពាក្យគូ ២៩១
៤— ពាក្យបាលី-សំស្ក្រឹត ២៩៥
ខ— ការសម្រួចអក្ខរាវិរុទ្ធនៃពាក្យ (ការសម្រេចរូបពាក្យ) ៣០២
១— ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ៣០៧
២— ពាក្យមកពីបាលី-សំស្ក្រឹត . . . ៣២១
គ— ការបង្កើតពាក្យថ្មី ៣២៧
— គន្លងនៃការបង្កើតពាក្យ ៣៣៤
— វិធីបង្កើតពាក្យ ៣៣៨
— ការល្បងបង្កើតពាក្យថ្មី ៣៥៣
— គួរមានពាក្យឲ្យដំរាប់ប្រើ ៣៦៤

ពាក្យលំនាំ

យើងជនជាតិខ្មែរទាំងឡាយ តែងយកចិត្តទុកដាក់នឹងភាសាខ្មែរជាធម្មតា, តែងចង់ឲ្យភាសាយើងទទួលសេចក្តីកប់គានរបស់ប្រជាជនទាំងពួងក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ, តែងចង់ឲ្យមានការប្រើភាសាខ្មែរក្នុងកិច្ចការគ្រប់យ៉ាង មានកិច្ចការរាជការជាដើម; ព្រោះថាកាលណាភាសាយើងមានប្រើការច្រើនឡើង ក៏នឹងត្រូវរៀនសូត្រភាសាយើងច្រើនឡើងដែរ ។ កាលបើរៀនច្រើនឡើង ក៏នឹងមានមនុស្សចេះភាសាយើងកាន់តែច្រើនគ្នាឡើង កាន់តែជ្រាលជ្រៅទៅ ។ អ្នកដែលស្វែងចំណេះបានមកពីភាសាក្រៅ មានភាសាបារាំងជាដើម កាលបើចេះភាសាខ្មែរជ្រាលជ្រៅហើយ ក៏នឹងអាចនាំយកវិជ្ជាដែលខ្លួនស្វែងបានមកនោះ មករៀបរៀងសរសេរជាភាសាខ្មែរ ចែកចាយផ្សាយដល់បងប្អូនរួមជាតិទាំងឡាយ ឲ្យបានចេះដឹងដោយសារផង ។ ប្រជានិករខ្មែរក៏នឹងបានចំរើន

វិទ្យឋានៈ(១) ខ្ពស់ឡើងដូចក្នុងប្រទេសដទៃ ។

ក្នុងវេលានេះ ប្រទេសបារាំងបានបន្ទូរបន្ថយឲ្យយើងចាត់ចែងកិច្ចការរាជការក្នុងស្រុកយើងខ្លួនឯង ហើយព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូងក៏ទ្រង់ព្រះចិន្តាថានឹងព្រះរាជទានរដ្ឋធម្មនុញ្ញឲ្យប្រជារាស្ត្ររបស់ព្រះអង្គ ដោយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសបង់ឲ្យប្រជាជាតិខ្មែរដើរលឿនទាន់សម័យទំនើប ។

ភាសាខ្មែរនឹងត្រូវប្រើការច្រើនឡើង សមនឹងបំណងយើងទាំងអស់គ្នា ។ ប្រជាជននឹងយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះដឹងភាសាខ្មែរកាន់តែច្រើនជាលំដាប់; សេចក្ដីត្រូវការពាក្យថ្មីក៏នឹងបង្កើតមានឡើង នាំឲ្យឆ្អិតឆ្អល់កង្វល់ចិត្តដល់យើងទាំងឡាយមិនតិចឡើយ ។

១– អានវិទ្យៈឋានៈ: វិទ្យៈគឺ វិជ្ជា ចំណេះ; ឋានៈគឺ ឋាន កន្លែង ទីតាំង ថ្នាក់ ជាន់ ។ វិទ្យឋានៈ=ជាន់ ថ្នាក់ខ្ពស់ទាបរបស់ចំណេះ (niveau d'éducation, d'instruction) ។

ភាសាខ្មែរយើងនេះ ខ្ញុំបានធ្លៀតរៀនតែឯងមកខ្លះហើយ ដោយខ្វាក់ល្ងិត តែផលនៃការរៀនរបស់ខ្ញុំនៅតូចស្តួចស្តើង ឆ្ងាយណាស់ពីកំរិត ដែលល្មមជាទីងប្រើការបានដោយពេញលេញ ៗ ក្នុងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំប្រមូលកំណត់ដែលខ្ញុំបានកត់ទុករៀង ៗ មក កាលរៀនទៅបានប្រទះ ហើយខ្ញុំយកមករៀបរៀងពង្រីកសេចក្តី ប្រយោជន៍ដើម្បីបញ្ចៀសសេចក្តីលំបាកស្រាវរាវមកក្នុងនឹក កុំឲ្យមានច្រើនពេកដល់បងប្អូនរួមជាតិដែលនឹងត្រូវការសូត្ររៀនតែឯងដូចខ្ញុំទៅថ្ងៃក្រោយ ៗ នោះបើសៀវភៅនេះ នាំឲ្យអ្នកអានបានខ្លះក្នុងភាសាខ្មែរ សូម្បីតែបន្តិចបន្តួច ឬនាំអ្នករកពាក្យថ្មីឲ្យរកបង្កើតពាក្យ សូម្បីតែមួយម៉ាត់ក៏ដោយ នោះក៏ទុកជាបានពេញសេចក្តីប្រាថ្នាខ្ញុំហើយ ។

ការពិនិត្យភាសាខ្មែរ ដោយរកហេតុផលនេះ ញ៉ាំងឲ្យមានទំនិញផ្សេង ៗ អំពីខ្ញុំជាច្រើនអន្លើ ៗ ទំនិញទាំងនោះធ្វើទៅដោយបរិសុទ្ធចិត្តឥតមានប្រទូស្តដល់នរណាឡើយ, ធ្វើទៅ

ដោយប្រាថ្នាឲ្យមានការប្រែប្រួលវិធីសរសេររបស់យើងឲ្យបាន ស្រួលឡើងទៀត ដើម្បីឲ្យវិធីសម្រេចរូបរបស់ពាក្យចំពូក ខ្លះសមហេតុសមផលល្អឡើង ហើយដើម្បីឲ្យកែប្រែអត្ថៈរបស់ ពាក្យខ្លះដែលខ្ញុំយល់ថាដូចជាមានសេចក្តីកាន់ច្រឡំ ៗ ហេតុ នេះខ្ញុំសូមទុកជាមុន នូវសេចក្តីខមាទោសដល់លោកអ្នក ប្រាជ្ញទាំងឡាយដែលបានរៀបរៀងវចនានុក្រមខ្មែរ ៗ

ក្នុងការរៀបរៀងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំបានប្រសព្វនឹងឧបសគ្គ ជាច្រើនដែលបណ្តាលឡើងអំពីសេចក្តីខ្លះពាក្យប្រើ ៗ សេចក្តី ខ្លះនេះមកពីខ្ញុំមិនថ្នឹកក្នុងភាសាខ្មែរផង ហើយមកពីយានគឺ ភាសាខ្មែរមិនទាន់ជាប់ទទួលផ្ទុកនូវកស្តុការថែបថ្មី គឺជា សម័យបច្ចុប្បន្ននេះផង ៗ ពាក្យថ្មីដែលត្រូវប្រើនោះ ខ្ញុំបាន រកដាក់ទៅខ្លះជាការបណ្តោះអាសន្នព្រោះខានពុំបាន គង់មាន ផ្តាំផ្តងមិនទុំលែងឡើយ; ពាក្យខ្លះនឹងមានជីវិតរស់យូរទៅ ឯ ពាក្យខ្លះទៀតគង់រលុបរលាយបាត់បង់ទៅឯង ៗ អ្នកគាន មុខជានឹងទាស់ភ្នែក ទាស់ត្រចៀកនឹងពាក្យចំពូកនេះ ហើយ

និងរបៀបរៀងពាក្យដែលមិនធ្លាប់ប្រទះនោះជាមិនខាន ។ ត្រង់នេះខ្ញុំក៏សូមខមាទោសជាមុន ដោយសង្ឃឹមថាគង់នឹងសាំភ្នែក សាំត្រចៀក នឹងភាសាសរសេររបស់ខ្មែរបែបថ្មីនេះទៅថ្ងៃក្រោយ ។

មួយវិញទៀត ខ្ញុំដែលពុំបានទទួលការសិក្សាដោយចំត្រង់អក្សរសាស្ត្រ មករៀបរៀងសរសេរពីភាសាខ្មែរដូច្នេះ អាចជាការណ៍ចំឡែកប្លែកបាតដល់អ្នកផងទាំងពួង ។ គួរតែទុកការៈនេះជូនលោកអ្នកប្រាជ្ញខាងអក្សរសាស្ត្រ ដែលល្មមនឹងសរសេររឿងនេះបានដោយត្រឹមត្រូវច្បាស់លាស់ជាងខ្លួនខ្ញុំ ។ សេចក្ដីពិត ខ្ញុំចាំមើលមកយូរហើយ, ឃើញមានបោះពុម្ពតែសៀវភៅវេយ្យាករណ៍តូចមួយក្បាល ដោយក្រុមវិទ្យាសាស្ត្រ(!) ។ ខ្ញុំបានឮថា លោកអ្នកប្រាជ្ញឯទៀតបំរុងនឹងបោះពុម្ពវេយ្យាករណ៍ជាច្រើនគ្នា តែមិនចេះឃើញសៀវភៅនោះចេញមកសោះ ។ ទើបខ្ញុំកាត់ចិត្តសរសេរសៀវភៅនេះដ៏សល្វន់ទៅ សង្ឃឹមថាកាលលោកអ្នកប្រាជ្ញ

ដែលពោលមកហើយ បានឃើញសេចក្ដីខុសភាន់ច្រឡំក្នុង
សៀវភៅនេះ គង់លោកអ្នកនឹងបោះពុម្ពសៀវភៅលោកជង
ដើម្បីកែតម្រង់សេចក្ដីទៀង ។ យើងទាំងអស់គ្នាក៏នឹងបានក្ដី
ដោយសារ ។

ពាក្យផ្ដើម

អ្វីដែលហៅថាភាសាខ្មែរ?

ដើមឡើយភាសាជាអ្វី? តាមសេចក្ដីធំទូលាយរបស់ពាក្យ ភាសាជាការសំដែងចិត្តគំនិតគ្រប់យ៉ាង ៗ មាន់ឈ្មោលកាលបើរកកយសប្បាយចិត្ត វារងាវ; មាន់ញីកាលវាឃើញឆ្មា វាអត, កាលវាពងរួច វាក្ដាត ឆ្កែបក់កន្ទុយដើម្បីសំដែងសេចក្ដីគោរព ៗលៗ ទាំងនេះជាភាសាមួយយ៉ាង៖ លោកហៅថាភាសាសត្វ ។ មនុស្សគ ឬមនុស្សដែលភាសាផ្សេងគ្នាស្ដាប់គ្នាពុំបាន យកដៃទះពោះ ហើយបង្អុលមាត់ ដើម្បីសំដែងសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន ឬលាតបាតដៃដាក់ផែបទៅទិសត្រចៀក ហើយផ្ទៀងក្បាលទៅលើដៃនោះ ដើម្បីសំដែងសេចក្ដីចង់ដេក ទាំងនេះក៏រាប់ថាជាភាសាបានដែរ៖ ហៅថាភាសាគ។

ប៉ុន្តែតាមសេចក្ដីរួមតូចមក ភាសាត្រឹមតែជាការសំដែងចិត្តគំនិតដោយពាក្យសំដី ៗ ដែលយើងនឹងអធិប្បាយអំពីភាសាខ្មែរនេះ គឺសំដៅយកសេចក្ដីរួមតូចរបស់ពាក្យភាសា ៗ

ភាសាខ្មែរ តាមដែលនិយាយក្នុងដំបន់ផ្សេង ៗ មិនដូចគ្នាទាំងអស់ទេ ល្បឿនពីគ្នាទៅដោយសំឡេង ទៅដោយពាក្យដែលប្រើនៅទីនេះ មិនប្រើនៅទីនោះ ឬល្បឿនគ្នាដោយសេចក្តីរបស់ពាក្យដែលប្រែជាដូច្នេះនៅទីនេះ ប្រែតាមន័យមួយទៀតនៅទីនោះ ។

អ្នកសៀមរាបនិយាយទ្រង់ទ្រាយមួយគល់ អ្នកសុរិន្ទនិយាយផ្សេងពីអ្នកសៀមរាបបន្តិចទៅទៀត ខុសគ្នាច្រើនពីបែបនិយាយរបស់អ្នកបាសាក់ព្រះត្រពាំង ។ បែបនិយាយរបស់អ្នកកំពេញ ក៏មានខុសគ្នាខ្លះពីបែបនិយាយរបស់អ្នកបាត់ដំបង អ្នកតាកែវឬអ្នកក្រចេះ ។ បែបនិយាយដែលឃ្លៀងឃ្លាតពីគ្នាទៅតាមទីដំបន់នេះ លោកហៅថា គ្រាម-ភាសា(១) ។ គ្រាមភាសាទាំងនេះមិនមែនខុសគ្នាដល់ជាអ្នកនិយាយស្តាប់គ្នាមិនបាន គោងគេអ្នកបកប្រែទេ; សុទ្ធសឹងតែជាគ្រាមភាសាខ្មែរទាំងអស់ ។

១– អានថា គ្រាមៈភាសា គឺគ្រាម ប្រែថាប្រជុំភូមិ,ស្រុក ។

ម្ល៉ោះហើយ កើតជាបញ្ហាថា គ្រាមភាសាណាដែលជាភាសាខ្មែរដោយចំ ។ កាលពីដើម ខ្ញុំប្រកាន់ថា ភាសាដែលគេនិយាយក្នុងទឹកកំណើតរបស់ខ្ញុំ គឺទីរួមខេត្តបាត់ដំបង ជាភាសាខ្មែរដែលត្រឹមត្រូវបំផុត; កាលណាខ្ញុំប្រទះពាក្យដែលល្អៀងពីទំលាប់ប្រើរបស់ខ្ញុំ ដោយសំឡេងក្តី ដោយអត្ថៈក្តី ខ្ញុំចុះពាក្យនោះជាខុស ៗ មានសម័យមួយ ខ្ញុំទៅស្រុកស្វាយ-ចេក ។ ខ្ញុំឮអ្នកស្រុកនោះនិយាយខុសទំលាប់របស់ខ្ញុំ - ជាអនេកប្រការ ។ ស្តាប់ទៅហើយរមែងតាស់ត្រចៀកពល់ផង ៗ ខ្ញុំក៏នឹកក្នុងចិត្តថា ខ្មែរពួកនេះនិយាយខុសច្រើនណាស់ ៗ រួចក៏ស្រាប់តែគំនិតមួយទៀតបង្កើតឡើងក្នុងចិត្តខ្ញុំថា៖ នេះខ្ញុំកើតនៅទីរួមខេត្តបាត់ដំបង ខ្ញុំគិតថាអ្នកស្វាយចេកនិយាយខុស, ចុះប្រសិនជាខ្ញុំកើតនៅស្វាយចេកវិញ ខ្ញុំមិនគិតថាអ្នកបាត់ដំបង អ្នកក៏ពេញនិយាយខុសទៅហើយ?

តាមធម្មតា គ្រាមភាសារបស់ទីក្រុងធំរមែងចំជាភាសារបស់ជាតិ ជាងគ្រាមភាសាឯទៀត ដ្បិតគ្រាមភាសាទីក្រុង

រមែងពង្រីកផ្សាយចេញទៅព្រមទាំងអំណាចរាជការទូទៅក្នុង រាជាណាចក្រ ។ ក្នុងសម័យបុរាណ គ្រាមភាសាអាត់ទិក (Attique) ក្នុងដែនដែលជាទីតាំងរាជធានីអាថែន (Athènes) បានផ្សាយទៅជាភាសាកណ្ដាលសំរាប់ជាតិក្រិកពីដើម; ភាសាឡាតាំងដែលជាភាសាកណ្ដាលរបស់ជាតិរ៉ូម ក៏មានកំណើតនៅក្រុងរ៉ូមដែលជារាជធានី ។ គ្រាមភាសារបស់ក្រុងប៉ារីស របស់ក្រុងឡុនដុន បានក្លាយទៅជាភាសាកណ្ដាលរបស់ជាតិបារាំង របស់ជាតិអង់គ្លេស ព្រោះក្រុងទាំងពីរនេះជារាជធានីយូរអង្វែងដល់ពាន់ឆ្នាំមកហើយ ។ ឯរាជធានីយើង ទើបមកតាំងនៅភ្នំពេញរវាង ៨០ ឆ្នាំ ។ គ្រាមភាសាដែលនិយាយនៅភ្នំពេញ ចំជាភាសាខ្មែរជាងគ្រាមភាសាខេត្តក្រៅពិតមែន តែក៏មិនមែនជាភាសាខ្មែរដោយចំពេញទីទេ ។ សំឡេងដូចជាសំឡេងព្យញ្ជនៈ រ និងសំឡេងស្រៈ អ៊ា អ្នកភ្នំពេញប·ញ្ចេញមិនត្រូវ; ឯអ្នកដាយដែនច្រើនជាត្រូវ ។ ត្រង់ស្រៈ អ៊ា តាមសំឡេងអ្នកខាងលិច មិនអាចប្រឡំនឹងស្រៈ អឿ បាន

ដូចតាមសំនៀងអ្នកនៅកាត់កណ្ដាល ។ ប៉ុន្តែអ្នកបាត់ដំបងថាសំនៀង អិ អែ មិនត្រូវ; គ្រប់ និង គ្រុប ធំ និង ធុំ មែង និង ម៉េង អ្នកខេត្តៈនោះមិនអាចធ្វើសំនៀងឲ្យខុសគ្នាបានឡើយ ។ សំរាប់ខ្យល់ វ អ្នកខេត្តតាកែវថាត្រឹមត្រូវជាងគេ; ក្នុងគ្រាមភាសាខ្មែរឯទៀត ច្រើនតែគ្មានបញ្ចេញសំនៀងខ្យល់ វ ។ សំរាប់ខ្យល់ដទៃទៀតមានក ជាដើម ខ្មែរក្នុងអាណាចក្រកម្ពុជា ថាមិនត្រូវចំ ឧ. កាក់ បាក់ ប្រាក់ ច្រើនតែថា កៈ បៈ ប្រៈ ; មានតែខ្មែរកូសាំងស៊ីនបានថាត្រូវចំដល់ខ្យល់ ក ប៉ុន្តែដូចជាសង្កត់ខ្លាំងហួសបន្តិច ។ ការណ៍(១) ដែលខ្ញុំនាំមក

១— ដើម្បីកុំឲ្យងឿងឆ្ងល់ត្រង់ពាក្យការណ៍ ការ ករណី ករណីយ៍ ខ្ញុំសូមកំដាប់សេចក្ដីរបស់ពាក្យទាំងនេះ ដើម្បីឲ្យបងប្អូនទាំងឡាយយល់ចិត្តបានដូចគ្នាហើយប្រើទៅតាមទំនងមួយដូចគ្នា ។ សេចក្ដីដែលនឹងកំដាប់នោះ គឺសេចក្ដីនៃពាក្យទាំងនេះ កាលមកជាពាក្យខ្មែរទៅហើយ មិនមែនកាលនៅជាពាក្យបាលីសំស្ក្រឹតទេ ។

ការ ដូចក្នុង "ខ្ញុំធ្វើការ" ប្រែថាអំពើដែលយើងធ្វើ ត្រង់គ្នានឹងពាក្យបារាំង travail ។

(មាន)...

ពោលជាឧទាហរណ៍តាំងអម្បាលនេះ គ្រាន់តែខានសំឡេង ហើយមិនបានគ្រប់សព្ទផង ។ ក្រៅពីខាងសំឡេងនៅមានខាងពាក្យនិងសេចក្ដីរបស់ពាក្យដែលខុសគ្នា, ដូចមានពោលបន្តិចមកហើយ រាំងគ្រាមភាសាមួយ ទៅគ្រាមភាសាមួយទៀតៗ

ហេតុដូច្នេះ ភាសាខ្មែរមិនមែនជាគ្រាមភាសាខ្មែរណាមួយតែមួយចំពោះទេ ព្រោះយើងបានឃើញមកហើយថា គ្រាមភាសាទាំងនេះសុទ្ធសឹងតែមានខុសខ្លះ មិនដូចដោយស្មោះ

<u>ការ</u> ដូចក្នុង "ការដឹកនាំ, ការរៀបចំ, ការលំដាក" ជាបុព្វបទ (préfixe) សំរាប់ធ្វើឲ្យពាក្យប្រភេទដទៃ ប្រែសភាពជានាមនាម ។

<u>ការណ៍</u> ក្នុងវចនានុក្រមលោកប្រែថាហេតុ, ដំណើរ ។ បើនឹងស្រដីឲ្យច្បាស់ទៅ គឺជារបស់ដែលកើតមានឡើងហើយ, ដែលធ្វើរួចមកហើយ, ត្រង់នឹងពាក្យបារាំង fait, un fait, des faits, (Les faits que j'ai cités comme exemples) ។

<u>ករណី</u> ប្រែថារឿង, ហេតុភេទ, ឧ. ករណីវិភេទ = រឿងវិភេទ ។ ត្រង់នឹងពាក្យបារាំង Cas, ស្រេចតែករណី = selon le cas ។

<u>ករណីយ៍</u> ប្រែថារបស់ដែលត្រូវធ្វើ, ត្រង់នឹងពាក្យបារាំងថា devoir ។ បើឲ្យល្អ devoir (au sens moral) គួរប្រែថាករណីយកិច្ច (អាន ករៈ-ណីយៈកិច្ច) ។

ទិនភាសាដែលហៅថាភាសាខ្មែរ ។

បញ្ហាទើបនៅដដែល ៖ អ្វីដែលហៅថាភាសាខ្មែរ ? ភាសាខ្មែរជាភាសារបស់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់គ្នា ។ បើខ្ញុំនឹងឆ្លើយដូច្នោះ ក៏បានមួយយ៉ាងដែរ, ប៉ុន្តែសូមឲ្យពិនិត្យការណ៍ត្រង់នេះបន្តិចមើល ។ អ្នកក៏និយាយខ្មែរ ខ្ញុំក៏និយាយខ្មែរ យើងស្តាប់គ្នាបានដោយពេញទី ។ តែបើសង្កេតដោយល្អិតទៅ របៀបនិយាយរបស់អ្នក គង់មានខុសគ្នាពីរបៀបនិយាយរបស់ខ្ញុំខ្លះ ។ តាមន័យនេះ ក្មេងសម័យក្រោយនិយាយមិនដូចជីតារបស់វាទេ ។ បើនឹងស្រដីមួយយ៉ាងទៀត ភាសាក្មេងជាន់ក្រោយ មានល្បៀងពីភាសាមនុស្សដែលបានចូលទៅកាន់វ័យជរាហើយ, ភាសាកូនចិនល្បៀងពីភាសាជនជាតិខ្មែរសុទ្ធ, ភាសាគ្រហាវាសល្បៀងពីភាសាបព្វជិត ។ ឯភាសាអារក្សអ្នកតាផ្សេងពីនោះទៅទៀត ដូចជាពាក្យអាការ-សាហារ (=ស្រា) ពងតាប (អ្នកដែលលុះខាងចរក្យា), ១ កំប៉ាំង (= ១ រៀល) . . . ។

ដូច្នេះភាសាខ្មែរ មិនមែនជាភាសារបស់ក្រុមណាខេត្តណា ទីជំរំណាដោយចំពោះទេ, គឺជាជាភាសាដែលអ្នកនិយាយ ឬខ្ញុំនិយាយ ឬជនណានិយាយដោយស្មោះក៏ទៅដែរ ។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន គឺជាភាសាខ្មែរ តាមន័យដែលយើងចង់ស្រដីនេះ ជាភាសាកណ្ដាលសំរាប់ជនជាតិខ្មែរទាំងពួង ដោយឥតគិតដល់ទីជំរំ ឬឋានៈនៃអ្នកប្រើភាសានោះឡើយ ។

ពាក្យថា “សំរាប់ជនជាតិខ្មែរ„ គេនឹងយកសេចក្ដីឲ្យធំទូលាយប្រែថា មនុស្សដែលនៅក្នុងស្រុកខ្មែរទាំងអស់គ្នា ។ កួយ ស្ទៀង ពួង មិនមែនមានជ័រជាតិ ឬឈាមជ័រ (Race) ជាខ្មែរទេ មានភាសាផ្សេងពីភាសាខ្មែរ ។ ភាសាទាំងនេះប្រើសំរាប់តែជនដោយចំពូក គ្រាន់និយាយប្រស្រ័យគ្នានៅវិញទៅមកក្នុងគណៈរបស់ខ្លួន ។ កាលបើពួកចង់និយាយនឹងស្ទៀងឬកួយ ឬចង់និយាយនឹងខ្មែរ គេនឹងប្រើភាសាខ្មែរជាភាសាកណ្ដាលទើបស្ដាប់គ្នាបាន ។ ភាសាតូចៗបែបភាសា

កួយ ស្ទៀង ព្នង នេះហៅថាទេសភាសា (១) ។ ក្នុងស្រុកចិនមាននូវទេសភាសាជាច្រើន ដូចជាទេសភាសា តៀជីវ ហុក-កៀន កាំងតាំងជាដើម, នៅស្រុកបារាំងក៏មានទេសភាសាខ្លះដែរ ដូចជាទេសភាសា ប្រឺតុង បាស្ក អាល្សាស ... ។

ភាសាចាម កាលពីដើមជាភាសាកណ្ដាលក្នុងប្រទេសចាម្ប៉ា ។ ប្រទេសចាម្ប៉ារលត់រលាយទៅយូរហើយ ។ ភាសាចាមក៏ក្លាយទៅជាទេសភាសាមួយក្នុងស្រុកខ្មែរ ។ លក្ខណៈសំខាន់បំផុតរបស់ទេសភាសា គឺជាប្រើបានតែនឹងជនដែលនៅក្នុងពួកគណៈជាមួយគ្នា កាលណាជនពួកនេះនិយាយនឹងជនជាតិក្រៅ គេនឹងប្រើភាសាកណ្ដាល ។ សូមឲ្យជនជាតិខ្មែរទាំងឡាយ ខំប្រឹងប្រែងកុំឲ្យលក្ខណៈនេះមានដល់ភាសាយើងឡើយ; ជាករណីយកិច្ចរបស់យើងទាំងអស់គ្នាត្រូវរក្សាខេមរភាសា ឲ្យគង់នៅជាភាសាកណ្ដាលក្នុងស្រុកយើងជាប់រៀងទៅ ។

១– អានថា ទេសៈភាសា ពីទេសៈ ប្រែថា ប្រទេស, ភូមិ ។

ភាសាកណ្ដាលបើស្រដីឲ្យចំទៅ មិនមែនជាភាសាយើងនិយាយទេ គឺជាភាសាសរសេរ ។ កាលបើខ្ញុំថាភាសាសរសេរផ្សេងពីភាសានិយាយដូច្នេះអ្នកអានអាចឆ្ងល់ ដ្បិតធ្លាប់ស្មានថាដូចគ្នា ។ សេចក្ដីពិត ភាសានិយាយនិងភាសាសរសេរខុសគ្នាច្រើនប្រការ ។ ពាក្យខ្លះគេនិយាយ តែគេមិនសរសេរ ឧ. អញ្ចឹងហើយ អញ្ចឹងៗ ម៉្លឹងៗ ...។ *របៀបរៀនពាក្យនិយាយ និងរៀនពាក្យសរសេរប្លែកពីគ្នាច្រើន ឧ. ភាសានិយាយ ៖* «យប់មិញសត្វនេះសត្វហើយ ។ យើ! ថាវាមកពាសពេញតែម្ដង, សរសេរអ្វីក៏មិនបាន »; *ភាសាសរសេរ ៖* “យប់មិញ សត្វមមាចមកច្រើនពាសពេញលើតុ ខ្ញុំរកសរសេរអ្វីពុំបានសោះ » ។

ភាសាដែលគេលែងប្រើទៅហើយក្នុងការនិយាយ ហៅថាភាសាស្លាប់ បានដល់ភាសាសំស្ក្រឹត បាឡី ឡាតាំង ...។

ភាសាស្លាប់ទាំងនេះដែលគេបានរៀបចំទុករួចមកហើយ ។ នៅនឹងថ្កល់ដែលឥតប្រែប្រួលព្រោះឥតជីវិត ។ ភាសាដែលនៅប្រើក្នុងការនិយាយ ហៅថាភាសារស់ ។ ឯភាសារស់តែងប្រែប្រួលទៅមិនឈប់ឈរដូចរុក្ខជាតិ ឬសត្វទាំងឡាយដែលមានជីវិត ។ ក្នុងការប្រែប្រួលនេះ ភាសានិយាយមានដំណើរលឿនជាងភាសាសរសេរ ។ ហេតុនេះបានជាមានពាក្យខ្លះគេនិយាយកល់គ្នាជារត់មាត់ តែពុំទាន់បញ្ចូលក្នុងពួកពាក្យសរសេរនៅឡើយ, ពាក្យខ្លះចាស់យូរមកហើយលែងមានប្រើក្នុងភាសានិយាយទៅហើយ តែនៅមានប្រើក្នុងភាសាសរសេរ ។

ភាសាសរសេរដែលប្រែប្រួលដោយយឺតយូរ មកពីលោកបានរៀបចំកំជាប់ទុកក្នុងសាស្ត្រា សៀវភៅ តក ។ ការរៀបចំភាសាខ្មែរដោយមួនមាំបំផុត ទើបនឹងមានឡើងក្នុងពេលថ្មីៗនេះទេ បើនិយាយឲ្យចំទៅគឺតាំងពីកាលបង្កើតវចនានុក្រម ។

វចនានុក្រម ជាច្បាប់ដែលយើងត្រូវប្រតិបត្តិតាម គឺសរសេរឲ្យត្រូវតាមទាំងអស់គ្នា ។ ការណ៍ដែលត្រូវសរសេរតាមវចនានុក្រមនេះ យើងទាំងអស់គ្នាត្រូវតែធ្វើទៅដោយគោរពដល់វិន័យ (discipline) ។ វិន័យត្រង់នេះមានសារៈសំខាន់ដល់ជាតិជាច្រើន ព្រោះថាបើយើងនៅតែសរសេររូបពាក្យតាមចិត្តរៀងខ្លួន ផ្សេងគ្នាទៅតាមវគ្គ តាមសាលាដូចពីដើម ភាសាយើងនឹងរាប់ថាជាភាសាសំរាប់ជាតិមួយពុំបាន ; ជាតិយើងក៏នឹងរាប់ថាជាប្រជាជាតិ (nation) មួយពុំសម ។ ហេតុនេះសូមឲ្យបងប្អូនរួមជាតិទាំងឡាយ ព្យាយាមសរសេរពាក្យតាមរូបដែលមានក្នុងវចនានុក្រម ឲ្យបានជារបៀបដូចគ្នាទាំងអស់ ហើយសូមឲ្យមានសេចក្ដីខ្មាសអៀនក្នុងចិត្ត កាលណាបើសរសេរឃ្លាត់ឃ្លាតខុសពីរូបពាក្យក្នុងវចនានុក្រម ដ្បិតសរសេរខុសដូច្នេះជាហេតុបំផែងឲ្យឃើញថា យើងខ្វះសេចក្ដីសិក្សា ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមប្រាកដថាបងប្អូនទាំងឡាយគង់ទុកការសរសេររូបពាក្យដោយត្រឹមត្រូវតាមវចនានុក្រមនេះ ជា

កិត្តិយសមួយដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។

អ្នកគានអាចសួរមកខ្ញុំវិញថា ៖ បើកាលណាយើងយល់ជាក់ថារូបពាក្យ (១) ដែលមានក្នុងវចនានុក្រមនោះខុសស្រឡះសោះ តើយើងនៅតែត្រូវសរសេរតាមដែរឬអី ? ខ្ញុំយល់ថាយើងត្រូវតែសរសេរតាមដែរដើម្បីរក្សាវិន័យ ។ ការសរសេរតាមនេះឯង ត្រូវបង្កើតនូវសិទ្ធិ (droit) សំរាប់យើងក្នុងការតក៏សូមឲ្យកែតំរូវឡើង ។ ប៉ុន្តែដរាបណា ពាក្យនោះមិនទាន់បានកែប្រែតាមផ្លូវការទេ ដរាបនោះ យើងត្រូវតែសរសេរតាមបែបដដែល ។

នៅស្រុកបារាំង មានទីប្រជុំអ្នកប្រាជ្ញខាងអក្សរសាស្ត្រមួយសំរាប់ពិចារណាអារកាត់អំពីរឿងអក្សរសាស្ត្រ ដូចសាលាតុលាការៈជំនុំជំរះពីរឿងក្តីផ្សេងៗ ។ ទីប្រជុំនេះបានបង្កើតឡើងនាកាលគេរៀបចំកំដាប់ភាសាបារាំងក្នុងភាគដំបូង

១— រូបពាក្យដែលពោលក្នុងទីនេះ បារាំងហៅថា orthographe, គណៈ [illegible] សន្មតឲ្យហៅថាអក្ខរាវិរុទ្ធ (អាន អក្ខៈរ៉ា . . .) ។

នៃសតវត្សទី ១៧ រវាង ៣០០ ឆ្នាំមកហើយ ។ ទីប្រជុំនេះហៅថាអាកាដេមីបារាំងសែស ។ នៅស្រុកសៀម មានទីប្រជុំអ្នកប្រាជ្ញបែបនេះដែរ គេហៅថារាជបណ្ឌិតស្ថាន ។ ទីប្រជុំបែបនេះអាចនាំនូវប្រយោជន៍ជាច្រើនមកកាន់ប្រទេសជាតិជាទីស្រឡាញ់របស់យើង ដោយចំពោះក្នុងវេលានេះ ដែលយើងកំពុងរៀបចំកំជាប់ភាសារបស់យើង ។

លក្ខណៈនៃភាសា

ពាក្យទាំងឡាយក្នុងភាសានីមួយ ៗ យើងអាចយកមកពិនិត្យទៅតាមផ្លូវ ៣ ៖

១– យើងអាចពិនិត្យខាងសំឡេង ។ វិជ្ជាបែបនេះបារាំងហៅថា ឡាហ្វូណេទិក (la phonétique) ។

ខ្ញុំសូមសន្មតឈ្មោះថាសូរសាស្ត្រ (អានសូរៈសា.ស) ។ ពាក្យនេះមិនមែនពាក្យសំស្រ្កឹតទេ គឺជាពាក្យខ្មែរយោរមកពីសំស្រ្កឹត[១] ។

១– ក្នុងសូរសាស្ត្រមានអធិប្បាយពីវិធីអានផង ។

២– យើងអាចពិនិត្យខាងរូបរបស់ពាក្យដែលប្រែប្រួលទៅតាម លិង្គ វចនៈ បុរិសៈ កាល និងមុខងាររបស់ពាក្យក្នុងប្រយោគ ។, ការប្រែប្រួលបែបនេះមានច្រើនក្នុងភាសាអំបូរ ឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ដូចជាសំស្ក្រឹតបាលីនិងភាសាក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប ។ ក្នុងភាសាយើងមិនសូវមានទេ ។ វិជ្ជាខាងរូបរបស់ពាក្យនេះបារាំងហៅថា ម៉ូរហ្វូឡូស៊ី (la morphologie), ខ្ញុំសូមសន្មតហៅថារូបសាស្ត្រ (អាន រូបៈ សាស)(១) ។

៣– យើងអាចពិនិត្យខាងអត្ថៈរបស់ពាក្យ ព្រមទាំងប្រវត្តិរបស់ពាក្យ ។ បារាំងហៅវិជ្ជាផ្នែកនេះថា សេម៉ង់ទិក (la sémantique) ខ្ញុំសូមសន្មតហៅថានិឃណ្ដុសាស្ត្រ (២) (អាននិឃាន់-ដៈ-សាស) ។

របស់ទាំង ៣ យ៉ាងនេះជាបុគ្គលិកលក្ខណៈ (៣) នៃ

១– ក្នុងភាសាបារាំងនិងភាសាអំបូរឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុបឯទៀត រូបសាស្ត្រជារបស់ដែលសិក្សាដោយចំពោះក្នុងវេយ្យាករណ៍ ។ ២–បណ្ដាពាក្យទាំងពួងក្នុងភាសាបារាំងហៅថា (vocabulaire) សំស្ក្រឹតហៅថានិឃណ្ដុៈ ។ ៣– Caractères individuels, Caractéristiques : អាន បុគ-គៈ-លិ-កៈ លក្ខៈណៈ ។

ភាសាទិមួយ ៗ ៗ

អំបូរភាសា (១)

ភាសាដែលប្រហាក់ប្រហែលគ្នាខាងផ្លូវសូរសាស្ត្រ លោករាប់ជាផងភាសាអំបូរជាមួយគ្នា ៗ ដោយអាស្រ័យគោលធាតុនេះ ភាសាសំស្ក្រឹត បាលី និងភាសាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌា មានភាសាហិណ្ឌូស្ថានីជាដើម, ភាសាពែរ្ស អារ្មេនី ក្រិក ឡាតាំង និងភាសាជាច្រើន ដែលប្រើក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបមានភាសាបារាំង រុស្ស៊ី អាល្លឺម៉ង់ជាដើម, ភាសាទាំងនេះនៅក្នុងអំបូរធំមួយ ហៅថាអំបូរឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ៗ អ្នកប្រាជ្ញខាងភាសា-សាស្ត្រ យល់ព្រមគ្នាថាក្នុងសម័យបុរាណព្រេងនាយ មានភាសាមួយហៅថាភាសាឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ៗ ភាសាឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ដែលគេប្រើក្នុងវេលាព្រេងនាយនោះ គឺប្រើនៅលើដំទួលខ្ពស់មួយដែលបារាំងហៅថាប៉ាល់មៀរ (Palmyr) ៗ តាមគម្ពី-សាស្ត្រដំទួលប៉ាល់មៀរនេះជាទួលខ្ពស់បំផុតក្នុងលោក គេ

១— ហៅថាត្រកូលភាសា ពួកភាសា ឬវង្សភាសាក៏បាន ។

ទុកដូចជាដំបូលលោក ។ តាមយោបល់អ្នកប្រាជ្ញខ្លះ ទួល ប៉ាំលមៀរមិនជាអ្វីក្រៅពីភ្នំមេរុនោះទេ ។ ភ្នំមេរុមាន ៣ ចំណែកតាមសេចក្តីជឿរបស់មនុស្សក្នុងជម្ពូទ្វីបបុរាណ ។ ចំណែកខាងលើជាទីអាស្រ័យរបស់ទេវតា ហៅថាសុមេរុ ឬ តាមភាសាខ្មែរថាព្រះសុមេរុ; ចំណែកបន្ទាប់ចុះមកហៅថា ឧបមេរុ ជាទីអាស្រ័យរបស់មនុស្សសត្វទាំងឡាយ; ចំណែកខាងក្រោមហៅថាកុមេរុ ជាឋាននរក ។ ពាក្យ ឧបមេរុមាន ៤ ព្យាង្គ។ ក្រោយគមកព្យាង្គខាងមុខ(ឧ) និងព្យាង្គខាងក្រោយ (រុ) បាត់បង់ទៅ, នៅសល់តែព្យាង្គពីរកណ្តាល ប៉ះមេរ៉ ។ ក្នុងទីបំផុត ប៉ះមេរ៉ ក៏ក្លាយទៅជា ប៉ាំលមៀរ (Pamer > Palmyr) ។ តាមសេចក្តីជឿស្មានរបស់បុរាណរៀងមកថា អំពីឧបមេរុនេះ មនុស្សក្នុងសម័យព្រេងនាយបានបែកគ្នា ទៅនៅឯទីឋានផ្សេងៗ មកក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាខ្លះ ទៅឯប្រទេសបែរ្សនិងទ្វីបអឺរ៉ុបខ្លះ នាំយកទាំងភាសាដើមឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុបនោះ

ទៅផង ៗ ភាសាឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប កាលដែលផ្សាយទៅតាមទិសទីផ្សេងគ្នាដូច្នេះ ក៏ប្រែប្រួលល្អៀងទៅតាមទំនងផ្សេងៗគ្នា ៗ ភាសាដើមឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុបនេះ គ្មានសល់ដំណាលមកដល់យើងសព្វថ្ងៃនេះទេ, នៅសល់តែភាសាស្លាប់ដែលយារតមក .គឺ សំស្ក្រឹតនិងបាលី នៅប្រទេសឥណ្ឌា, ភាសាសេន្ទ (zend) នៅប្រទេសប៉ែរ្ស, ភាសាក្រិកឡាតាំង នៅទ្វីបអឺរ៉ុប ៗ

អំបូរភាសាមានច្រើន ៗ ខ្ញុំនាំយកខ្លះមកពោលក្នុងទីនេះ ៗ គឺអំបូរភាសា សេមីទិក (sémitique) ដែលមានភាសាអារ៉ាប់ ជ្វីហ្វ (juif) អាស្ស៊ីរីយ៉ាំង អេជីស៊ីទី ជាដើម ៗ អំបូរធំមួយទៀត គឺអំបូរម៉ាឡាយូប៉ូលីណេស៊ី (malayo-polynésienne) ៗ ក្នុងអំបូរនេះ មានភាសាតាម ភាសាម៉ាឡាយូ និងភាសាកោះម៉ាដាកាស្កា សុម៉ាត្រា ជ្វា បរណេអូ ហ្វីលីពីន . . ៗ

ដែលខ្ញុំអធិប្បាយអំពីអំបូរភាសាក្នុងទីនេះ គឺដើម្បីមិនឲ្យអ្នកអានណាដែលមិនទាន់បានឮនិយាយអំពីអំបូរភាសា ទើរ

គំនិតមិនយល់ច្បាស់នូវអត្ថៈនៃពាក្យនេះ នោះប្រការមួយ, ប្រការមួយទៀត ដើម្បីតាំងទីឋានរបស់ភាសាខ្មែរ នៅក្នុងចំណោមអំបូរភាសាទាំងឡាយ ។

ភាសាខ្មែរ មានពាក្យសំស្រ្កឹតនិងបាលីណាយបញ្ចូលផងជាច្រើនក្រៃលែង ប៉ុន្តែភាសាយើងមិនមែននៅក្នុងអំបូរឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ទេ ព្រោះរបស់ដែលយើងមានដូចខ្វះនឹងភាសាក្នុងត្រកូលនេះ គ្រាន់តែជានិយណ្ណសាស្រ្ត (sémantique) គឺខាងសេចក្តីរបស់ពាក្យ (vocabulaire) តែខុសគ្នាខាងសូរសាស្រ្ត (phonétique) គឺខាងវិធីបញ្ចេញសំឡេង វិធីអាន ហើយខុសគ្នាខាងរូបសាស្រ្ត (morphologie) គឺវិធីប្រើពាក្យសំរេចរូបពាក្យ គឺខាងវេយ្យាករណ៍ (grammaire) ដូចនឹងអធិប្បាយក្នុងសង្ខេកតទៅនៃសៀវភៅនេះ ។

ភាសាសៀមនិងភាសាខ្មែរស្រដៀងគ្នាជាច្រើន ដោយហេតុ ៣ ប្រការ ៖ ១)- ព្រោះសៀមខ្ចីពាក្យពីយើងទៅប្រើច្រើនក្រៃពេកណាស់ ខ្ចីពាក្យខ្មែរសុទ្ធក៏មាន ខ្ចីពាក្យខ្មែរ

ដែលមកពីសំស្រ្កឹតក៏មាន; ២)- ព្រោះសៀមនិងខ្មែរខ្ចីពាក្យពីបាឡីមកប្រើដូចគ្នា ដ្បិតកាន់សាសនាជាមួយគ្នា, ៣)- ព្រោះតាំងពីកាលសៀមមកវាយកំទេចយើងបង្ហើយដៃ នៅលង្វែកក្នុងចុងសតវត្សរ៍ទី ១៦ (១) តមកនោះ សៀមមានសងពាក្យមកឱ្យខ្មែរវិញខ្លះ ។ ភាសាសៀមស្រដៀងគ្នានឹងភាសាខ្មែរខាងនិយណ្ណសាស្ត្រ និងរូបសាស្ត្រ តែខុសគ្នាខាងសូរៈសាស្ត្រ ។ វិធីអានសៀមផ្សេងគ្នាពីវិធីអានខ្មែរដូចនឹងមានអធិប្បាយក្នុងវិធីអានខាងក្រោយនេះ, រូបសំឡេងក្នុងភាសាសៀមមានខ្ពស់មានទាប ឯសំឡេងក្នុងភាសាខ្មែរជាសំឡេងស្មើ ។ ហេតុនេះ ទើបរាប់ជាអំបូរជាមួយគ្នាពុំបាន ។ ភាសាសៀមនៅក្នុងអំបូរភាសាថៃដែលមានភាសាលាវ និងភាសាថៃតូចៗ ឯទៀតដូចជា លឺ ងៀវ ឈៀង ផាន ដែលមានប្រើនៅដែនតុងកឹងខាងលើ នៅជាយដែនចិនខាង

---

១)- សករាជនិងសតវត្សរ៍ដែលប្រើក្នុងសៀវភៅនេះ ប្រើតាមគ្រិស្តសករាជទាំងអស់ ។

ត្បូង និងខេត្តកូមាខាងត្តៀសាន ។

ភាសាខ្មែរនៅក្នុងអំបូរភាសាមួយហៅថាអំបូរមន-ខ្មែរ ។ ក្នុងអំបូរនេះមានខ្មែរ មន ហើយនិងជាតិព្រៃ ដូចជា ប៉ាំឡូង នៅជាប់នឹងមន វៀង និង រ៉ា នៅត្រើយខាងកើតទន្លេសាល្វីន ខាងជើងប្រទេសសៀម, ឃិង នៅប្រទេសសៀមភាគខាងជើង, ឃ្មុំ ម្ថ ឃ្មុ នៅខាងល្វងព្រះបាងនិងវៀងចន្ទន៍ ហើយនិង ព័រ ជង ក្លួយ ស្មៀង ព្នង . . . នៅក្នុងប្រទេសខ្មែរ ។

ភាសាទាំងនេះស្រដៀងគ្នាដោយលក្ខណៈទាំង ៣ គឺ ទាំងសូរសាស្ត្រ រូបសាស្ត្រ និងនិយណ្តសាស្ត្រ ។ ក្នុងអំបូរ មន-ខ្មែរ មានតែមននិងខ្មែរពីរជាតិនេះទេ ដែលមានអក្សរប្រើ ។ រួចក្នុងបណ្តាជាតិទាំងពីរនេះ នៅគង់ជាប្រជាជាតិ (nation) តែខ្មែរមួយទេ ។ ឯមនរលាយជាតិបាត់ទៅ តាំងពីចុងសតវត្សរ៍ទី ១៣ ដោយការបៀតបៀន

របស់ភូមានិងសៀម ។

*

* *

ភាគទី ១

ស្វរសាស្ត្រ

មនុស្សយើងនិយាយគ្នា ដោយអាស្រ័យសំឡេង ។ វិជ្ជាខាងវែកសំឡេង ដែលប្រើក្នុងភាសានោះ បារាំងហៅថាផូណេទិក (la phonétique) ។ តាមអក្សរ យើងគួរប្រែថា សព្ទសាស្ត្រ (អានសាប់ទ:-សារ) ព្រោះ សព្ទ ប្រែថាសំឡេង សាស្ត្រ ប្រែថាវិជ្ជា ឬការសិក្សា; ប៉ុន្តែ តាមសេចក្ដីអធិប្បាយក្នុងវចនានុក្រមសំស្ក្រឹត · បារាំង អត្ថ: នៃពាក្យ សព្ទសាស្ត្រ ធំទូលាយដល់ស៊ីសេចក្ដីថា វេយ្យា· ករណ៍ទាំងមូល ។ ដូច្នេះ ដើម្បីកុំឲ្យមានសេចក្ដីភាន់ច្រឡំ នៅបាន ខ្ញុំសូមយកពាក្យ ស្វរសាស្ត្រ (អានសូរ:សារ)

មកសន្មតឲ្យឈ្មោះវិជ្ជានេះ ។ ស្វរៈ មកពីសំស្ក្រឹត ស្វរ ប្រែថា សូរ សំឡេង ។

សំឡេងដែលយើងប្រើក្នុងការនិយាយប្រស្រ័យគ្នា យើងកត់ទុកដោយអាស្រ័យសញ្ញាផ្សេងៗ ។ សញ្ញានោះមានឈ្មោះថា អក្សរ ។ ហេតុនេះក្នុងលំដាប់តទៅ យើងនឹងនាំមកពិនិត្យនូវអក្សរទាំងពួង ដែលប្រើក្នុងភាសាខ្មែរ ។

*

* *

ផ្នែកទី ១ -

អំពីអក្សរ

អក្សរ ជាពាក្យក្លាយពីសព្ទ(១)សំស្ក្រឹត ត្រង់គ្នានឹង

១– ពាក្យសព្ទគឺពាក្យបាឡីឬសំស្ក្រឹត ដែលមិនទាន់ផ្សំនឹងវិភត្តិ (បារាំងហៅថា thème) ឧ. ជន ជាពាក្យសព្ទ ។ កាលបើផ្សំនឹងវិភត្តិ (flexion) ទៅជាជនោ (forme sujet =nominatif sing.) ជនា (nominatif plur.) ជនំ (forme compl. dir. accusatif sing.) ។ល។ លោកហៅថាបទ ។

ពាក្យសព្ទបាឡី អក្ខរៈ ។ ខ្មែរយើងប្រើពាក្យទាំងពីរនេះ ជួសគ្នាបាន ។ យើងមានអក្សរៈ ៥៤ អង្គ គឺស្រៈ ២១ អង្គ និងព្យញ្ជនៈ ៣៣ អង្គ ។

ក)– ស្រៈ

ពាក្យខ្មែរ ស្រៈ មកពីពាក្យសព្ទបាឡី សរ (អាន សៈរៈ) ។ ពាក្យសព្ទបាឡី សរ ត្រង់នឹងពាក្យសព្ទសំស្រ្កឹត ស្វរ (អាន ស្វៈរៈ) ។ ពាក្យសព្ទសំស្រ្កឹតនេះបាន ក្លាយមកជាពាក្យសព្ទបាឡី (សរ) ដោយលុបជើង វ ចោល ហើយបានក្លាយមកជាពាក្យខ្មែរ ស្រៈ ដោយប្រែជើង វ (្វ) ជាស្រៈ ុ ។ បានសេចក្តីថាសូរ សំឡេង ។ ក្នុងភាសា បារាំង ស្រៈហៅថា វ៉ូយែល (voyelle) ពាក្យនេះក៏មកពី ពាក្យមូលបទ (racine) ដែលប្រែថា សំឡេងដូចគ្នាដែរ (voix)។

ស្រៈទាំងឡាយតាមគោលវិជ្ជាមាន ២១ អង្គ ។ គឺៈ

អ អា ឥ ឦ ឧ ឩ ឪ ឫ ឬ ឭ ឮ ឯ ឰ ឱ ឳ

អោ អៅ អុំ អំ អាំ អះ ។

នេះហៅថាស្រៈពេញតួ ។ កាលណាត្រូវសរសេរ បញ្ចូលនឹងព្យញ្ជនៈ ស្រៈទាំងនេះនឹងមានរូបដូច្នេះវិញ ៖

– –ា –ិ –ី –ឹ –ឺ –ុ –ូ –ួ –ើ –ឿ –ៀ

–េ –ែ –ៃ –ោ –ៅ –ុំ –ំ –ាំ –ះ ។

សេចក្ដីសង្កេត.– តាមរបៀបសរសេរបែបនេះ យើងសង្កេតឃើញថា ស្រៈ អ គ្មានរូបគ្មានអង្គទេ ។ អក្សរ អ លោកដាក់ចូលក្នុងចំពូកព្យញ្ជនៈ អាចប្រកបនឹងស្រៈបាន ដូចព្យញ្ជនៈឯទៀត ។ ព្យញ្ជនៈទាំងឡាយរមែងមានស្រៈ អ ក្នុងខ្លួនជាដរាប ។ កាលសរសេរជាពាក្យទៅហើយ បើចង់សំដែងឡើងថាព្យញ្ជនៈអង្គណាគ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យទេ នោះលោកយកព្យញ្ជនៈអង្គនោះដាក់តំរួតពីលើព្យញ្ជនៈ ដែលនៅបន្ទាប់ពីក្រោយ ដូចក្នុងពាក្យ ប្ដី ក្តោ ពន្ធិ ។ ព្យញ្ជនៈ ប ក ន ក្នុងទីនេះគ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យទេ ។ ដូច្នេះយើង

ឃើញថាព្រោះតែស្រៈ ឫ គ្មានរូប បានជាយើងត្រូវសរសេរ
អក្សរតំរួតលើគ្នា ទាំងឲ្យយើងបង្កើតជើងអក្សរសំរាប់តំរួត ។
ជាការណ៍នាំឲ្យមានរូបអក្សរច្រើនឡើង មួយជាពីរ លំបាក
ខាងសរសេរ ខាងបោះពុម្ព និងខាងសូត្ររៀនឲ្យចាំផង ។
សេចក្តីសន្និដ្ឋានគឺថាបើយើងបង្កើតរូបអក្សរមួយអង្គ សំរាប់គត់
ស្រៈ ឫ ឡើង ហើយយើងសន្មតថាព្យញ្ជនៈទាំងឡាយគ្មាន
ស្រៈ ឫ ក្នុងខ្លួនស្រាប់ទេ នោះយើងនឹងអាចសរសេរជើង
គួអក្សរបានដូចអក្សរបារាំង មិនចាំបាច់តំរួតលើគ្នា មិនចាំ
បាច់មានជើងព្យញ្ជនៈឡើយ ។ ចំនួនរូបអក្សរយើង ក៏នឹង
ថយចុះមកជាច្រើន, ហើយជួរបន្ទាត់អក្សរ ក៏នឹងធ្វើឲ្យញឹក
បានជាង.បត្តៃដូចជួរបន្ទាត់អក្សរបារាំង ។

ក្រៅពីរូបដែលបានពោលមកហើយ ស្រៈពេញតួខ្លះ ក្នុង
បណ្តាស្រៈ ២១ អង្គនោះ មានរូបមួយយ៉ាងទៀត ។ គឺៈ

ឥ ឦ ឧ ឩ ឯ ឰ ឱ ឲ ឳ

ក្រៅពីស្រៈ ២១ អង្គ យើងនៅមានស្រៈពេញតួអង្គ

ទៀតជាពិសេស ។ គឺ៖

ឫ ឬ ឭ ឮ ។

ស្រៈពេញតួ ៤ អង្គនេះ ជាស្រៈសំស្រ្កឹតដោយចំពោះ ។ សំឡេងស្រៈតាំងឡាយ ទីងមានអធិប្បាយទៅខាងក្រោយក្នុងវិធីអាន ។

ឈ្មោះសញ្ញា ៩ ដែលប្រើក្នុងស្រៈ

១.- ហៅថាតញយារ ប្រើក្នុងស្រៈ អា អោ អៅ និង អាំ ។

២.- ហៅថារុកជើង ប្រើក្នុងស្រៈ អុ និង អុំ ។

៤.- ហៅថាបាំងឈើ ប្រើក្នុងស្រៈ អើ អឿ អៀ អេ អែ អៃ អោ អៅ ។

៥.- ហៅថានំលើឬនិគ្គហិត ។ និគ្គហិតជាពាក្យសំស្រ្កឹត ក្នុងភាសាសំស្រ្កឹតហៅថាអនុស្វារៈ ។ ប្រើក្នុងស្រៈ អុំ អំ អាំ និង អំ ។

ះ.– ហៅថា រះមុខ តាមសំស្រ្កឹតហៅថា វិសជ្ជនីយ ឬ វិសគ៌ ។ ក្នុងភាសាបាឡីគ្មានប្រើសញ្ញានេះទេ ។ ក្នុងភាសាខ្មែរ វិសជ្ជនីយអាស្រ័យប្រានតែនឹងស្រៈ អ (ជ្រះ), អិ (ជិះ), អំ (ធ្មិះ), អុ (ប៉ុះ), អេ (ប៉េះ), អែ (កែះ), និង អោ (ទោះ) ។ ការសរសេរវិសជ្ជនីយបញ្ចូលនឹងស្រៈដទៃក្រៅពីនេះ ទុកជាខុស ។ ដូចជា ខ្ញះ ប៉ះ លោកឲ្យសរសេរជា ខ្ញុះ ប៉ាស់ ទើបត្រូវ ។

១– ស្រៈខ្លី ឬ រស្សៈ

ស្រៈដែលមានសំឡេងខ្លី លោកហៅតាមភាសាបាលីថា រស្សៈ ។ ស្រៈខ្មែរដែលកប់ថាខ្លីនោះគឺ៖

អិ អី អឹ អុ អែ អៅ អុំ អំ អាំ អះ (១០ អក្ខរ) ។

២– ស្រៈវែង ឬ ទីឃៈ

ស្រៈដែលមានសំឡេងវែង លោកហៅតាមភាសាបាលីថា ទីឃៈ ។ ស្រៈខ្មែរដែលកប់ថាវែងនោះគឺ៖

អ អា (អ៊ី) អី អូ អួ អើ អឿ អៀ អេ អែ អោ

(១១ អង្គ) ។

៣– ស្រៈសុទ្ធ និងសំយុត្តស្រៈ

ក្នុងភាសាបាលី សំស្ក្រឹត បារាំង . . . លោកចែកស្រៈជាស្រៈសុទ្ធ (voyelles simples) និងស្រៈផ្សំ ឬសំយុត្តស្រៈ (អាន ស័ង យុត ត:ស្រៈ) (diphtongues) ។ ស្រៈផ្សំគឺជាស្រៈសុទ្ធដែលបញ្ចូល ឬផ្សំជាមួយនឹងស្រៈមួយអង្គទៀតដែលជាស្រៈសុទ្ធដែរ ឬជាអឌ្ឍស្រៈ (អាន អាត់-ធៈ-ស្រៈ)[1] ។ ក្នុងភាសាខ្មែរ ការបែងចែកយ៉ាងនេះ នឹងធ្វើទៅឲ្យជាក់ច្បាស់ឥតប្រកែកបាននោះ ពុំងាយឡើយ ព្រោះភាសាយើងសំបូណ៌ទៅដោយស្រៈជាងភាសាដែលពោលមកហើយនោះ ជាច្រើន ។ យើងបានឃើញហើយថា ស្រៈខ្មែរមានលើសពី ២១ អង្គ ។ បើទុកជាយើងមានត្រឹមតែ២១អង្គក៏ដោយ សំឡេងស្រៈទាំងនោះ គង់ប្រែប្រួលទៅតាមព្យញ្ជនៈ

១– ចូរមើលសេចក្តីអធិប្បាយពីអឌ្ឍស្រៈ នៅទំព័រ ៤០ ។

ជាឃោសៈឬអឃោសៈ[១] ។ កាលបើយើងបញ្ចូលស្រៈ ២១ អង្គ នោះ ទឹងព្យញ្ជនអឃោសៈដូចជា ក ស្រៈនោះក៏ទីងនៅជាអឃោសៈ អ អា អិ អី ។ល។ កាលបើយើងថែរដាក់ស្រៈទាំងនោះនឹងព្យញ្ជនៈឃោសៈដូចជា គ វិញ ស្រៈនោះក៏ទីងប្រែទៅជាឃោសៈ អ៊ អ៊ា អ៊ិ អ៊ី ។ល។

ដូច្នេះស្រៈយើង ២១ អង្គ ដោយពិតត្រឡប់ហាទដល់ ៤២ អង្គ ។

ដើម្បីឲ្យអ្នកអានខ្លះ ដែលមិនទាន់យល់ច្បាស់ត្រង់ស្រៈសុទ្ធនិងស្រៈផ្សំ បានដឹងន័យក្នុងរឿងនេះបន្តិចបន្តួច យើងខ្ញុំយកស្រៈអឃោសៈខ្លះមកថែក ដើម្បីជាឧទាហរណ៍ដូចតទៅនេះ ៖

អ អា អិ អី អុ អូ . . . ជាស្រៈសុទ្ធ ។

អឺ អួ អៀ អែ អៅ . . . ជាសំយុត្តស្រៈ ព្រោះ

១– ចូរមើលទំព័រ ៤០ ។

ឦ គឺ អ៊ិ + យ

អួ – អូ + អា

អៀ – អ៊ី + អា

អៃ – អា + យ់

អៅ – អា + វ៌ ។

១|– ព្យញ្ជនៈ

ព្យញ្ជនៈជាពាក្យសព្ទបាលី ត្រង់នឹងពាក្យសព្ទសំស្រ្កឹត វ្យញ្ជនៈ ប្រែបានច្រើនយ៉ាង ។ ប្រែតាមនិរុត្តិសាស្រ្ត (étymologie) ថាគ្រឿងសំគាល់, អាការសំដែងឲ្យឃើញជាក់ច្បាស់ ។

ព្យញ្ជនៈ មាន ៣៣ អក្ខរ គឺ ៖

កខគឃង ចឆជឈញ ដឋឌឍណ តថទធន
បផពភម យរលវសហឡអ ។

១– វគ្គ

ព្យញ្ជនៈ ៣៣ អក្សរនេះ បុរាណាចារ្យលោកបានចាត់ជារបៀបដាក់រៀងបន្តគ្នា ដោយបានត្រូវគ្នាទៅយ៉ាងល្អិតល្អ ៗ លោកចែកជាវគ្គប្រាំៗអក្ស តាមទីកើតនៃសម្លេងតាំងពីក្នុងក រហូតដល់បបូរមាត់ ៗ វគ្គទាំងអស់មាន ៥ គឺ ៖

វគ្គ ក មាន ក ខ គ ឃ ង

វគ្គ ច – ច ឆ ជ ឈ ញ

វគ្គ ដ – ដ ឋ ឌ ឍ ណ

វគ្គ ត – ត ថ ទ ធ ន

វគ្គ ប – ប ផ ព ភ ម

ក្រៅពីនោះ ហៅថាព្យញ្ជនៈឥតវគ្គ (អវគ្គ) ឬសេសសល់ពីវគ្គ (សេសវគ្គ) បានដល់ព្យញ្ជនៈ យ រ ល វ ស ហ ឡ អ ។

២– ឋានកើតនៃព្យញ្ជនៈ

តាមកន្លែងកើត លោកចែកសម្ដែងដូចតទៅនេះ

កណ្ឋជៈ (gutturales) កើតនៅក គឺ ក ខ គ ឃ ង ហ អ;

តាលុជៈ (palatales) កើតនៅក្រអូមមាត់ គឺ ច ឆ ជ ឈ ញ យ;

មុទ្ធជៈ (cérébrales ou linguales) កើតនៅក្បាល គឺ ដ ឋ ឌ ឍ ណ រ ឡ;

ទន្តជៈ (dentales) កើតនៅធ្មេញ គឺ ត ថ ទ ធ ន ល ស;

ឱដ្ឋជៈ (labiales) កើតនៅបបូរមាត់ គឺ ប ផ ព ភ ម វ ។

ក្នុងចំនួនអក្សរអម្បាលនេះ នៅមានអក្សរខ្លះដែលលោក

ទុកដោយឡែកផ្សេងទៅទៀត ហៅថានាសិកជៈ (អ.ន. នា-សិ-កៈ-ជៈ) និងអឌ្ឍស្រៈ ។

នាសិកជៈ– គឺអក្សរដែលកើតនៅកន្លែងដូចពោលមក ហើយផង ព្រមទាំងកើតក្នុងច្រមុះផង (nasales) ។ គឺ ង ញ ណ ន ម (ដែលលោកហៅមួយយ៉ាងទៀតថា អក្សរចុងវគ្គ ឬ វគ្គន្តៈ) និងនិគ្គហិត (ំ) ដែលបញ្ចេញសំឡេងដូចខ្យល់ ម ។

អឌ្ឍស្រៈ (semi-voyelle)– ប្រែថាស្រៈពាក់កណ្ដាល (ព្យញ្ជនៈពាក់កណ្ដាល) បានដល់ យ និង វ ។

យ ត្រង់គ្នានឹងស្រៈ អ៊ិ (ឬ អិ អី) ។ ពាក្យបច្ចុប្បន្ន ភី ពីរ ប្រាំពិល សឹង ក្នុងអតីតកាល លោកចារឹកក្នុងជា

ភ្យ ព្យរ ប្រាំព្យល ស្យង ។

វ ត្រង់គ្នានឹងស្រៈ អ៊ូ (ុ > ូ) ។

ឧ. ស្វរ (សំស្រ្កឹត) > សួរ

បន្ទុលិ (ខ្មែរបុរាណ) > បន្ទូល

ផ្ទិនិ (– ” –) > ផ្ទូន ។

៣– ឃោសៈ – អឃោសៈ

ព្យញ្ជនៈសំឡេងគ្រលួច បាឡីហៅថាអឃោសៈ (អាន អៈ-ឃោ-សៈ) (sourdes) ប្រែថាសំឡេងមិនគឹកកង ។ ព្យញ្ជនៈចំពូកនេះ តាមសំឡេងខ្មែរ បានដល់៖

ក ខ ច ឆ ដ ឋ ណ ត ថ ប ផ ស ហ ឡ អ ។

ព្យញ្ជនៈឯទៀតសំឡេងគ្រលរ ។ បាឡីហៅថាឃោសៈ (sonores) ប្រែថាគឹកកង ។ ព្យញ្ជនៈចំពូកនេះ តាមសម្លេងខ្មែរ បានដល់៖

គឃង ជឈញ ឌឍ ទធន ពភម យរលវ ។

សេចក្ដីសង្កេត-- ការបែងចែកព្យញ្ជនៈជាឃោសៈ អឃោសៈនេះខុសពីគន្លងភាសាបាឡីសំស្ក្រឹតដោយអន្ទើ ព្រោះ ព្យញ្ជនៈខ្មែរទាំងពួង មិនបញ្ចេញសម្លេងដូចគន្លងភាសាទាំងពីរ

នោះទេ ។ ដូចយ៉ាងព្យញ្ជនៈសម្ទង់គ្រលួច ណ ហ ឡ ក្នុងភាសាបាលីលោកថាជា ឃោសៈ (សម្លេងគ្រលរ) ។ ហេតុនេះ បើយើងហៅសម្លេងគ្រលរ សម្លេងគ្រលួច ដូចពាក្យឃោសៈអឃោសៈដូចជាត្រូវល្អជាង ។

៤–សិថិល–ធនិត

ព្យញ្ជនៈទី ១ និងទី ៣ ក្នុងវគ្គទាំង ៥ គឺ ក គ ច ជ ដ ឌ ត ទ ប ព លោកហៅតាមភាសាបាលីថា សិថិល ប្រែថា ធូរ ទន់ ។ តាមសម្លេងខ្មែរ ព្យញ្ជនៈចំពូកនេះ បើពប់ជាព្យញ្ជនៈសម្លេងតឹងដូចជាសមជាង ។

ព្យញ្ជនៈទី ២ និងទី ៤ ក្នុងវគ្គទាំង ៥ គឺ ខ ឃ ឆ ឈ ឋ ឍ ថ ធ ផ ភ លោកហៅតាមភាសាបាលីថាធនិត ប្រែថា ធ្ងន់តឹង ។ តាមសម្លេងខ្មែរ ព្យញ្ជនៈចំពូកនេះ គួរទុកជាព្យញ្ជនៈសម្លេងធូរ ។

សេចក្ដីប្រែទាំងពីរ តាមអក្ខរៈនេះ មិននាំឲ្យយើងក្ដី

ប៉ុន្មានទេ ។ ការណ៍ដែលគួរចាំនោះគឺថា ធនិតជាសិថិល ផ្សំនឹង ហ (aspirées) ។

ឧ. ក + ហ > ខ

គ + ហ > ឃ

ប + ហ > ផ

ជ + ហ > ឈ

...។ល។...

ក ច ដ ត ប ជាសិថិលអឃោសៈ ។

គ ជ ឌ ទ ព ជាសិថិលឃោសៈ ។

ខ ឆ ឋ ថ ផ ជាធនិតអឃោសៈ ។

ឃ ឈ ឍ ធ ភ ជាធនិតឃោសៈ ។

គ/– វណ្ណយុត្តិ

ក្នុងការកត់សម្លេងក្នុងភាសាខ្មែរ ក្រៅពីស្រៈនិងព្យញ្ជនៈ យើងនៅប្រើសញ្ញាមួយយ៉ាងទៀត ហៅថាវណ្ណយុត្តិ (signes

acritiques) ។ វណ្ណយុត្តិជាសញ្ញាសំរាប់កែលំអៀងសម្លេងស្រៈនិងព្យញ្ជនៈ ឲ្យប្រែទៅតាមត្រូវការ ។ វណ្ណយុត្តិមានដូចរៀបរាប់តទៅនេះព្រមទាំងវិធីប្រើផង ៖

១– មូសិកទន្ត(")

អាន មូ-សិ-កៈ-ទាន់ ។ មូសិកទន្ត ប្រែតាមអក្សរៈថា ធ្មេញកណ្ដុរ ។ ហៅតាមពាក្យសាមញ្ញថាសង្កត់ពីរ ឬបន្តក់ពីរ ។ មូសិកទន្ត ប្រើសំរាប់ធ្វើព្យញ្ជនៈខ្លះឲ្យទៅជាអឃោសៈ ។

ព្យញ្ជនៈដែលទទួលមូសិកទន្តបាន ឬបើនឹងស្រដីមួយយ៉ាងទៀតថា ព្យញ្ជនៈដែលសំឡាប់បាននោះ គឺ ៖

១) ព្យញ្ជនៈចុងវគ្គ ៣ ង ញ ម,

២) ព្យញ្ជនៈអវគ្គ ៣ យ រ វ,

រួម៦អក្ខរដែលមានសម្លេងត្រលុះ ។ កាលសំឡាប់ហើយសម្លេងត្រឡប់ជាត្រលួចវិញ ង៉ ញ៉ ម៉ យ៉ រ៉ វ៉ ។ ព្យញ្ជនៈ

សម្មេន៍គ្រលរ ៦ អក្ខរនេះ អាចទៅជាសម្មេន៍គ្រលួច ដោយហេតុពីតាំងរបស់ខ្លួនក្នុងពាក្យនិមួយ ៗ (valeur de position) ដូចក្នុងពាក្យ ផ្សារ ប្រាជ្ញ សីមា... ។ ដូច្នេះក្នុងពាក្យចំពូកនេះ មិនត្រូវប្រើមូសិកទន្តទេ (មើលក្នុងវិធីអានខាងក្រោយនេះ) ។

ព្យញ្ជនៈសម្មេន៍គ្រលរឯទៀតដូចជា គ ឃ ជ ឈ ន ល ... មិនត្រូវសំឡាប់ឲ្យទៅជាសម្មេន៍គ្រលួចទេ ព្រោះមានព្យញ្ជនៈសម្មេន៍គ្រលួចដែលត្រង់គ្នាស្រាប់ហើយ ដូច ក ខ ប ឆ ណ ក ទ ឡ... ។

៣) ព្យញ្ជនៈសម្មេន៍គ្រលួច ១ ឬ ទៅជាសម្មេន៍គ្រលួចមួយ យ៉ាងទៀត ឬ (១) . ។

១— ប ចឹងអាចទៅជា ប៉ បានដោយលំនៅរបស់ខ្លួនក្នុងពាក្យនីមួយ ៗ ទេ ។ បើពុំនោះសោត សំបារ ចម្បាប់ តម្បាញ ត្រូវអានថា សំ-ប៉ា ចំ-ប៉ាប់ តំ-ប៉ាញ ។ ឯ ចម្ប៉ា ចំប៉ី ត្រូវសរសេរដាក់មូសិកទន្ត មិនត្រូវសរសេរ ចម្បា ដូចក្នុងវេយ្យាករណ៍ នៃក្រុមវិទ្យាសាស្ត្រ (ទំព័រ ៥) នោះទេ ព្រោះបើសរសេរដូច្នេះត្រូវអានថា ចំ-បា ។

២- ត្រីស័ព្ទ (៊)

ត្រីស័ព្ទមិនត្រូវយកសេចក្ដីតាមអក្សរៈថាសំឡេង ៣ ទេ ។ ស័ព្ទ ប្រែថាសូរសំឡេង ដូចមានពោលមកហើយ ។ ដែលហៅថាត្រីស័ព្ទ ក៏ព្រោះតែសញ្ញានេះថាលេខ ៣ ក្នុងលេខនព្វន្ត ឬក្នុងលេខដែលហៅតាមពាក្យសាមញ្ញថាលេខអត្ថៈ ។ គ្រឿងសំគាល់នេះ បើហៅថាលេខត្រី ឃើញថាសមជាង ដូចជាហៅថាលេខទោ លេខអស្ដា ដែលនឹងអានអធិប្បាយខាងក្រោយតទៅនេះ ។

ត្រីស័ព្ទជាវណ្ណយុត្តិសំរាប់ញ៉ាំងព្យញ្ជនៈសំឡេងគ្រលួចខ្លះឲ្យទៅជាព្យញ្ជនៈសំឡេងគ្រលរ ។ ប្រើបានលើព្យញ្ជនៈសំឡេងគ្រលួចណាដែលគ្មានព្យញ្ជនៈសម្លេងគ្រលរ ជាគូស្រាប់មកហើយ ។ ព្យញ្ជនៈគ្រលួចចំពួកនេះបានដល់ ប ស ហ អ ដែលទៅជា ប៊ ស៊ ហ៊ អ៊ ។

សេចក្ដីសង្កេត.— មូលិកខន្តដែលត្រីស័ព្ទ អាចផ្លាស់

រូបជាគំនូសបញ្ឈរមួយក្រោមព្យញ្ជនៈវិញ កាលបើវណ្ណយុត្តិទាំងពីរនេះជាទំនាស់ ដល់ការដាក់ស្រៈបញ្ចូលនឹងព្យញ្ជនៈដូចក្នុង ស៊ុ អ៊ុង ម៉ុន ញ៉ុំ រ៉ុង ។

សំរាប់អក្សរ ប ក៏លោកផ្លាស់រូបវណ្ណយុត្តិទាំងពីរនេះដូចគ្នាដែរ ឧ. ប៉ុ ប៊ុន ប៉ើុង ។ ធ្វើដូច្នេះអាចនាំឲ្យមានកាន់ច្រឡំសំឡេងទៅបានដោយហេតុពោះ ក្នុងអសាធារណនាម (noms propres) ។ ប៉ុ ប៊ុន ប៉ើុង អាចអានថា ប៉ី ប៊ិន ប៉ើង ក៏បាន, អាចអានថា ប៉ិ ប៊ិន ប៉ើង ក៏សឹងបាន ។

៣- រស្សសញ្ញា (់)

មាន ស៊េស: - សាញ់ញ៉ា ។ ហៅតាមពាក្យសាមញ្ញថា បន្តក់ឬសង្កត់ ។ ប្រើសំរាប់ញ៉ាំងស្រៈទីឃៈ អ អា ដែលប្រកបនឹងខ្យល់ឲ្យខ្លីដូចជារស្សៈ, ឧ. កង់ កាន់ ចង់ ចាត់ តប់ សល់ . . . ។

ចំពោះ អា ប្រកបនឹងខ្យល់ ង ដើម្បីធ្វើឲ្យខ្វី លោកមិនប្រើសង្កត់ទេ, លោកប្រើនិគ្គហិតវិញ ឧ. តាំង ទាំង វាំង. . . ។ ប្រើបែបនេះគឺធ្វើទៅតាមទំលាប់ មិនមានសមហេតុសមផលអ្វីសោះឡើយ ។

១ វិញទៀត សំរាប់ស្រៈ អុះ ប្រកបនឹងខ្យល់ក្នុងពាក្យដែលមកពីភាសាសំស្ក្រឹត ឬបាលី ស្រៈ អុះ នោះទៅជារស្សៈ តែលោកមិនឲ្យដាក់រស្សសញ្ញាទេ ឧ. ផល កុសល ភព...។ សរសេរបែបនេះនាំឲ្យលំបាកអាន ហើយលំបាកចាំថាក្នុងព្យាង្គទីរបស់ពាក្យណាត្រូវសង្កត់ ក្នុងព្យាង្គទីរបស់ពាក្យណាមិនត្រូវសង្កត់ ។

៤– សំយោគសញ្ញា (័)

វណ្ណយុត្តិនេះសំរាប់ប្រើតែនឹងពាក្យដែលមកពីបាលីសំស្ក្រឹត ដើម្បីបំបែរសំឡេងឲ្យត្រូវទៅតាមទំនួលសំដីខ្មែរ ។ អានដូចស្រៈ អា ប្រកបនឹងខ្យល់ ហើយមានសង្កត់ផង ។

ឧ៖ ភ័ក្ត < បាលី ភត្ត (ភាប់-ត:) អានថាភាប់,

ស័ក្តិ < សំ. ឝក្តិ (សាប់-ត:-ឥ:) អានថាសាប់,

ភ័យ < បា. សំ. ភយ (ភ:-យ:) អានថា ភាយ់ (ភៃ)

មានពាក្យស័ព្ទបាលីនិងសំស្រ្កឹតខ្លះដែលមានព្យញ្ជនៈខាងចុងតំរួតគ្នា ដូចជា ប្រត្យក្ស ប្រតិពន្ធ ទុក្ខសព្ទ ប្រយត្ន បន្ធ សមគ្រ... ពាក្យនេះកាលទៅជាពាក្យខ្មែរ លោកប្រើសំយោគសញ្ញាខ្លះមិនប្រើខ្លះ៖ ប្រត្យក្ស ប្រតិ-ព័ទ្ធ ទុក្ខសព្ទ ប្រយ័ត្ន បន្ធ ស័គ្រ... ។ ខ្ញុំសូមលន់តួថា មិនដឹងវាមកពីហេតុអ្វីសោះ ។ ខ្ញុំនឹងព្យាយាមខំខ្នួញឲ្យចាំថាពាក្យណាត្រូវដាក់សំយោគ.សញ្ញា ពាក្យណាមិនត្រូវដាក់ ។ តែសូមកុំឲ្យអ្នកអានសង្ឃឹមខ្លាំងពេក ថាខ្ញុំនឹងចាំបាន ។ រឿងនេះនឹងមានពោលតទៅទៀតក្នុងវិធីអាន ។

ក្រៅពីពាក្យដែលមកពីបាលីសំស្រ្កឹត សំយោគសញ្ញា

នៅមានប្រើក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធខ្លះ សម្រាប់កត់សម្លេងមួយយ៉ាង ដូចក្នុងពាក្យ ញ៉ែរ ទទ័រ ទំព័រ . . . ។

៥– របាទ (៌)

កាន ៖- បាទ ៗ ប្រែតាមអក្សរៈថាជើង ៗ សេចក្តីពិត ទំនងដូចជាសក់ ៗ ដ្បិតជើង ៗ មានរូបផ្សេងពីនេះ ( ) ។ ប្រើសម្រាប់សរសេរអក្សរ ៖ គាលអក្សរ ៗ នៅតំរួតលើព្យញ្ជនៈដទៃមួយអង្គទៀត ឧ. ពណ៌ សួគ៌ គភ៌ ។ ពាក្យចំពូកនេះយើងអាចសរសេរ ពណ្ណ សួគ្គ គព្ភ ប៉ុន្តែលោកមិនយកបែបនេះមកប្រើ ព្រោះមិនល្អមើល ដោយ ៗ រូបតួបើយជើងព្យញ្ជនៈពីក្រោមមានរូបធំដាង នាំឲ្យមិនសម ។ តែក្នុងពាក្យខ្លះដែលដាក់របាទមិនស្រួល លោកក៏សរសេរបែបនេះដែរ ដូចជាក្នុងពាក្យ ទុព្ភិក្ខ តិរិយ អាចារ្យ . . . ។

របាទក្នុងសម័យអក្សរថ្មទាសតវត្សទី ១១ ជាគូ ៗ ចំពែមួង ៗ ពាក្យ ពណ៌ សួគ៌ គភ៌ បើសរសេរតាមទំនងសម័យ

នោះ ទៅជាដូច្នេះ ពណ៌ ស្វគ៌ គភ៌ ។ តពីសម័យនោះ មក តួ រ នោះក្លាយបន្តិចបន្តួចៗ ។ ស័ក់កាន់តែរីកធំឡើងៗ ពាល់តែលុបលើខ្លួនអក្សរ ប្រែជារូបដូចសព្វថ្ងៃនេះទៅ ។

បើនឹងពោលមួយយ៉ាងទៀត របៀបប្រើសំរាប់សរសេរ ព្យញ្ជនៈ រ កាលគ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យជាប់គង់ខ្លួនដូចប្រក្រតី ។ ក្នុងពាក្យឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ អក្សរ រ សុទ្ធសឹងតែគ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យ ៖ ពណ៌ (barna), គភ៌ (garbha), ទុភិ៌ក្ស (durbhiksa) ។

បើមានស្រៈអាស្រ័យគង់ រ នោះត្រូវសរសេរដូច្នេះ ពរណ (barana) គរភ (garabha) ទុរភិក្ស (durabhiksa) ហើយអានតាមសំស្ក្រឹតថា ព: រ: ណ:, គ: រ: ភ:, ទុរ: ភិក្ស: ។ ឯរបៀបមិនត្រូវអានថា រ: ទេ, គ្រាន់តែរលាស់ចុងអណ្ដាតបានហើយ ។ របៀបប្រើចំពោះតែក្នុងពាក្យណាដែលមកពីសំស្ក្រឹត និងបាលី, ពាក្យខ្មែរសុទ្ធនិង

ពាក្យដែលមកពីបាលីគ្មានប្រើទេ ។

បោទដែលបង្កើតមានឡើង ក៏ព្រោះតែស្រៈ អ គ្មានរូប ហើយត្រូវសន្មតថាស្រៈ អ មាននៅបង្កប់ខ្ទង់ក្នុងព្យញ្ជនៈជាដរាប ។ ប្រសិនជាស្រៈ អ មានរូបឡើងដូចក្នុងភាសាបារាំង យើងមិនចាំបាច់មានបោទនេះទេ ។

៦– ទណ្ឌឃាត (៍)

អាន ទាន់-ឌះ-ឃាត ។ ទណ្ឌៈ ប្រែថាដំបង ថាអាជ្ញា; ឃាត ប្រែថា ប្រហារ ថាសំឡាប់ ។ ទណ្ឌឃាតមានឈ្មោះមួយទៀតថា បដិសេធ ។ ប្រើសំរាប់សំគាល់ថាអក្សរដែលដាក់សញ្ញានេះពីលើ មិនត្រូវបញ្ចេញសំឡេងទេ ។ ដូច្នេះអក្សរដែលដាក់វណ្ណឃាតពីលើគ្មានប្រយោជន៍ខាងសូរសាស្ត្រទេ (pas de valeur phonétique) លោកដាក់អក្សរនោះផង ដើម្បីឲ្យដឹងឫសគល់របស់ពាក្យតែប៉ុណ្ណោះ ឬបើនឹងពោលមួយយ៉ាងទៀត គឺថាដើម្បីសំគាល់និរុត្តិសាស្ត្ររបស់

ពាក្យតែប៉ុណ្ណោះ (valeur étymologique) ។ ហេតុនេះ ខណ្ឌឃាតមានប្រើតែចំពោះក្នុងពាក្យណា ដែលយើងខ្ចីមកពីភាសាដទៃដូចជាបាលីសំស្ក្រឹតជាដើម; ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធគ្មានប្រើទេ ។

៣– យុគលពិន្ទុ (:)

អាន យុ-គល់-ល:-ពិន-ទុ ។ យុគល ប្រែថា គូ; ពិន្ទុ ប្រែថា តំណក់ ចំណុច រង្វង់តូច ដូចនិគ្គហិត ឬដូចជាលេខសូន្យក៏បាន ។ យុគលពិន្ទុ គឺចំណុចមួយគូ ។ ប្រើសំរាប់ញាំងស្រៈ អ ខ្មែរ ឲ្យបញ្ចេញសម្លេងខ្លីតាមបាលីសំស្ក្រឹត ។ លោកតែងប្រើនឹងស្រៈ អ នៅចុងពាក្យដែលមកពីភាសាទាំងពីរនេះ ដើម្បីឲ្យងាយអាន ឧ. ឧបការ: ទីឃ: ខេមរ: ។

យុគលពិន្ទុ ជាគ្រឿងសំគាល់ទើបនឹងកើតថ្មី ៗ ព្រះតេជព្រះគុណលោកគ្រូព្រះពោធិវង្ស ជួន-ណាត ជាអ្នកបង្កើតសញ្ញានេះឡើង ។

៨- លេខទោ (ៗ)

លេខទោគឺលេខពីរ ប៉ុន្តែរូបប្លែកផ្សេងបន្តិច ដើម្បីមិនឲ្យច្រឡំគ្នា ។ ប្រើសម្រាប់សំគាល់ថាត្រូវអានពាក្យខាងមុខវណ្ណយុត្តិនេះផ្ទួនពីរដងជាប់គ្នា ។ ឧ. ដើរមួយៗ សក់រុយ ៗ និយាយតិច ៗ ។

ជួនកាលលេខទោធ្វើឲ្យអានផ្ទួនមិនត្រឹមតែពាក្យមួយម៉ាត់ខាងចុងបង្អស់ដូចពាក្យឧទាហរណ៍ខាងលើនេះទេ ត្រូវផ្ទួនពាក្យ ២ ឬ ៣ ម៉ាត់ក៏មានស្រេចតែករណី (selon le cas) មិនបានអ្វីជាចំណាំក្រៅពីសេចក្តីរបស់រឿងដែលអាននោះឡើយ ។ ឧ. ធ្វើបន្តិចម្តង ៗ (ពាក្យ ២ ម៉ាត់) គ្រូឲ្យសិស្សឈរម្តងពីរនាក់ ៗ (ពាក្យ ៣ ម៉ាត់) ។

លេខទោសម្រាប់ធ្វើឲ្យអានផ្ទួនពីរដងជាប់គ្នា មិនមែនសម្រាប់វៀរឃ្លៀសមិនសរសេរពាក្យដដែលពីរដងទេ ។ ហេតុនេះពាក្យណាត្រូវអានពីរដង តែមិនមែនផ្ទួនគ្នា ត្រូវសរសេរ

ពាក្យនោះពីរដង មិនត្រូវប្រើលេខទោទេ ។ ឧ. ប្ញើ ក្ដៅទៅពីងទឹក ទឹកក៏ក្ដៅពេញកំសាំង បាំភ្លៀង ភ្លៀងក៏វាំង... ។ ក្នុងប្រយោគទាំងពីរនេះមិនត្រូវប្រើលេខទោទេ ព្រោះមិនត្រូវអានថា ទឹក ៗ ភ្លៀង ៗ ជួនជាប់គ្នា ។

៩– លេខអស្ដា (៸)

អាន ទៀក-កាស់-ស្ដា (ដើនដ) ។ អស្ដៈ ក្លាយពីពាក្យស័ព្ទសំស្ក្រឹតដែលត្រង់នឹងពាក្យស័ព្ទបាលី អដ្ឋ ប្រែថាប្រាំបី (១) ។ វណ្ណយុត្តិនេះក្នុងភាសាសៀម គេប្រើសម្រាប់

១– យើងប្រើលេខច្រើនអង្គជាគ្រឿងសំគាល់ខ្មែរនឹងអក្សរផ្សេង ៗ ។ លេខ ១ អគ្គៈ (^) ប្រើសម្រាប់បញ្ជាក់ស្រៈ អ កុំឲ្យអានប្រះទ្បុំ, ហៅថាលេខឯកឬអន្តរៈបន្ទ ឧ. រ៉ស៊ា តមក ថបរ ។ លេខឯកនេះយើងលែងប្រើហើយ ។ លេខ ២ ជាលេខទោ (ៗ) ។ លេខ ៣ អគ្គៈ ជាត្រីស័ព្ទ (~) ។ ចុងលេខ ៤ ដាក់លើជាំងឈើជាស្រៈ ៃ ។ លេខ ៦ ដាក់លើជាំងឈើជាស្រៈ ៃ ។ លេខ ៧ ហៅថាលេខសព្ត ប្រើសម្រាប់ប្រែស្រៈអេជាស្រៈអឹ ឧ. មើល> បឹង, សញ្ញានេះយើងលែងប្រើហើយ ។ លេខ ៨ ជាលេខអស្ដា ។ លេខ ៩ ជាទណ្ឌឃាត ។ លេខសូន្យជានិគ្គហិត ។

ល្អើសម្លេងឲ្យខ្ញុំ ទំនងស្រស្រញ្ញាយើងមួយកល់ ។ ក្នុងភាសាខ្មែរ ទឹងជាលេខអស្តាញ៉ាំងសម្លេងឲ្យខ្ញុំដែរក៏សឹងមាន តែមិនជាការណ៍ជាក់ប្រាកដណាស់ទេ ។ យើងប្រើលេខអស្តាដាក់លើ ក៏ (កំ), ដ៏ (ដំ), ហ៏ (ហំ) និ៏ (នំ) [ដូចបារាំងដាក់ accent grave លើ a (à) និងលើ ou (où)] ជាប្រយោជន៍ដើម្បីមិនឲ្យច្រឡំនឹងសទិសសព្ទ (១) របស់ពាក្យទាំងនោះច្រើនជាងដើម្បីកែលំអៀងសម្លេង (២) ។

១– អាន សៈ ទិ សៈ សាប់ ។ សទិសៈ ប្រែថាប្រហែលគ្នា,ដូចគ្នា ។ សទិសសព្ទ ប្រែថា ពាក្យសម្លេងដូចគ្នា តែសេចក្ដីខុសគ្នា (homonymes) ។

២– ក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរក្បាល ទី ២ ព្រះតេជព្រះគុណលោកគ្រូព្រះពោធិវង្សជួន-ណាត ជាអ្នករៀបរៀង លោកកាប់វិសដ្ឋនីយ (ះ) ជាវណ្ណយុត្តិផង ។ ខ្ញុំយល់ថា បើទុកវិសដ្ឋនីយជាវណ្ណយុត្តិ ក៏គួរទុកយាញយារ (-ា), រុកដើង (៊), និគ្គហិត (ំ), ជាំងឈើ (ើ)... ជាវណ្ណយុត្តិផងដែរ ។ ក្នុងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំទុកវិសដ្ឋនីយជាស្រៈទៅហើយ ហើយមិនយកមកអធិប្បាយក្នុងទីនេះ ។ (ទៀត...)

ឃ) វណ្ណសញ្ញា

ក្នុងសង្កាត់នេះ ខ្ញុំនឹងពោលដល់សញ្ញាផ្សេងៗ ដែលប្រើសំរាប់កាត់ថែកការសរសេរជាវគ្គ ជាអន្ទើ ជាប្រយោគ ជាវាក្យៈ(១) ។ ដោយមិនទាន់មានឈ្មោះសំរាប់បណ្ដាគ្រឿងសំគាល់ទាំងនេះ ខ្ញុំសូមសន្មតហៅថា វណ្ណសញ្ញា ប្រាថ្នា ដើម្បីឲ្យត្រង់គ្នានឹងពាក្យបារាំងថា signes de ponctuation ។

វណ្ណ ជាពាក្យស័ព្ទបាលីសំស្ក្រឹតប្រែថាសង្កាត់ ប៉ែក ការផែនថែក ។ ពាក្យនេះខ្មែរយកមកប្រើជាកិរិយាស័ព្ទក៏មាន ដូចក្នុងប្រយោគ៖ «ផ្ទះថ្មីនេះគេវណ្ណជាបីបន្ទប់» ។

សញ្ញា ជាពាក្យស័ព្ទបាលី យើងមានខ្ចីមកប្រើជាពាក្យខ្មែរ

១ទៀតក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរក្បាលទំព័រ លោករាប់គ្រឿងសំគាល់ ៥ ។ ( )... ជាវណ្ណយុត្តិផង ។ វណ្ណយុត្តិប្រែតាមនិរុត្តិសាស្ត្រថាគ្រឿងសំគាល់កែ អៀងសម្លេងអក្សរ ។ ឯសញ្ញា ៥ ។ ( )... មិនញ៉ាំងសម្លេងអក្សរឲ្យប្រែប្រួលអ្វីសោះ ។ ដោយហេតុនេះ ខ្ញុំក៏បញ្ញាណម្យ៉ាងនេះដោយឡែក ឲ្យឈ្មោះថាវណ្ណសញ្ញាដូចហៅ [illegible] នេះ ។

១— វាក្យៈ ជាប្រយោគដែលមានសេចក្ដីពេញបរិបូណ៌ក្នុងខ្លួន (phrase) ។

ហើយដែរ, ប្រែថាគ្រឿងសំគាល់ ។ ហេតុនេះពាក្យថ្មី ខណ្ឌសញ្ញា (អាន ខាន់-ឌៈ-ស័ញ្ញ៉ា) ក៏មិនជាប្លែកអ្វីណាស់ ល្មមស្ដាប់បានសេចក្ដីមិនចាំបាច់ប្រែដោយពិស្ដារពេក ។

មែនពិត ខណ្ឌសញ្ញាមិនប្រែលំអៀងសម្លេងអក្សរដូចវណ្ណយុត្តិទេ ។ ម៉្លោះហើយអ្នកអានអាចឆ្ងល់ថា ហេតុអ្វីបានជាទុំចាំយកគ្រឿងសំគាល់ចំពូកនេះ មកពោលក្នុងភាគសូរ-សាស្ត្រ ។ សូមឱ្យសង្កេតមើលថាក្នុងការអាន ខណ្ឌសញ្ញាជាគ្រឿងសំគាល់ឲ្យដឹងថា ដំណើររបស់សម្លេងត្រូវធ្វើតោះដោយស្រាកន់ ឬ ដោយបង្អង់ ត្រូវឲ្យលើកសម្លេងឲ្យខ្ពស់ឡើង ឬត្រូវទំលាក់ចុះ ។ ដូច្នេះ ទើបយល់ថាខណ្ឌសញ្ញាជាសង្កាត់មួយក្នុងសូរសាស្ត្រដែរ ។

សេចក្ដីសង្កេត.— ខណ្ឌសញ្ញា គេប្រើដោយប្រិតប្រៀបជាខ្នាំងក្នុងភាសាអឺរ៉ុប ។ ក្នុងភាសាយើង ដូចកាលក៏ប្រើដូចកាលក៏រ ។ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សំឡាញ់រួមជាតិទាំងឡាយ ដែលពុំបានទទួលសេចក្ដីសិក្សាភាសាបារាំង

ខ្ញុំនឹងនាំមកអធិប្បាយដោយពិស្តារនូវខណ្ឌសញ្ញាផ្សេងៗដោយចំពោះខណ្ឌសញ្ញាដែលយើងខ្ចីពីបារាំងមកប្រើ ។

១– ភ្នែកមាន់ (៙)

ហៅតាមសំស្ក្រឹតថា កុក្កុដនេត្រ (អាន កុក-កុត-ដៈ-នេត) ។ ប្រើសំរាប់ដាក់នៅដើមបទក្នុងពាក្យកាព្យឃ្លោង ។ ក្នុងពាក្យធម្មតា ថាបុរាណសម័យលោកដាក់គ្រឿងសំគាល់នេះនៅដើមលិខិត ឬរឿងរ៉ាវផ្សេងៗ ជាគូនឹងគោមូត្រ (៚) ដែលលោកដាក់បញ្ចប់លិខិតឬរឿងរ៉ាវនោះ ។ សព្វថ្ងៃនេះ ក្នុងពាក្យរាយ លោកមិនសូវប្រើទេ ។

២– គោមូត្រ (៚)

មូត្រ ប្រែថាទឹកនោម; គោមូត្រ ប្រែតាមអក្សរថា ទឹកនោមគោ ។ លោកប្រើដាក់ក្នុងទីបញ្ចប់ពាក្យកាព្យឃ្លោង ជាគូនឹងភ្នែកមាន់ដែលដាក់ខាងដើម ។ ក្នុងពាក្យរាយ មានប្រើពីមុនណា តែសព្វថ្ងៃមិនសូវប្រើទេ ។

៣- ល្បះ (។)

ប្រើសំរាប់ដាក់ចុងពាក្យៈ ដើម្បីសំដែងថាពាក្យៈអស់តែត្រឹមនោះ ។ បារាំងប្រើចំណុច ១ (.), យើងគួរប្រើល្បះជួសចំណុច ព្រោះចំណុចតូចពេក មិនធ្វើឲ្យឃើញចុងពាក្យៈបានដោយច្បាស់លាស់ ។ បារាំងគេប្រើចំណុចបានៈងាយតែទាស់ ដោយហេតុគេដាក់ចំណុចរួច- បើមានសរសេរតទៅទៀត- គេដាក់អក្សរធំមួយអង្គជាដើមដំបូងរបស់ពាក្យៈថ្មី ។ ឯៈយើងមិនមានប្រើអក្សរពីរយ៉ាងលាយឡំគ្នាដូច្នេះទេ ។.

ល្បះបានប្រើក្នុងការកត់ត្រាថ្ងៃខែក្នុងចន្ទគតិ ។ ឧ.

ភ្នំពេញ ថ្ងៃ៥៩ ១ ឆ្នាំរកាសប្តស័ក ព. ស. ២៤៨៤ ។

លេខខាងឆ្វេងល្បះជាលេខថ្ងៃ, លេខខាងលើសំរាប់កត់ខ្នើត, បើជារនោចលោកដាក់ក្រោមល្បះ, លេខខាងស្តាំជាលេខខែ ។

៤ - ល្បះបប់ (៕)

ឈ្មោះមួយយ៉ាងទៀតថា ល្បះបរិយោសាន ។

ប្រើសំរាប់ដាក់នៅទីបំផុតនៃលិខិតផ្សេងៗ កាលបើគ្មានកែក្ត មាននៅខាងដើម ។ គ្រឿងសំគាល់នេះមិនជាប្រយោជន៍ ណាស់ទេ, នាំតែឲ្យមានសញ្ញាជាចំនួនច្រើនពេក ។ យើង ប្រើល្បះតែមួយយ៉ាងក៏បានហើយ ។

៥- បេយ្យាល

តាមវចនានុក្រមខ្មែរ លោកឲ្យអានថា «ប៉ៃ យ៉ា-ល័ះ»។ លោកសរសេរកាត់ដាក់តែអក្សរខាងដើមជា ។បេ។ អានថា «ប៉េ» ក៏បាន ឬដាក់តែអក្សរចុងបំផុតជា ។ល។ អានថា «ឡៈ» ក៏បាន ។

ប្រើសំរាប់ប្រួញសេចក្តី ធ្វើឲ្យដឹងថានៅមានតទៅទៀត តែមិនចាំបាច់នាំមកសរសេរទាំងអស់ទេ ។ ឧ. ព្រៃដែល បុរសនោះទៅកាប់ឈើមានសត្វច្រើនណាស់ មានខ្លា ដំរី ខ្ទីង ទន្សោង ប្រើស ។ល។

សេចក្តីសង្កេត. - បេយ្យាលត្រង់គ្មានឹងពាក្យ etc.,

ក្នុងភាសាបារាំង ។ គ្រឿងសំគាល់ ។ល។ នេះ កាលបើយើងយក មកប្រើក្នុងភាសាខ្មែរ ខុសបន្តិចត្រង់ការបញ្ចេញសម្លេងមិន ស្រួលមាត់ មិនត្រូវនឹងនិយាយរបស់ខ្មែរ ។ ប្រសិនជា យើងដាក់ ។ ន.ទ. ។ ហើយអានថា « និងដទៃទៀត » ដូចជាសមទំនងនឹងភាសាខ្មែរជាង ។ ឧ. ខ្លា ដំរី ទីង ទន្សោង ។ ន. ទ. ។ (និងដទៃទៀត) ។ យើងគួរ ហៅសញ្ញានេះថា សង្ខេបសញ្ញា ។

៦– កាកបាទ (+)

អានថា កាក: បាទ ។ កាក: ប្រែថាក្អែក, បាទ ប្រែថាជើង ។ សញ្ញានេះហៅតាមពាក្យសាមញ្ញថា ជើង ក្អែក ឬ ខ្វែងជើងក្អែក ។ ប្រើបាន ៣ យ៉ាង ៖

១)- សំរាប់ជ្រៀតពាក្យដែលខ្វះ ហើយនាំយកមក សរសេរបន្ថែមជាក្រោយ ដាក់ខាងលើឬខាងក្រោមបន្ទាត់ (ហៅថាការជើងក្អែក) ។

២)- សំរាប់ដាក់លើអក្សរខ្លះដូចជា អ៊ំ អ៊ុយ ណ៊ំ ប៊ិះ . . . ។ ក្នុងពាក្យទាំងនេះ បើយើងមិនដាក់កាកបាទ ក៏មិនជាខុសអ្វីណាស់ទេ ។ យើងអាចធ្វើពាក្យនេះ មិនឲ្យប្រទាំនឹងពាក្យសទិសសព្ទបានដោយ អាស្រ័យវិធីដទៃ ដូចក្នុងភាសាបារាំង ។ ក្នុងភាសាអឺរ៉ុបគេព្យាយាមឲ្យមានអក្សរនិងសញ្ញាឯទៀតតិចអន្តយ៉ាងបំផុត ដើម្បីសំរួលការបោះពុម្ព ។

៣)- សំរាប់លេខបូកក្នុងវិធីនព្វន្ត ។

៧- ឃ្នាប ({)

ប្រើសំរាប់រួបរួមសេចក្ដីច្រើនបទជាមួយគ្នា ។

៨- វង់ក្រចក ( )

ពាក្យនេះបាលីថា នខសញ្ញា មកពី នខៈ ប្រែថា ក្រចក ។ ប្រើសំរាប់ដាក់ជ្រៀតជ្រែកសេចក្ដីកយរង បន្ទាប់បន្សំ ក្នុងប្រយោគនិមួយៗ ។ ឧ. ប្រាសាទវត្តនគរនៅ

ខេត្តកំពង់ចាម (សូមកុំច្រឡំនឹងប្រាសាទនគរវត្ត) សាងក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទជយវរ្ម័នទី ៧;

ក្នុងអាណាចក្រសៀម (មានម្តងហៅថា ថៃឡង្គ) មានជនជាតិខ្មែរនៅរាប់សែននាក់ ។

សេចក្តីក្នុងវង់ក្រចកមិនមានសារៈសំខាន់ទេ ។ គេអាចមិនអានឬលុបចោលក៏បាន ឥតធ្វើឲ្យខូចសេចក្តីក្នុងប្រយោគឡើយ ។

សេចក្តីសង្កេតទី ១– *មានអ្នកខ្លះប្រើវង់ក្រចកដោយការប្រទាំ ។ គឺមិនដាក់សេចក្តីបន្ទាប់បន្សំក្នុងវង់ក្រចកត្រឡប់ជាដាក់សេចក្តីសំខាន់ទៅវិញ ។ ឧ.* ខ្ញុំបាទឈ្មោះ (សៅ) ជាតិខ្មែរ អាយុ... ។ *ខ្ញុំគិតថាសរសេរបែបនេះជាការប្រទាំ ព្រោះបើពុំអានពាក្យក្នុងវង់ក្រចកហើយ ប្រយោគក៏ខ្វះខ្លះសេចក្តី យកជាការពុំបាន ។ វង់ក្រចកនៅទីនេះ គេប្រើប្រទាំនឹងអញ្ញសញ្ញា ៖* ខ្ញុំបាទឈ្មោះ

«សៅ»... ។ បើកុំដាក់សញ្ញាអុំសោះត្រង់ឈ្មោះ សៅ នោះល្អជាង ។

សេចក្ដីសង្កេតទី ២– វង់ក្រចករូបដូចខាងលើនេះ ជាវង់ក្រចកធម្មតា ។ នៅមានវង់ក្រចកមួយយ៉ាងទៀត គួរហៅថា វង់ក្រចកធំ ឬ វង់ក្រចកជ្រុង រូបយ៉ាងនេះ [ ] ។ ប្រើដូចគ្នានឹងវង់ក្រចកធម្មតា ប៉ុន្តែប្រើចំពោះសេចក្ដីត្រង់ណាដែលមានប្រើវង់ក្រចកធម្មតារួចហើយ ។ ខណ្ឌសញ្ញានេះមានប្រើមកហើយ ក្នុងសេចក្ដីអធិប្បាយអំពីលេខអស្តាខាងមុខនេះ (ទំព័រ ៦៣) ។

៩– រជ្ជុសញ្ញា (–)

មកពី រជ្ជុ ប្រែថាខ្សែ ។ ប្រើបានច្រើនយ៉ាង ។

១)– ប្រើក្នុងទំនងវង់ក្រចក ដើម្បីជៀតសេចក្ដីក្នុងប្រយោគ ។ សេចក្ដីនោះនឹងថាដាច់បន្ទាប់ចេញក៏បាន តែក៏មានសារៈសំខាន់ដែរ ។ ឧ. កុមារនោះ ក្រឡេកទៅ

ឃើញក្លឹង្គពីរនាក់ដើរចូលមក – ពុកចង្កាស្រមូមផ្លូត ក្បាលយ៉ាងធំ វ៉ែនតាខ្មៅ– ក៏ភិតភ័យរត់ទៅពួន ។

២)– ប្រើសំរាប់ខណ្ឌពាក្យនិយាយឆ្លងឆ្លើយ ។ ឧ. បុរសនោះបានស្ដាប់ហើយ សួរទៅវិញថា ៖

– អ្នកធ្លាប់ជិះកប៉ាល់ហោះឬទេ ?

– ទេ ។

– បុះបងអ្នក ?

– បងខ្ញុំក៏មិនធ្លាប់ជិះដែរ ។

៣)– ប្រើដាក់ក្រោយលេខរៀង និងក្រោយចំណងជើងខ្លះដូចមានប្រើពាសពេញក្នុងសៀវភៅនេះជាឧទាហរណ៍ស្រាប់ ។

១០– សហសញ្ញា (-)

ហៅ ស: ហ: សញ្ញា ។ ឈ្មោះមួយទៀតថា យតិភង្គ អំពី យតិ ប្រែថាបញ្ឈប់ និង ភង្គ ប្រែថាការ

បំបែកបំបាក់ ។ លោកប្រើកុងពាក្យកាព្យឃ្លោង ត្រង់ពាក្យពហុព្យាង្គណាដែលត្រូវបំបែកជាពីរ ដើម្បីឲ្យបានជួន(១) ឬឲ្យត្រូវង្វាក់(២) ។

ឧ. ទន្សាយឈ្មៀតឈ្លប ប្រញ្ញខ្ទលលបមើលណា
យល់ឃើញដាក់ប្រា- កដិដូច្នោះហើយវិលទៅៗ

គ្រឿងសំគាល់នេះបារាំងហៅថា trait d'union ។ បើយើងទុកឈ្មោះយតិកង្គប្រើក៏បាន តែខ្ញុំយល់ថា សេចក្ដីតាមអក្ខរៈរបស់ពាក្យនេះ និងផ្ទុយគ្នានឹងសេចក្ដីយល់របស់ជនសម័យថ្មីទាំងឡាយ ព្រោះយើងធ្លាប់យល់ថា ជាសញ្ញាសំរាប់ភ្ជាប់គាថានៃពាក្យដែលត្រូវញែកពីគ្នាដោយផុតបន្ទាត់ ឬដោយហេតុផ្សេងៗ ។ ទើបខ្ញុំសន្មតហៅថា សហសញ្ញា វិញ ពី សហៈ ប្រែថាជាមួយគ្នា រួមគ្នា ។

ឧ. ស៊ុន-យ៉ាត់-សេង ជារដ្ឋបុរសយ៉ាងល្បី

១— la rime. ២— le rythme.

បំផុតរបស់ប្រទេសចិនក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ន ។

១១- នយសញ្ញា (···)

អាន នៃ·យៈ-សាញ់-ញ៉ា ។ ឈ្មោះមួយទៀតថា សញ្ញប្រកាស់ អាន សាញ់·ញៈ-ប្រកាស ។ គឺបន្ទាត់ដែលគូសពីក្រោមពាក្យសំខាន់ ដើម្បីឲ្យឃើញជាក់ស្ដែងឡើង ។

១២- បំណុប (·)

ក្នុងភាសាបារាំង គេប្រើសំរាប់ដាក់ក្នុងវិបំផុតនៃវាក្យៈៗ ដោយហេតុនេះបានជាមានឈ្មោះមួយទៀតថា មហាព្ភាគ ប្រែថាភាគធំ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំយល់ថា គួរប្រើល្បះសំរាប់ដាក់បញ្ចប់វាក្យៈវិញដោយអាស្រ័យហេតុផលដូចមានអធិប្បាយក្នុងមាតិកាល្បះរួចហើយ ។ ដូច្នេះសញ្ញានេះគួរហៅថា បំណុប ឬ ប៉ុប សមជាង មហាព្ភាគ ។ ចំណុចគួរទុកប្រើក្នុងករណីផ្សេងទៅវិញ មានករណីសង្ខេបពាក្យជាដើម ដូចជា

ក. ជំនួសកិរិយាស័ព្ទ, ខ. ជំនួសឧទាហរណ៍, គ. ជំនួសនាមនាម ។ល។ ក្នុងវិធីលេខមានប្រើចំណុចដែរ ឧ. ៦៦.៦៣០ ។

១៣- ក្បៀស (,)

ហៅមួយយ៉ាងទៀតថា ចុល្លភាគ ប្រែថាភាគតូច ៗ តាមរបៀបអក្សរបារាំង ក្នុងពាក្យមួយម៉ាត់ៗ គេសរសេរអក្សរជាប់គ្នា; ដល់សរសេរចប់ពាក្យមួយម៉ាត់ហើយគេដកឃ្លាមួយដង ។ ដោយហេតុពាក្យបារាំងដាច់ៗពីគ្នាដូច្នេះ ទើបគេប្រើចុល្លភាគ ដើម្បីញែកសេចក្ដីក្នុងប្រយោគជាភាគតូច ៗ តាមត្រូវការ ។ ឯក្នុងរបៀបអក្សរខ្មែរ យើងសរសេរពាក្យជាប់រៀងគ្នា ។ ដើម្បីនឹងញែកសេចក្ដីក្នុងវាក្យៈជាភាគតូចៗនោះ តាមធម្មតា យើងគ្រាន់តែដកឃ្លាក៏គ្រប់គ្រាន់ហើយ មិនចាំបាច់ដាក់ក្បៀសផងទេ ។

ឧ. នៅលើតុនោះ ខ្ញុំឃើញមានដងប៉ាកកាមួយ

ទឹកខ្មៅមួយដប សៀវភៅអានបី និងសៀវភៅសរសេរពីរ ។

មានតែក្នុងករណីពិសេសខ្លះ (cas spéciaux) ដែលគួរប្រើក្បៀសដូចក្នុងឧទាហរណ៍តទៅនេះ ៖ ក្នុងភាសាអង់គ្លេសមានលិង្គ ៣ គឺ បុំលិង្គ សំរាប់ភេទប្រុសឬឈ្មោល, ឥត្ថីលិង្គ សំរាប់ភេទស្រីឬញី, នបុំសកលិង្គ សំរាប់របស់ដែលគ្មានភេទ ។ ដោយហេតុថាក្នុងអក្សរខ្មែរ សញ្ញានេះមិនសូវប្រើក្នុងការញែកប្រយោគជាកាត់ ខ្ញុំទើបយល់ថាគួរឲ្យឈ្មោះតាមពាក្យខ្មែរសុទ្ធថា ក្បៀសវិញល្អជាង ។ ក្រៅពីនេះ ក្បៀសនៅមានប្រើក្នុងវិធីលេខ ឧ. ២,៥០ ។

១៤– បំណុប-ក្បៀស (;)

ឈ្មោះមួយទៀតថា អឌ្ឍកាត ប្រែថាកន្លះកាត ។ ខ្ញុំយល់ថាគួរតែហៅងាយៗ តាមគំនិតសេចក្ដីក្នុងពាក្យបារាំងថា

បំណុច-ក្បៀស ឬ ចុច-ក្បៀស (point-virgule) ។

គ្រឿងសំគាល់នេះសំរាប់ញែកសេចក្ដីជាភាគ តែភាគនោះធំជាងភាគដែលញែកដោយដកឃ្លា ឬប្រើក្បៀស ហើយតូចជាងភាគដែលញែកដោយប្រើល្បះ ។

ឧ. ឪពុកកុមារនោះធ្វើការនៅស្រែរាល់ល្ងាច គ្មានឈប់ដៃ; ម្ដាយវានៅផ្ទះ ក៏មិននៅដៃស្ងៀមដែរ។

១៥– បំណុចរាយ (...)

ហៅ ពងត្រី ក៏មាន ឬហៅតាមបាលីថា មច្ឆណ្ឌសញ្ញា ក៏មាន (មច្ឆៈ ត្រី; អណ្ឌៈ ពង) ។ ប្រើថែបវេយ្យាល សំដែងសេចក្ដីថានៅមានដទៃផ្សេងទៀត តែមិនចាំបាច់អានបញ្ចេញសម្លេងឡើយ ។ ឧ. លោកភិក្ខុអង្គនោះឡើងលើគ្រែធម្មាសន៍ប៉ុកក៏តាំងចាប់ " នមោ តស្ស ... " ភ្លាម ។

១៦- បុច្ឆសញ្ញា (?)

អាន ប៉ុប-ឆៈ-សញ្ញា ។ ប្រើដូចល្បះតចំពោះសេចក្ដីសួរ ។ ឯសេចក្ដីសួរនោះគាន់ជាសេចក្ដីសួរដោយចំ ។ ឧ. អ្នកស្ដាប់បានឬទេ?

បើសេចក្ដីសួរនោះជាសេចក្ដីសួរដោយផងក៏ លោកមិនប្រើបុច្ឆសញ្ញាទេ ។ ឧ. ខ្ញុំចង់ដឹងថាអ្នកស្ដាប់បានឬទេ។

១៧- ឧទានសញ្ញា (!)

អាន អ៊ុ-ទា-នៈសញ្ញា ។ ឧទាន ប្រែថាផ្ដើមចេញ ការបញ្ចេញខ្យល់តាមផ្ដើម ការបញ្ចេញសម្លេង ។ ប្រើដូចល្បះ តែចំពោះសេចក្ដីអរ ព្រួយ ទើន សំវេគ ងួល...។ ឧ. សប្បាយមែន! យ៉រអ៊ើម៉ើះទេ! ឱ! ។ល។

១៨- បំណុបពីរ (:)

ហៅឲ្យឆាយថា បុបពីរ ។ សំរែងតាមទីនមានសេចក្ដីអធិប្បាយតទៅ ឬជាសេចក្ដីតទៅនោះជាសំដីអ្នកដទៃ ។

ឧ. ព្រះរាមមានព្រះរាជបុត្រពីរអង្គ៖ រាមលក្ខណ៍ ១ ជំប្បូលក្ខណ៍ ១ ។ ព្រាហ្មណ៍នោះប្រាប់ថា៖ «ខ្ញុំនឹងទៅកាន់នគរសាវត្ថី» ។ ក្នុងរវាងចំណុចទាំងពីរមានគំនូសមួយ ដើម្បីកុំឲ្យច្រឡំនឹងយុគលពិន្ទុ ឬនឹងវិសជ្ជនីយ៍ ។

១៩– អញ្ញប្រកាស (« »)

អាន អាញ់-ញៈ-ប្រៈ-កាស់ ។ ពី អញ្ញៈ ប្រែថា ដទៃ ផ្សេង ។ ប្រើសំរាប់ដាក់ពីមុខនិងពីក្រោយសំដីអ្នកដទៃ ដែលគេនាំមកសរសេរ ។ ឧ. ស្ដេចទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ ហើយក៏ទ្រង់ព្រះសម្រួលមានព្រះឱង្ការថា៖ «អាក័យឯងត្រូវនៅគាល់បំរើអញសព្វថ្ងៃ ៗ កុំឲ្យខាន» ។ អញ្ញប្រកាសអន់គួរសរូបយ៉ាងនេះ (« ») ។ ច្រើនប្រើដាក់ត្រង់ពាក្យខ្លះ ឲ្យដាច់ពីពាក្យឯទៀតក្នុងប្រយោគជាមួយ ដូចមានបែបក្នុងមាតិកាតទៅនេះ ។

គ្រឿងសំគាល់ភាយរង

= ក្នុងអក្សរសាស្ត្រសំគាល់ថា "គឺ", ក្នុងគណិត-សាស្ត្រ(១) ថា "ស្មើនឹង" ឬ "ត្រូវជា" ។

\+ សំគាល់ថា "នឹង" ឬ "ហើយនឹង" ។

< ក្នុងអក្សរសាស្ត្រសំគាល់ថា "មកពី" ក្នុងគណិត-សាស្ត្រថា "តូចជាង" ។

> ក្នុងអក្សរសាស្ត្រសំគាល់ថា "ទៅជា", ក្នុងគណិតសាស្ត្រថា "ធំជាង" ។

៨– ប្រវត្តិនៃអក្សរ

ប្រទេសខ្មែរមានមនុស្សនៅតាំងពីព្រេងនាយឆ្ងាយបំផុត គឺតាំងពីយុគថ្ម (âge de la pierre) ។ យុគថ្មជាសម័យមួយ

១–គណិតសាស្ត្រ ពី គណិត ជាពាក្យវង្សជាមួយគ្នានឹង គណនា ដែលប្រែថារាប់ ។ គណិតសាស្ត្រជាវិជ្ជារាប់, វិជ្ជាលេខផ្សេងៗទៅ ត្រង់នឹងពាក្យបារាំង mathématiques ។ ពាក្យនេះនៅឥណ្ឌាមានប្រើមករាប់ពាន់ឆ្នាំហើយ ។

ក្នុងភូមិវិទ្យា (géologie) ។ ក្នុងយុគនោះ មនុស្សទើបនឹងចេះយកថ្មមកធ្វើជាគ្រឿងឧបករណ៍ (instruments) មានធ្វើជាពូថៅជាដើម ។ កាលបើមានមនុស្សហើយ ភាសាក៏មានកើតឡើងផង, ប៉ុន្តែអក្សរមិនមែនគេបង្កើតមានឡើងព្រមនឹងភាសាទេ គឺកើតក្រោយមកជាយូរឆ្នាំ ។ កាលមុនព្រះថោង (កៅណ្ឌិន្យ:) មកកាន់ស្រុកយើង – រាវសតវត្សរ៍ទី ១ ក្រោយពុទ្ធកាលប្រហែល ៦០០ ឆ្នាំ – នោះប្រហែលជាយើងមិនទាន់មានអក្សរប្រើនៅឡើយទេ ។

តែជនឥណ្ឌាដែលមកកាន់ប្រទេសយើង បាននាំសាសនាធម៌របស់គេ ព្រមទាំងអក្សរមកឱ្យយើងផង ។ អក្សរឥណ្ឌាមានច្រើនយ៉ាង ។ នៅប៉ែកខាងជើងប្រទេសឥណ្ឌា គេប្រើអក្សរមួយយ៉ាងកង់ជ្រុងៗ ដែលកំណត់មកក្លាយជាអក្សរទេវនាគរី ឬនាគរីសព្វថ្ងៃនេះ ។ ឯអក្សរដែលជនឥណ្ឌានាំមកកាន់ប្រទេសយើងវេលានោះ មានរូបទ្រង់ជាមូលៗ, ជាអក្សរដែលគេប្រើនៅប្រទេសឥណ្ឌាប៉ែកខាងត្បូង ក្នុងសម័យ

នោះ ។ អក្សរបែបនេះគេហៅគ្រឹទ្ធៈ ឬគ្រទ្ធៈ ។

សិលាចារឹកដំបូងនៅប្រទេសខ្មែរយើង តាមដែលគេបានរកឃើញក្នុងវេលានេះ ធ្វើឡើងក្នុងសតវត្សទី ៧ ។ លោកអូគុស្តបាថ (Auguste Barth) សរសេរថាអក្សរសិលាចារឹក អង់ជុំក (ឃុំកោះ ស្រុកបាភ្នំ ខេត្តព្រៃវែង) ដែលធ្វើក្នុងសតវត្សទី ៧ ដូចគ្នានឹងអក្សរសិលាចារឹកដែលក្សត្រិយ៍វង្សបល្លវៈ បានឲ្យធ្លាក់នៅប្រាសាទ ពាទាមិ ពាហាល បដ្តគលិ ក្នុងទក្ខិណប្រទេស (Dekan) ពេលសតវត្សទី ៦ ទៅទី ៨[1] ។ គឺអក្សរនេះហើយដែលក្លាយម្តងបន្តិច ៗ ទាល់តែមកជាអក្សរដែលយើងប្រើសព្វថ្ងៃនេះ ។

១– ប្រវត្តិនៃស្រៈ

អក្សរឥណ្ឌាប៉ែកខាងត្បូងនេះ ជាអក្សរសំរាប់សរសេរ

១– អក្សរសិលាចារឹកនៅប្រាសាទ ពាទាមិ មានបែបនៅក្នុងសៀវភៅ "Le Cambodge" របស់លោក Aymonier ។ ក្នុងសៀវភៅនោះ មានទាំងអក្សរសិលាចារឹកអង់ជុំកសំរាប់ប្រៀបផ្ទឹមផង ។

ភាសាគិន្គ និងភាសាសំស្ក្រឹតដែលជាភាសាពហុព្យាង្គ ។ ឯធម្មតាភាសាពហុព្យាង្គ មានស្រៈប្រើតិចណាស់ ។ ដើមឡើយ ខ្មែរយើងប្រើស្រៈដែលមានក្នុងអក្សរនោះតែប៉ុណ្ណោះ គឺស្រៈសំស្ក្រឹត ១៤ អង្គ៖ អ អា ឥ ឦ ឧ ឩ ឫ ឬ ឭ ឮ ឯ ឰ ឱ ឳ ហើយនិងនិគ្គហិតនិងវិសជ្ជនីយ៍ ។

រហូតក្នុងសម័យដែលយើងមានចម្លាក់សិលាចារិក – គឺរហូតសម័យដែលជាតិយើងបានថ្កើងជាចក្រវត្តិ មានអំណាចលើភាគធំនៃសុវណ្ណភូមិ (Presqu'île indochinoise) លុះដល់សតវត្សរ៍ ១៤-យើងគ្មានស្រៈប្រើលើសអំពីនេះទេ ។ ស្រៈប៉ុណ្ណោះអគ្គមិនអាចគ្រប់គ្រាន់នឹងការប្រើប្រាស់របស់ភាសាយើងឡើយ ព្រោះភាសាយើងជាភាសាដែលមានពាក្យឯកព្យាង្គ និងទ្វិព្យាង្គជាច្រើន ។ ភាសាចំពួកនេះត្រូវការប្រើស្រៈច្រើនអង្គ ដើម្បីនឹងធ្វើឲ្យពាក្យខុសពីគ្នា កុំឲ្យច្រឡំគ្នាបាន ។ ប៉ុន្តែក្នុងសម័យដ៏អង្វែងនោះ យើងបានទទួលប្រះពីស្ណា មកប៉ុន្មានយើងប្រើតែប៉ុណ្ណោះ ដូចក្នុងពាក្យគេរាននេះដែល

ស្រង់យកមកពីអក្សរថ្ម ៖

ទិក៑, ស្លិក៑, លិង៑ (១) ដូច ទឹក, ស្លឹក, តំលឹង;

គិ – គឺ,

-ម្វយ៑, ហ្វយ៑ – មួយ;

ជេង៑, ស្មេ, បំរេ – ជើង, ស្មើ, បំពើ;

ទ្យាត៑, បញ្ច្យាត៑, – ទៀត, បញ្ចៀត;

បេក៑, ស្រេ – បែក, ស្រែ;

គួរតាំងជាបញ្ហាថា ៖ ក្នុងសម័យនោះសំឡេង អំ អឹ អួ អើ អៀ អែ មិនទាន់មានក្នុងភាសាខ្មែរនៅឡើយ ទើបបានជាគ្មានស្រះសំរាប់កត់សំឡេងទាំងនោះ? ពាក្យឆ្លើយ ៖ ពិតមែនជាភាសាយើងក្នុងសម័យនោះ ខុសប្លែកពីសម័យបច្ចុប្បន្នជាច្រើនណាស់, ប៉ុន្តែមិនបមជាសន្និដ្ឋានបានថា យើង

១– គ្រឿងសំគាល់–គឺជាវណ្ណយុត្តិសំស្ក្រឹត ហៅថាវិរាមៈសំដែងសេចក្ដីថា ព្យញ្ជនៈដែលនៅពីក្រោមគ្មានស្រះ អ ៖ អាស្រ័យទេ (ទិក៑ = dik) បើគ្មានវិរាមៈទេ ត្រូវអានថា ទិកៈ (ទិក = dika) ។

គ្មានប្រើសំឡេងតាំងប៉ុន្មាននោះឡើយ ។ បើគិតជាក្នុង សតវត្សដំបូងៗ មិនទាន់មាន ក៏ក្នុងសតវត្សក្រោយៗមកពី សតវត្សរ៍ ១០ មកទល់នឹងសតវត្សទី ១៤ គួរជឿថាមានឡើង ហើយដែរ ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាក្យ មួយ៌ ម្វាយ៌ ធ្វើឲ្យយើងឃើញថាសំឡេង អួ មានហើយដោយពិតប្រាកដ; ប៉ុន្តែគេអ្វីដាក់តាងសំឡេងនេះពុំបាន បុព្វបុរសរបស់យើងក៏ យកដើងៗ មកប្រើជាស្រៈ អួ មួយគល់ទៅ ។ តែក៏នៅពុំ ទាន់ពេញចិត្តនៅឡើយ ទើបក្រោយបន្តិចមក លោកយកស្រៈ អា មកផ្សំផង ដើម្បីជាគ្រឿងតំណាងសំយុក្តស្រៈ អួ៖ ម្វាយ៌ = មួយ ។ សំរាប់ស្រៈ អៀ ក៏រំពឹងដូចគ្នា ។ ធ្យ = ធី អក្សរស្រៈ គានជាស្រៈ; លោកថែមស្រៈ អា មកទៀត ទៅ ជាសំយុក្តស្រៈ៖ ធ្យា = ធី + អា = ធៀ ។

ហេតុអ្វីក៏បុព្វបុរសរបស់យើង ស៊ូទ្រាំខំរូបស្រៈប្រើបាន ដល់អស់វេលាជាងពាន់ឆ្នាំដូច្នេះ? ហេតុដែលបណ្ដាលឲ្យទៅយ៉ាង

នេះមានពីរប្រការ ។

ប្រការ១.– គឺមកពីចិត្តប្រកាន់ទំនៀមដើម (esprit conservateur) ។ ជាការណ៍គួរកេប់ជាសេចក្ដីពិតបាន ជាកាលទើបនឹងយកអក្សរវណ្ណាមកប្រើថ្មីៗនោះ បុព្វបុរសរបស់យើងពុំទាន់មានវេលា ពុំទាន់មានឱកាសនឹងបង្កើតសញ្ញាថ្មីថែមទៀត ដើម្បីកត់សូរសំឡេងភាសាខ្មែរឲ្យសព្វគ្រប់ទេ ។ លោកប្រើតែស្រះសំស្ក្រឹតដែលមានមកហើយតែប៉ុណ្ណោះ ដូចជាយើងប្រើអក្សរបារាំងសរសេរឈ្មោះខ្មែរសព្វថ្ងៃនេះ ។ ភាសាបារាំងជាភាសាពហុព្យាង្គ ក្រស្រះជាងភាសាសំស្ក្រឹតទៅទៀត ។ ម្ល៉ោះហើយយើងក៏សរសេរតាមតែបានទៅ ៖ ឧ. kompong-cham នឹងអានថា កំពង់ចាម ក៏បាន ថា កំពោងចាំ ក៏សឹងបាន ។

លុះសរសេរ ទិក, ស៊ិក, លិង, មួយ, ម្វាយ, ជើង... ដូច្នេះរាប់រយឆ្នាំទៅ បែបសរសេរ

នះក៏ទៅជាទំនៀម ។ កាលបើទៅជាទំនៀមហើយ លោក ក៏មិនចង់ទុកបែបដើម មិនសូវចង់ប្រែប្រួលទៅតាមសម្លេងនិយាយឡើយ ដូចជាពាក្យ អ្នក អញ ហោង សព្វថ្ងៃនេះ។

សេចក្ដីខ្វះស្រះប្រើក្នុងសម័យបុរាណ គង់មាននាំមកនូវសេចក្ដីបង្អៀតបង្អល់ចិត្ត ដល់អ្នកសរសេរនិងអ្នកអានក្នុងសម័យនោះមិនលែងឡើយ ។ ទើបយើងឃើញមានសរសេរ ម្ដាយ ដោយអនុលោមទៅតាមសម្លេងក្នុងសិលាចារឹកពីដើម រហូតមកដល់សតវត្ស ទី ១០ ។ ប៉ុន្តែតាំងពីដើមសតវត្ស ទី ១១ រៀងមក លោកលើករបៀបសរសេរបែបទំនើបថ្មី ម្ដាយ បោលចេញទៅ ត្រឡប់សរសេរជា ម្ដាយ ឲ្យត្រូវតាមទំនងដើមវិញ ។ រហូតដល់មកសតវត្ស ទី ១៨ ដែលមានស្រៈ ឿ ហើយក៏នៅតែសរសេរ ម្ដាយ ទៀត ។ ហេតុការណ៍នេះបង្ហាញឲ្យយើងឃើញថា សន្ដានចិត្តដែលនាំឲ្យទុកទំនៀមដើមនោះ មានឫទ្ធានុភាពប៉ុន្មានទៅ ។

ប្រការ ២.- តាំងពីយើងបានទទួលអារ្យធម៌ពីឥណ្ឌា មករហូតដល់ផុតសម័យសិលាចារឹក (សតវត្សទី ១៤) ភាសាខ្មែរជាភាសាទី ២ គឺជាភាសាសំរាប់សមញ្ញជន ប្រើនិយាយឲ្យស្តាប់បានដោយងាយ គឺជាភាសាសំរាប់អ្នកល្ងង់ខ្លៅនិយាយគ្នា ឬសរសេរទៅមកកាន់គ្នា ។ ឯភាសាដែលអ្នកចេះដឹងប្រើការក្នុងសាសនាក្តី ក្នុងវិទ្យាសាស្ត្រផ្សេងៗក្តី ក្នុងអក្សរ-សាស្ត្រក្តី ក្នុងផ្លូវរាជការ (ដោយចំពោះក្នុងផ្លូវទូត)ក្តី គឺភាសាសំស្ក្រឹត បែបតែភាសាបារាំងដែលយើងប្រើក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ ។

ភាសាសំស្ក្រឹតជាភាសាពិបាករៀនណាស់ គេត្រូវប្រើពេលអស់ច្រើនឆ្នាំទើបចេះល្មមប្រើការបាន ។ ប៉ុន្តែជាភាសាដែលលោកបានរៀបចំមានក្បួនខ្នាតដោយហ្មត់ចត់ ប្រើការសំរាប់សំដែងសេចក្តីនឹកគិត របស់មនុស្សបានដោយច្បាស់លាស់ស្រឡះទូលាយ ។ ម្ល៉ោះហើយយើងនាំប្រឹងសូត្ររៀនតែភាសាសំស្ក្រឹត; យើងនាំគ្នាតែងតាំងទុកសំស្ក្រឹត ធ្វើ

ប្រហែលមិនបានរៀបចំផ្ចិតផ្ចង់កំពង់ខ្មែរផង ។ បើទោះជាភាសាខ្មែរខ្លះគ្រឿងសំគាល់ខ្លះ ជាក់ភាពសម្រេចមិនគ្រប់គ្រាន់ក៏មិនជាអ្វីដែរ ព្រោះគេមិនប្រើភាសាខ្មែរក្នុងការសំខាន់ៗ ។

ជោគអាក្រក់មកដល់ជាតិយើងនៅកណ្តាលសតវត្សទី ១៤ ។ កាលនោះជាតិសៀមដែលពីដើមជាជាតិអនារ្យៈនៅជាយដែនខាងជើងរបស់អាណាចក្រខ្មែរ ភ្ជាប់ចំណុះខ្មែរ ភ្ជាប់រៀនសូត្រពីខ្មែរ បានកសាងខ្លួនជាប្រទេសខ្លាំងពូកែជាលំដាប់ ទាល់តែបានជាប្រទេសឯករាជ ហើយចូលមកបៀតបៀនវាយប្រទេសយើងជាច្រើនលើកច្រើនគ្រា ដណ្តើមយកយសោធរ (អង្គរ) ដែលជារាជធានីរបស់យើងក្នុងសម័យនោះបានសំរេច ។ កាលណាទ័ពសៀមត្រឡប់ទៅប្រទេសសៀមវិញ តែងដឹកនាំជញ្ជូនទ្រព្យសម្បត្តិនិងកៀរមនុស្សជាច្រើនយកទៅផងជាដរាប: កៀរយកអ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិតគ្រូអាចារ្យព្រមទាំងគម្ពីរសាស្ត្រាក្បួនតម្រាផ្សេងៗ ។ ខ្មែរក្នុងគ្រាបរាជ័យនោះ រវល់នឹងតែជៀសភ័យរកវេលាឲ្យកូនចៅរៀន

ស្រុកតាមប្រក្រតីពុំបាន, សមខ្វះគ្រូនិងគម្ពីរសាស្ត្រទៀតផង ភាសាសំស្ក្រឹតក៏រលត់សូន្យក្នុងប្រទេសខ្មែររវាង ១ ត ឬ ២ ត មនុស្ស ព្រមទាំងវិជ្ជាការទាំងឡាយដែលយើងធ្លាប់ចេះដឹង ដោយអាស្រ័យភាសានោះផង ។

កាលមហាក្សត្រិយ៍របស់យើងថយចាកចោលយសោធរ ក្នុងភាគដំបូងនៃសតវត្សទី ១៥ ទូកសំស្ក្រឹតដ៏វិចិត្ររចនានោះ ចេញបាត់ទៅហើយ, នៅសល់តែកំពង់ខ្មែរដែលស្តុកពេញទៅដោយវល្លិលតាស្មៅបន្លាផ្សេង ៗ ។ យើងក៏ត្រូវត្រឡប់បែរមកកាប់គាស់រៀបចំភាសាខ្មែររបស់យើងវិញ ។

ការរៀបចំភាសាខ្មែរជាដំបូង បានធ្វើឡើងក្នុងសម័យលង្វែក ដោយចំពោះក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទអង្គចន្ទ និងព្រះបាទបរមរាជា (សតវត្សទី១៦) ។ គឺធ្វើឡើងដោយអាស្រ័យតម្រាប់តម្រាខ្វះដែលនៅសល់ពីសម័យអង្គរ ។

នៅចុងសតវត្សទី ១៦ យើងមានស្រះ ឪ ថែមមួយ

ទៀត ឧ. កម្រតែង លែង (មុនសម័យនោះសរសេរ កម្រតេងិ លេងិ) ។ សម្ងន អឿ លែងសរសេរ អ្យា ដូចក្នុង ក្បាន់ ទៀតហើយ, ត្រឡប់សរសេរជា អៀ វិញ ឧ. រៀង បៀតបៀន ។

សម្ងន អ្ន សរសេរដោយបាតអក្សរស្រៈ ុ និងស្រៈ អ្ន ផ្សំគ្នា ឧ. រំប ឬ រុំ = រ្ប ។

ក្នុងសម័យនោះឯង សៀមមកវាយបើនជាគ្រាធំមួយ ផងទៀតវាយកំទេចក្រុងលង្វែក ដឹកនាំយកសម្បត្តិទ្រព្យគម្ពីរ-សាស្ត្រក្បួនតម្រាអ្នកចេះដឹងបណ្ដោះបណ្ដៀរយកទៅអស់ ។ តាំងពីគ្រានោះមក ខ្មែរសរសេរពាក្យដែលខ្ចីយកពីសំស្ក្រឹតឬបាលីមកប្រើ លែងត្រឹមត្រូវដូចសម័យមុនៗ ។

ភាសាខ្មែរបានលូតលាស់មួយផងទៀត ក្នុងរជ្ជកាល ព្រះបាទជ័យជេដ្ឋាទី៤ ក្នុងភាគខាងចុងនៃសតវត្សទី ១៧ ។ ក្នុងសម័យនោះស្ដេចខ្មែរកាលនោះកុមារនៅឡើយ តែងតែត្រូវ

យានទៅទទួលការសិក្សានៅប្រទេសសៀមទើបទទួលអារ្យធម៌ (influence) សៀមមានផ្សាយចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរ ។ ដល់គ្រិស្តសករាជ ១៧០១ យើងមានស្រៈ:

អឺ (គឺ)

អួ (ជួយ)

អើ (កើត) (១)

អឿ (គ្រឿង) (២)

១— ក្នុងភាគដើមនៃសតវត្សទី ១៧ កាលយើងមិនទាន់មានស្រៈ *អើ* នៅឡើយ យើងមានកត់សំឡេង *អើ* តាមសៀមខ្លះ ។ ដើមដំបូងឃើញមានចំពោះតែពាក្យ *បើ* ក្នុងសិលាចារិកលេខ ១០ គ.ស. ១៦២៨ (សៀវភៅសិលាចារិកនគរវត្ត ទំព័រ ៣០) សរសេរម្តងៗជា *ប្អេហ* ។ កាលនោះសៀមនៅសរសេរមិនដើរតាមយើង, ប្រសិនជាសរសេរតាមបែបសៀមឥឡូវនេះ ត្រូវដាក់ *បេអ* អានថា *បឺ* ។

២— ចំពោះពាក្យ *មឿន* ដែលជាពាក្យសៀមឃើញមានសរសេរជាដំបូងជា *ម្អឿន* (សៀវភៅដដែលទំព័រ ២២) ក្នុងសិលាចារិកលេខ ៨ គ.ស. ១៦២៥ ។ សព្វថ្ងៃសៀមសរសេរ *មឿអន* ។

អៀ (តេះជៀល)(១)

ប៉ុន្តែស្រៈថ្មីតាំងនេះជួនកាលក៏ប្រើ ជួនកាលក៏នៅសរសេរតាមបែបពីដើម ដូចជា គិំ (គឺ), ព្រួយ (ព្រួយ) បើកេត (បើកើត). . . ។

ស្រៈ អ៊ឹ កើតក្រោយគេបង្អស់ តែមិនប្រាកដជាកើតនៅក្នុងរជ្ជកាលណា ។ ក្នុងសម័យអង្គរយើងមានប្រើនិគ្គហិតដាក់លើស្រៈ អ៊ិ មួយគ្រាដែរ តែឲ្យអាននៅតាមសំស្រ្កឹត គឺនិគ្គហិតបញ្ចេញសំឡេងដូចខ្យល់ ម់ ដូចពាក្យ ប្ញឹ ដែលមានក្នុងសិលាចារឹកប្រាសាទវក់ផស (K. 668 គ.ស. ៩៧៦) ។ ពាក្យ ប្ញឹ នេះ ត្រង់នឹងពាក្យខ្មែរបច្ចុប្បន្ន ប្ញឹម ក្នុង ប្ញឹម-អំពរ(២) ។

១— ស្រៈ អៀ កាលនៅកណ្ដាលសតវត្សទី ១៧ មានសរសេរជាអឿ ឧ. រឿង (រៀង) បឿតបឿន (បៀតបៀន) ។ សៀប៖ រើយង អានរៀង ។ ២— ក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ, លោកដាក់ជាពាក្យ ឫម (ឆ្នង ..)

និគ្គហិតក្នុងសម័យបូរាណ មានការប្រើច្រើនយ៉ាងជាងសព្វថ្ងៃ ។ ឯសម្លេងដូចខ្យល់ ឬ តាំងអស់ ។

ក្រៅពីដាក់លើស្រៈ

នេះមកពីសៀម ។ កាលបើយើងដឹងថាពាក្យនេះយើងបានប្រើមកយ៉ាងតិចតាំងពីសតវត្សរ៍ ១០ នោះប្រការមួយ; ហើយប្រការពីរ កាលបើប្រវត្តិសាស្ត្រសំដែងថា កាលនោះសៀមនៅក្នុងដែនចិននៅឡើយ តាំងខ្លួនជាប្រទេសឯករាជ្យ ១ ឈ្មោះណានចាវក្នុងខេត្តយូណានសព្វថ្ងៃនេះ មិនទាន់តាំងនាមជាសៀមផង, ជនជាតិថៃមានចូលមកនៅក្នុងអាណាចក្រខ្មែរខ្លះមែនក្នុងសម័យនោះតែមកនៅតែឯជាយដែនភាគខាងជើងត្រង់កំឡុងសុខោទ័យ (ខាងត្បូងឈៀងម៉ៃ) ជាដើម ចូលមកដោយភាយរងបន្តិចម្តង ប៉ែបយួនចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរសព្វថ្ងៃនេះ ប៉ុន្តែថៃវេលានោះនៅជាអនារ្យជននៅឡើយ មិនប្រាកដជាមានអក្សរប្រើយ៉ាងណាផង;—ប្រការ ៣ កាលបើតាមប្រវត្តិសាស្ត្រ ខ្មែរក្នុងសម័យនោះមានឫទ្ធានុភាពដ៏មហិមាព្រមទាំងអារ្យធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ជាតិថៃជាកូនជំពាក់យើងខាងអារ្យធម៌រហូតមកដល់សម័យលង្វែក (សតវត្សរ៍ ១៦) ទើបចាប់សងបំណុលអារ្យធម៌យើងមកវិញខ្លះ; — កាលបើយើងដឹងថាហេតុការណ៍បានបង្កើតឡើងដូច្នេះហើយ សេចក្តីសង្ស័យទើបមានឡើងត្រង់ទីកំណើតនៃពាក្យ ធ្មុំ ។ ទីកំណើតពាក្យនេះបើថានៅមាត់ទន្លេសាបត្រើយខាងជើងហាក់ដូចជាសមជាងថានៅឯណានចាវ ។

អ ៗ អំ (សំលោ=សម្ល)

អា – អាំ (ប្រាំ)

អុ – អុំ (កុំ=ខ្ញុំ)

ដូចក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះហើយ នៅមានដាក់លើស្រៈ

អិ (ប៉ិ = ផិម)

អេ (តេំ = ដើម)

អោ (កោំ= ក្រោម)

ទៀតផង ។

២– ប្រវត្តិនៃព្យញ្ជនៈ

ព្យញ្ជនៈដែលយើងប្រើពីដើម ជាព្យញ្ជនៈបំស្រុត មានចំនួនលើសចំនួនព្យញ្ជនៈដែលយើងប្រើសព្វថ្ងៃពីរអក្ខរ ។

គឺ ឞ និង ឝ

ហៅថា ស-ប (ឞ) ស-គ (ឝ) ។

៦ ស ដែលយើងប្រើសព្វថ្ងៃនេះ ហៅថា ស · ល ។

ឞ និង ឝ មានប្រើដល់មកផុតសតវត្សទី ១៧ តែដល់មក គ.ស. ១៧៤៧ ឃើញយក ស ប្រើជំនួសវិញ លើកលែងប្រើអក្សរពីរអង្គនេះទៅ ។

ក្នុងសម័យបូរាណ ព្យញ្ជនៈមុទ្ធជៈ (cérébrales) ជា ឋ ឌ ឍ ណ ឡ ហើយនិង ឞ ឝ ទុកសំរាប់ប្រើតែចំពោះពាក្យដែលមកពីសំស្រ្កឹត ឬបាលិ, ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធៈលោកមិនប្រើទេ ។ លោកយក

ត ប្រើជំនួស ឌ ឧ. តល (ដល់)

ន – ណ ឧ. ឯនាម្ប (ឯណាមួយ)[១]

ល – ឡ ឧ. លេយ (ឡើយ) ។

១– មើលសៀវភៅ «សិលាចារឹកនគរវត្ត» ទំព័រលេខ ៨២ ។
សៀវភៅនេះមានលក់នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យភ្នំពេញ ។

៣- ប្រវត្តិនៃវណ្ណយុត្តិ

ហេតុមកដល់ផុតសម័យអង្គរ (ចុងសតវត្សទី ១៤) យើងមានប្រើតែវណ្ណយុត្តិ ២ គឺ វិរាមៈ (–) ដែលជាវណ្ណយុត្តិសំស្ក្រឹតហើយនិងបាទ (៕) ដែលមានប្រើក្នុងភាសាសំស្ក្រឹតដែរ ។ បាទ អ្នកមានស្គាល់ស្រាប់ហើយព្រោះមានប្រើមកដល់សម័យបច្ចុប្បន្ន ។ ឯវិរាមៈលោកប្រើសំរាប់សំគាល់ថាព្យញ្ជនៈដែលនៅពីក្រោមវណ្ណយុត្តិនេះ គ្មានស្រៈ អ្វី អាស្រ័យទេ ដូចមានអធិប្បាយរួចមកហើយ ។

តអំពីសម័យអង្គរ មកដល់អស់សម័យលង្វែក (ចុងសតវត្សទី ១៦) វិរាមៈ លើកលែងប្រើទៅ តែមិនមានបង្កើតវណ្ណយុត្តិថ្មីឡើងទេ ។

សំយោគសញ្ញា ឃើញមានប្រើជាដំបូងនៅភាគដើមនៃសតវត្សទី ១៧ តែមុខការរបស់វណ្ណយុត្តិនេះ មិនទាន់បានទៀងទាត់គ្នាទេ ។ ជួនកាលប្រើបែបសព្វថ្ងៃនេះ ឧ. ត្រ័ស (ត្រាស់), ទ័ង (ទាំង), អម្ប័ល (អម្បាល់),

ជួនកាលប្រើជាស្រៈសញ្ញា ឧ. ប្រ៉ាក (ប្រាក់), អម្ប៉ាល (អម្បាល់), កាំង (កាន់) ; ជួនកាលប្រើជួសឲ្យល់ង (១) ឧ. ឆាំ (ឆាង), អានិស៊ំ (អានិសង្ស), អ៊ំ (អង្គ), ទាំ (ទាំង). ... ។ មុខការខាងក្រោយនៃសំយោគសញ្ញានេះ នាំឲ្យសន្ស័យថា ៈគ្រឿងសំគាល់នេះមានកំណើតមកពីដើម ង (្យ) ទេក៏មិនដឹង ។ សិលាចារឹកដែលខ្ញុំបានប្រទះកាននោះ អស់នៅ គ.ស. ១៧៤៧ ។ ចាប់មកឆ្នាំនោះមិនឃើញមានប្រើវណ្ណយុត្តិអ្វីឲ្យល្ហមនឹងយកមកពោលក្នុងទីនេះបានក្រៅពីបារ និងសំយោគសញ្ញានេះឡើយ ។ វណ្ណយុត្តិឯទៀត សុទ្ធសឹងតែកើតក្រោយសម័យនោះទាំងអស់ តែមិនប្រាកដជាកើតក្នុងសម័យណា ។ ឯវណ្ណយុត្តិដែលកើតក្រោយគេបំផុតនោះគឺយុគលពិន្ទុ (:) ។

១— «មើលសៀវភៅសិលាចារឹកនគរវត្ត» ត្រង់លេខ ១២ ទៅដល់លេខ ១៨ ពីទំព័រ ៣១ ទៅដល់ ៤៩ ។

៤- ប្រវត្តិនិងលក្ខណៈនៃខ្យល់

ខ្យល់របស់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ មានលក្ខណៈ ៣ យ៉ាង ។

ក)- ខ្យល់របស់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធជាព្យញ្ជនៈ មួយអង្គ ក្នុងបណ្ដាព្យញ្ជនៈ ១៣ អង្គតទៅនេះ៖ ៨ អង្គជាព្យញ្ជនៈដើមវគ្គនិងចុងវគ្គ លើកតែវគ្គ ដ ចេញ គឺ ក ង, ច ញ, ត ន, ប ម; ៥ អង្គទៀតជាព្យញ្ជនៈអវគ្គ គឺ យ រ ល វ ស។ ក្រៅពីព្យញ្ជនៈ ១៣ អង្គនេះ ព្យញ្ជនៈឯទៀតមិនអាចប្រើជាខ្យល់ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធបានឡើយ ។

ខ)- ខ្យល់របស់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ជាព្យញ្ជនៈពោលមិនដែលជាព្យញ្ជនៈតំរួតទេ ។

លក្ខណៈទាំង ២ យ៉ាងនេះជាគ្រឿងសំគាល់នាំឲ្យយើងក្រឡេកទៅដឹងបានភ្លាមថាជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ឬជាពាក្យខ្ចីពីភាសាក្រៅ ។ ប៉ុន្តែមិនត្រូវវាយសេចក្ដីថាពាក្យដែលប្រកបដោយលក្ខណៈទាំងពីរនេះ សុទ្ធតែជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធទាំងអស់

ទេ ។ ពាក្យដូចជា ត្រកូល ពល អាកាស ជាពាក្យខ្ចី ពីបាលីសំស្ក្រឹត ។

គ)- ឫសរបស់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធជាតួព្យញ្ជនៈ មិនមែន ជាដើមព្យញ្ជនៈទេ ។

លក្ខណៈទាំង ៣ នេះ ជាសម្បត្តិរបស់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ទាំងពួងអស់កាលដ៏អង្វែង តាំងពីយើងកខ្លួនបានជាប្រទេស ជាតិ ហើយថ្កុំះថ្កើងជាចក្រវត្តិ រហូតមកដល់ជាតិយើងធ្លាក់ខ្លួន លើករាជធានីចេញចាកពីអង្គរក្នុងសតវត្សទី ១៥, គិតទៅវេង ១ ពាន់ឆ្នាំ ។ តាំងពីគ្រានោះមក អក្សរយើងសរសេរទៅ ដោយទៅលង់ ឥតគោរពដល់ក្បួនខ្នាតអ្វីដោយប៉ាំប៉ូនឡើយ ៖

១)- យក ណាំ និង ហ ជាឫសក៏មាន ឧ. ខ្មណា (ខ្មង) ស្លាហអំមូហ[១] (ស្លាម្ហូ) ។

---

(១) មើលសៀវភៅ "សិលាចារឹកនគរវត្ត" ក្រុងលេខ ៤ គ. ស. ១៩៦៦ ទំព័រ ១៣-១៥ ។

២)– ដាក់ខ្យល់ជាព្យញ្ជនៈតំរួត ក៏មាន ឧ. ប្រកោប្ប (ប្រកប), រន្ទាប្ប (រលាប់), ពុំនាក្ក (ពំនាក់)[១]

៣)– យកជើងព្យញ្ជនៈជាខ្យល់បកក្រោះប្រើ រហូតមក ដល់ដើមសតវត្សទី ២០ នេះ ឧ. ទ្យាំ (ទាំង), តា្ម (តាម) ហើ្យ (ហើយ) ។

ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ន លោកលើកចោលលែងសរសេរតាមបែបការប្រើប្រាស់នេះអស់ហើយ ។ ដោយចំពោះត្រង់យកជើងអក្សរជាខ្យល់នេះ ធ្វើទៅដោយខុសទិនរបៀបអក្សរពិត ១ ព្រោះជើងអក្សរសំរាប់សំគាល់ថា តួព្យញ្ជនៈដែលនៅពីលើគ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យទេ ដូចក្នុងពាក្យ ល្អ ប្រជាន ។

(១) សៀវភៅដែលលេខ ៣ ចុងសតវត្សទី ១៦ ទំព័រ ៣-៨ ។ ខ្ញុំសូមទៀតនការលរនេះតវ៉ាអំពីពាក្យ ពំនាក់ ដែលលោកដាក់ក្នុងវចនានុក្រមថាមកពីសៀម ។ ពាក្យនេះជាពាក្យខ្មែរកើតមកពីពាក្យ ពាក់ ជាមូលបទ ។ ពាក្យ ... ពាក់ មិន ពំនាក់ សៀមខ្ចីយើងយកទៅប្រើជាមួយនឹងពាក្យដទៃទៀតច្រើន ។

គួរព្យញ្ជនៈ ឮ និង ឫ ក្នុងពាក្យនេះបញ្ចេញសម្លេងតែកន្លះមាត្រា ឯជើងអក្សរត្រូវបញ្ចេញសម្លេងពេញមាត្រា ។ កាលយកជើងអក្សរជាខ្យល់ ជើងអក្សរនោះត្រឡប់ជាត្រូវបញ្ចេញសម្លេងដោយខុសក្បួនមិនពេញមាត្រាវិញ ។ ខ្ញុំយល់ដូច្នេះបានជាខ្ញុំលែងប្រើជើងអក្សរជាខ្យល់ ទាល់តែសោះទៅតែម្តង ។ គ្រាប់តែសរសេរសៀវភៅនេះជិតរួចទៅហើយ ទើបបើកវចនានុក្រមប្រទះនឹងពាក្យ ឱ្យ លោកឲ្យយកជើង យ ជាខ្យល់ ។ ខ្ញុំក៏កែពាក្យ ឱ្យ នេះឡើងវិញឲ្យត្រឹមត្រូវគ្រប់កន្លែង បើតាមស្នាមដិតដល់យកខ្វែង ។ កាលខ្ញុំកែរួចហើយ ខ្ញុំសូមតវ៉ាត្រង់ពាក្យនេះដោយពេញកំលាំង ។ បើពាក្យដូច ញុំ ញ៉ ហ្យើ ល្យើ ហ្យៀ... យើងកែហាលលែងសរសេរដូច្នេះអស់ហើយ ខ្ញុំរកនឹកមិនឃើញជាមកពីហេតុអ្វីបានជាត្រង់ពាក្យ ឱ្យ ក៏លោកមិនកែផង ។ បើទុកបែបបុរាណ ខ្ញុំយល់ថាមិនគួរទុកបែបជាន់គាប់នុងរាំង ៣៥០

ឆ្នាំខាងក្រោយ ដែលជាខែបង្កុសនេះទេ គួរទុកខែបឋមណា ត្រឹមត្រូវកាលៈយើងថ្កុំថ្លឹងរាង ១ ពាក់ឆ្នាំនោះវិញ ។ សូមឲ្យ មើលសិលាចារិកសម័យនេះទិញមុនសម័យអង្គរៗ ពាក្យ ឲ្យ សរសេរ ឱយ ប្រកបដោយ ឱ្យ ជាឲ្យល់ជាដកបគ្មាននោះ មួយដងណាសោះ ។

ផ្នែកទី ២

វិធីអាន

ក - សំឡេងស្រៈ

ការអាន ស្រៈ ២១ អង្គ ៖ អ អា អិ អី... – តាម ដែលឲ្យហាត់រៀនក្នុងវគ្គ ១ ក្នុងសាលាកដការសព្វថ្ងៃនេះ–ពប បានជាសមៈហេតុសមផលហើយ ។ ប៉ុន្តែពីដើម ចំពោះ ស្រៈខ្ទះ យើងមិនមែនអានដូចសព្វថ្ងៃនេះទេ ។ ហេតុដល់មក ដើមសតវត្សទី ២០ នេះ

ស្រះ អ៊ិ យើងអាន អ៊ិក

" អ៊ុ " អ៊ុក

" អ៊ូ " អ៊ូរ ។

ស្រះ អ៊ូ សព្វថ្ងៃនេះជាទីឃៈ (វែង) ប៉ុន្តែព្រោះតែពីដើមយើងអានទំនងជារស្សៈ (ខ្លី) ទើបយើងនៅសរសេរ ស្រូវ នូវ ត្រូវ ។ល។ ជាប់មកដល់វេលានេះ ។ តាមត្រូវយើងគួរសរសេរជា ស្រុវ នុវ ត្រុវ ។ល។ វិញ ។

ស្រះ ឥ អានតាមធម្មតាថា អ៊ិ ក៏មាន ៖

១. ឥត ឥត្ថី ឥរិយា. . .

អានតាមសំស្ក្រឹតបាលីដោយចំពោះ ឥ ក៏មាន ៖

១. ឥធលោក ឥស្សា ឥស្សរៈ...

អានតាមគាប់ត្រចៀកថា អ៊ី ក៏បាន ៖

ឧ. ឥឡូវ ឥវ៉ាន់(១) ឥសី... ។

ស្រៈ ឧ អានតាមជនសាមញ្ញថា អ៊ុក តែដល់ក្លាយ ទីនអក្សរដារៅមិនមានចេញសម្លេងថា អ៊ុក ទេ;

អានតាមធម្មតាថា អ៊ុ ក៏មាន៖

ឧ. ឧកញ៉ា ឧក្រិដ្ឋ ឧស...;

អានតាមបាលីសំស្ក្រឹតថា អ៊ុ ក៏មាន៖

ឧ. ឧទុម្ពរៈ ឧប្បាទៈ ឧទកៈ... ។(២)

ស្រៈ ឪ (ឱ) អានតាមជនសាមញ្ញថា អ៊ូវ ក៏មាន៖

ឧ. ឪពុក ឪឡឹក ឪវិន...;

១— ក្នុងវចនានុក្រមលោកសរសេរជា អីវ៉ាន់ វិញ ។ សរសេរដូច្នេះត្រូវតាមសំឡេងល្អជាង ។

២— ក្នុងពាក្យខ្លះ ដូចជាពាក្យ ឧត្តម ឧទរ ឧបាសក តាមសំដីជនសាមញ្ញ ក្លាយទៅជា អុ ។ សម្លេងក្លាយយ៉ាងនេះ ត្រូវលើកចោលចេញ កុំឲ្យមាន ។

អានតាមធម្មតាថា រឺ ក៏មាន, តែបើអានដូច្នេះ លោកសរសេរជា ឭ៖

ឧ. ឭម! ឭ្ឋ ;

អានតាមបាលីសំស្ក្រឹតថា រឹ សរសេរ ឫ ដដែលក៏មាន៖

ឧ. ឫទ្ធិ ។

ស្រៈ ឯ អានតាមធម្មតាថា អៃ ៖

ឧ. ឯកើត ឯង ឯក...;

អានតាមបាលីសំស្ក្រឹត ថា អេ៖

ឧ. ឯរាវ័ណ ។

សេចក្ដីសង្កេត.– ស្រៈសំស្ក្រឹតពេញតួ ឥឦ ឧឩ ឫឬ ឭឮ ឯឰ ឱឳ ១២ អង្គនេះ ច្រើនបានសម្រួល មិនទៀងទាត់ នាំឲ្យពិបាកក្នុងការអានអក្សរខ្មែរបន្តិចម្ដងៗ ស្រៈ ១២ អង្គនេះ យើងមានអក្សរឯទៀត ប្រើជំនួសដោយ

បរិបូណ៌ ហើយដោយទៀនភាគខាងសម្លេងជាន់ផង ៗ ហេតុនេះបើយើងលើកពាក្យដែលប្រើទៅ ក៏មិនឃើញមាន ទើសទាស់អ្វី ក្រៅពីប្លែកភ្នែកប្លែកដៃតែប៉ុណ្ណោះទេ ៗ ឯសេចក្តីស្រួលដែលមិនបង្កើតឡើងនោះ ក្រៅពីញ៉ាំងសម្លេងអក្សរចំពួកនេះឲ្យបានទៀនភាគងាយការហើយ នៅធ្វើឲ្យចំនួនអក្សរយើងតិចមក ងាយរៀនឲ្យចាំ ងាយបោះពុម្ពទៀតផង ៗ

១.- សម្លេងព្យញ្ជនៈ

ក្នុងព្យញ្ជនៈ ៣៣ អក្ខ មាន ១២ អក្ខដែលសម្លេងមិនទៀនភាគគឺ ៖

ព្យញ្ជនៈ ចុងវគ្គទាំង៥ ៖ ង៉ ញ ណ ន ម៖

ព្យញ្ជនៈ ដើមវគ្គ ២ អក្ខ៖ ត ប ហើយនិង

ព្យញ្ជនៈ អវគ្គ ៥ អក្ខ៖ យ រ ល វ ហ ។

ដែលថាសម្លេងមិនទៀនភាគនោះ មិនមែនថាព្រោះភ្ជាប់សម្លេងដោយសារវណ្ណយុត្តិ ដូចជា ង៉ ញ៉ ហ៊...នោះ

ទេ ។ ព្យញ្ជនៈដែលខ្វល់វណ្ណយុត្តិយ៉ាងនេះក៏កប់ចាំទៀង ចាត់បានដែរ ព្រោះអាន ២ យ៉ាងពុំបាន ។

ឯចំពោះសំឡេងមិនទៀងនោះ គឺរូបគង់នៅដដែលតែ សំឡេងជួនកាលថាយ៉ាងនេះ ជួនកាលថាយ៉ាងនោះ ។ ក្នុងវិធីនេះនឹងនាំយកតែព្យញ្ជនៈ ត មកនិយាយ ទុកព្យញ្ជនៈ ១១ អក្ខរទៀតសំរាប់អធិប្បាយក្នុងទំព័រខាងក្រោយនេះ ។ ត នេះពីបុរាណ លោកប្រើផ្សេង ដ ផងព្រោះព្យញ្ជនៈវគ្គ ដ (ដ ឋ ឌ ឍ ណ) លោកមិនប្រើសំរាប់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធទេ

ឧ. តែល (ដែល), តល់ (ដល់) តើម (ដើម) ។ ម្លោះហើយពាក្យដូចជា ត្បិត ត ដើម្បីនឹងចំណាំថាត្រូវអានថា ដ្បិត ដ៏ ឬមួយសោតថា ត្បិត ត គឺគោរពតាមទំនៀមរបស់ សេចក្តីនិយមខាងនោះឯង ។

តទៅនេះ យើងលែងប្រើ ត ជួស ដ ដូច្នេះទៀត ហើយ ។ យើងគួរត្រេកអរណាស់ ដោយគ្រូប្រាជ្ញយើង

ជាន់ក្រោយនេះ លោកហ៊ានពានពារឧបសគ្គសំរេចការកែប្រែនេះទៅបាន ដោយមិនរួញរានឹងការប្ដូរកក្ដុកប្ដូរផែ; ដ: ការណ៍ឲ្យយើងសង្ឃឹមថា អ្នកប្រាជ្ញយើងក្នុងបច្ចុប្បន្នកាលគង់ហ៊ានពានពារឧបសគ្គបែបនេះ ដើម្បីកែប្រែរបៀបអក្សរយើងខ្លះទៀត ឲ្យកាន់តែត្រឹមត្រូវហើយស្រួលបួលតាមសម័យឡើង ។

ដូច្នេះយើងសំគាល់បានថាក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ គួ ត អានថា ត ជាដាច់ខាត គ្មានអានថា ដ ទេ ។ មានតែក្នុងពាក្យដែលខ្ចីពីបាលីសំស្ក្រឹតខ្លះ ដែល ត ត្រូវអានអនុលោមតាមសម្លេងខ្មែរជា ដ ដូចក្នុងពាក្យ បិតា ប្រក្រតី ធម្មតា... ។ ពាក្យបែបនេះក៏មិនមានច្រើនម៉ាត់ប៉ុន្មានទេ ល្មមយើងសំគាល់ចាំទុកបានដោយមិនបាច់ប្ដូរកែ ត ជា ដ ឲ្យខុសនឹងនិរុត្តិ-សាស្ត្រ ។

គួរសង្កេតថាជើង ត និងជើង ដ រូបដូចគ្នា ។ ក្នុងព្យញ្ជនៈតំរួត យើងអាចដឹងបានថាជាជើង ត ឬ ដ ដោយ

អាស្រ័យតួព្យញ្ជនៈដែលនៅពីលើ ដូចនឹងមានពន្យល់ប្រាយទៅខាងក្រោយ ។ ឯក្នុងអក្សរផ្ញើជើង យើងគ្មានអ្វីជាសំគាល់បានឡើយ ។ តែតាមធម្មតា ជើង ត្ត គ្មានក្នុងផ្ញើជើងទេ មានតែជើង ដ្ឋ ។ ប៉ុន្តែក្នុងពាក្យខ្លះមានជើង ត្ត ជំនួស ដូចក្នុងពាក្យ ស្តោក ស្តេត ទ្តត ។ សេចក្តីមិនស្រួលអានត្រង់នេះ មកពីយើងប្រើជើងអក្សរ ។ កាលណាបើយើងកាត់ចិត្តលែងប្រើជើងអក្សរទៅ ត្រឡប់ជាបង្កើតរូបស្រៈ អ្វ ឲ្យមានដូចបារាំងទៀង យើងនឹងសរសេរកាយតួអក្សរបានដូចបារាំង សេចក្តីមិនស្រួលត្រង់នេះក៏នឹងបាត់ទៅឯង ព្រមទាំងសេចក្តីមិនស្រួលឯទៀតជាច្រើនផង ។

ក- សំនៀងអក្សរកាលសរសេរបញ្ចូលគ្នា

១- ព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងស្រៈ

ក្នុងភាសាបាលីមានស្រៈ ៨ អង្គគឺ ៖ អ អា អិ អី អុ អូ អេ អោ; បញ្ចេញសម្លេងជា អៈ អា អ៊ិ អ៊ី អ៊ុ អ៊ូ អេ អូ

តាមសម្លេងដូច្នេះ យើងអាចចែកស្រៈបាលី ៨ អង្គនេះ បានជាពីរពួកគឺ ៖

អ (អះ), អា, អេ និង អោ (អូ) សម្លេងគ្រលួច (sourdes); អិ (អ៊ិ), អី (អ៊ី), អុ (អ៊ុ), និង អូ (អ៊ូ) សម្លេងគ្រលរ (sonores) ។

ក្នុងភាសាបាលី ព្យញ្ជនៈគ្រលួច—ដូចជា ក – កាលបើផ្សំនឹងស្រៈគ្រលរ គឺបញ្ចេញសម្លេងគ្រលរតាមស្រៈ ។

១. ក + ិ > កិ អានថា គិ

ក + ី > កី អានថា គី

ក + ុ > កុ អានថា គុ

ក + ូ > កូ អានថា គូ ។

ព្យញ្ជនៈគ្រលរ ដូចជា ម – កាលបើផ្សំនឹងស្រៈគ្រលួច គឺបញ្ចេញសម្លេងគ្រលួចទៅតាមស្រៈ ។

១. ម + ា > មា អានថា ម៉ា

ប + ែ > បែ អានថា ប៉ែ

ប + ៅ > បៅ អានថា ប៉ូ ។

និយាយដោយខ្លីថា កាលព្យញ្ជនៈរួមបញ្ចូលគ្នានឹងស្រៈ សម្លេងដែលបង្កើតឡើង ទំនងទៅជាគ្រលួចឬគ្រលរ ក៏ស្រេចតែលើស្រៈដែលផ្សំជាមួយនោះជាស្រៈគ្រលួចឬស្រៈគ្រលរ ។

វិធីអានយ៉ាងនេះ ប្រើក្នុងភាសាភាគច្រើនក្នុងលោក មានភាសាបាលីសំស្ក្រឹត បារាំង និងភាសាអំបូរឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ទៀតជាដើម ។ ក្នុងភាសាសៀមក៏អានតាមវិធីនេះដែរ ។

ក្នុងភាសាបារាំង

K (ក) + a (ា) > ka អានថា កា

K (ក) + i (ិ) > ki អានថា គិ

ក្នុងភាសាសៀម អ គេអានថា អ៊ តែបើព្យញ្ជនៈនេះផ្សំនឹងស្រៈ ិ (អិ) គេអានថា អ៊ិ ពុំអានថា អ៊ឹ ទេ ។

ឯក្នុងភាសាខ្មែរយើង វិធីអានត្រូវនេះខុសពីគេ; បាន

តែភាសាមនដែលមានបែបយ៉ាង ។

ក្នុងភាសាខ្មែរយើង – តាមរបៀបអក្សរ ស្រៈទាំងអស់មានសម្លេងគ្រលួច៖ អ អា អិ អី... ។ តែតាមសេចក្ដីពិត សម្លេងស្រៈ – កាលបើព្យញ្ជនៈនិងស្រៈផ្សំបញ្ចូលគ្នាហើយ (en composition) – ទៅតាមសម្លេងព្យញ្ជនៈទាំងអស់ ។

ក្បួន.– សម្លេងដែលកើតឡើងដោយព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងស្រៈជាសម្លេងគ្រលួចឬគ្រលរ ស្រេចតែលើសម្លេងព្យញ្ជនៈជាគ្រលួចឬគ្រលរ ។

ប្រែសេចក្ដីថា៖

១)– កាលព្យញ្ជនៈមានសម្លេងគ្រលួច សម្លេងកើតឡើងដោយផ្សំព្យញ្ជនៈនោះនឹងស្រៈ ក៏ជាសម្លេងគ្រលួចតាមព្យញ្ជន

៖ ក កា កិ កី... ។

២)– កាលព្យញ្ជនៈមានសម្លេងគ្រលរ សម្លេងដែល

កើតឡើងដោយផ្សំព្យញ្ជនៈនោះនឹងស្រៈ ក៏ជាសម្លេងគ្រលរតាមព្យញ្ជនៈ ។

ឧ. ម មា មិ មី... ។

ម៊ + ា ៖ ម៊ា សម្លេងគ្រលរ ។ សម្លេងគ្រលួច ។ កាលណាជា ម៊ា សម្លេងទៅជាគ្រលរតាមព្យញ្ជនៈ មិនមែនគ្រលួច ម៉ា តាមស្រៈទេ ។

២– ព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងព្យញ្ជនៈ

ដែលហៅថាព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងព្យញ្ជនៈនោះ គឺ ៖ ព្យញ្ជនៈពីរអង្គនៅជាប់គ្នា ដោយឥតមានស្រៈនៅកណ្ដាល ។ ដើម្បីកុំឲ្យភាន់ច្រឡំ ខ្ញុំនាំឧទាហរណ៍មកអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ។

ក្ង កប់ថាជាព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងព្យញ្ជនៈ ពុំបានទេព្រោះមានស្រៈ អ៊ូ នៅកណ្ដាល ។ យើងមិនអាចមើលស្រៈ អ៊ូ នោះឃើញ ដ្បិតក្នុងរបៀបអក្សរយើង ស្រៈ អ៊ូ គ្មាន

រូប ។ បើសរសេរពាក្យ ក្ង ជាអក្សរបាក់ង (kâng) ទើប យើងកេចះបើលស្រៈ អ (ង) នោះឃើញ ។

ដើម្បីឲ្យសំគាល់ថាគ្មានស្រៈ អ ទេក្នុងរវាងព្យញ្ជនៈពីរ អក្ខ យើងសរសេរព្យញ្ជនៈនោះមួយពីលើ មួយពីក្រោម ដូចមានពោលមកខ្លះហើយខាងដើមសៀវភៅនេះ ។ ព្យញ្ជនៈខាងលើ យើងប្រើតួ, ព្យញ្ជនៈខាងក្រោមយើងប្រើជើង ។ ក្ង (kngâ) ។ របៀបសរសេរយ៉ាងនេះឲ្យសំគាល់ថា តួ ក ដែលនៅពីលើនោះ គ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យទេ, ឯជើង ង្ក ដែលនៅពីក្រោមទើបមានស្រៈ អ អាស្រ័យ ។

ព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងព្យញ្ជនៈ ចែកបានជាពីរយ៉ាង៖ ហៅថា ព្យញ្ជនៈផ្ញើជើង ១ យ៉ាង; ព្យញ្ជនៈតំរួត ១ យ៉ាង ។

ដើម្បីកប្បាប់សេចក្តីរបស់ពាក្យខ្លះដែលត្រូវប្រើក្នុងវិធីនេះ ខ្ញុំសូមលើកពាក្យ ស្ពាង និង បណ្តើរ មកជាឧទាហរណ៍ៗ ក្នុងការអានពាក្យ ស្ពាង យើងបញ្ចេញសម្លេងតែមួយដង ប៉ុន្តែត្រង់ពាក្យ បណ្តើរ យើងបញ្ចេញសម្លេងពីរដង ។

លោកថាពាក្យ សាង មានព្យាង្គមួយ (une syllabe), ពាក្យ បណ្ដើរ មានព្យាង្គពីរ ។ ក្នុងព្យាង្គមួយរបស់ពាក្យ សាង នោះ ស ជាអក្សរប្រធាន, ា ជាស្រៈ, ង ជាខ្យល់ ។

៦ – ព្យញ្ជនៈផ្ញើជើង

ក្នុងព្យញ្ជនៈផ្ញើជើង ដូចជា ស្ល ស្លា ស្លាក—ព្យញ្ជនៈ ទី ១ ស គ្មានស្រៈអាស្រ័យ, ត្រូវបញ្ចេញសម្លេងតែកន្លះ មាត្រា, ព្យញ្ជនៈទី ២ ល មានស្រៈអាស្រ័យគឺ អ អា អឹ, ត្រូវបញ្ចេញសម្លេងពេញមាត្រា ។

មួយទៀតព្យញ្ជនៈផ្ញើជើងទាំងពីរអង្គ (ស និង ល) ជាអង្គប្រធានក្នុងព្យាង្គ ។

សេចក្ដីសង្កេត— បណ្ដាព្យញ្ជនៈទាំង ៣៣ អង្គ ព្យញ្ជនៈដែលកើតជាព្យញ្ជនៈទី ១ ក្នុងអក្សរផ្ញើជើងនោះគឺ ៖

ក ខ គ ឃ

ច ឆ ជ ឈ

ត ថ ទ ធ

ប ផ ព ភ ម ល ស,

ឬទីនស្រដីមួយយ៉ាងទៀត គឺថា៖ ព្យញ្ជនៈវគ្គ ក វគ្គ ច វគ្គ ត លើកតែព្យញ្ជនៈចុងវគ្គចេញ; ព្យញ្ជនៈវគ្គ ប ទាំងអស់ ហើយព្យញ្ជនៈអវគ្គពីរអង្គ ល និង ស

ព្យញ្ជនៈដែលអាចជាព្យញ្ជនៈទី ២ ក្នុងអក្សរផ្ញើជើងគឺ៖

ក គ ង

ច ជ ញ

ដ — —

ត ថ ទ ន

ប ព ម យ រ ល វ ស ហ អ

ឬបើទីនប្រដីមួយយ៉ាងទៀត គឺថា៖ សិថិលទាំងអស់ លើកតែ ឌ ចេញ, ព្យញ្ជនៈចុងវគ្គទាំងអស់លើកតែ ណ ចេញ, ព្យញ្ជនៈអវគ្គទាំងអស់ លើកតែ ឡ ចេញ, ហើយ

និងជំនិត ១ អក្ខ ប៉ ។ ជំនិតឯទៀតៈក្រៅពី ប (ស្ពាន) មិនអាចជាព្យញ្ជនៈទី ២ ក្នុងអក្សរផ្ញើផើនបានឡើយ ។

សេចក្តីសង្កេតនេះ គ្រាន់តែជាសេចក្តីគួរដឹងប៉ុណ្ណោះ មិនសូវមានសារៈសំខាន់ទេ ។

២ – ព្យញ្ជនៈតំរួត

ព្យញ្ជនៈតំរួតមានសណ្ឋានប្រហែលគ្នានឹងព្យញ្ជនៈផ្ញើផើន ឧ. ក្ដ ក្ន បង្គោង ។ ព្យញ្ជនៈទី ១ គ្មានស្រៈ អ អាស្រ័យដូចគ្នា; ប៉ុន្តែព្យញ្ជនៈតំរួតមានលក្ខណៈខុសពីព្យញ្ជនៈផ្ញើផើន ២ ប្រការ ។ ប្រការ ១ ព្យញ្ជនៈតំរួតមានតែក្នុងពាក្យពហុព្យាង្គ(១) ឯព្យញ្ជនៈផ្ញើផើន ច្រើនមានតែក្នុងពាក្យឯកព្យាង្គ ។ ប្រការ ២ ក្នុងព្យញ្ជនៈតំរួត (ក្ដ ក្នុងពាក្យបន្ទាន់) ព្យញ្ជនៈទី ១ (ក) ជាខ្យល់ក្នុងព្យាង្គខាងមុខព្យញ្ជនៈតំរួត,

---

(១) ពហុប្រែថាច្រើន ។ ពាក្យពហុព្យាង្គគឺពាក្យដែលមានព្យាង្គច្រើន តាំងពី ២ ព្យាង្គឡើងទៅ (Mots polysyllabiques) ។

ព្យញ្ជនៈទី ២ (គឺ) ជាអង្គប្រធានក្នុងព្យាង្គខាងក្រោយព្យញ្ជនៈតំរួត, ឯព្យញ្ជនៈផ្ញើជើងជាអង្គប្រធានទាំងពីរអង្គ ។

តាមវិធីអាន យើងអាចចែកពាក្យដែលមានព្យញ្ជនៈតំរួតជាពីរចំពូក ។

– ចំពូកទី ១ សំកប់

ក) ពាក្យដែលមានព្យញ្ជនៈតំរួតគេជាមួយគ្នា ឧ. សណ្ដក វិជ្ជា ឧបសម្ព័ន្ធ;

ខ) ពាក្យដែលមានព្យញ្ជនៈទី ១ ជានាសិកដៈ, ព្យញ្ជនៈទី ២ ជាព្យញ្ជនៈអវគ្គ ឧ. បង្ហាញ ពន្យល់ សង្សារ ។

ក្នុងពាក្យចំពូកនេះ ព្យញ្ជនៈតំរួតទី ១ គ្មានបញ្ចេញសំឡេងទៅក្នុងព្យាង្គខាងក្រោយព្យញ្ជនៈតំរួតទេ ។ ពាក្យក្នុងឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ ត្រូវអានដូចនេះ៖

សណ្ដក អានថា សន់–ដក

វិជ្ជា អានថា វិច–ជា

ឧបសម្ព័ន្ធ អានថា ឧ - ប៉ះ - ស់ម - ប៉ាត់

ពន្យល់ អានថា ពន់ - យល់ ។

ពាក្យចំពូកនេះសរសេរទៅតាមរបៀបបាលី ។ ពាក្យខ្មែរសព្វទាំងអស់ត្រូវសរសេរទៅតាមរបៀបនេះដែរ គឺតម្រួតអក្សរទៅតាមវគ្គ ។ ប្រយោជន៍មួយយ៉ាងធំរបស់របៀបនេះគឺធ្វើមិនឲ្យច្រឡំជើង ត និងជើង ដ ព្រោះក្នុងអក្សរតម្រួត ជើង ដ ត្រូវនៅក្រោមតួ ណ (បណ្ដឹង) ដែលវគ្គជាមួយគ្នា, ជើង ត ត្រូវនៅក្រោមតួ ន (បន្តឹង) ដែលវគ្គជាមួយគ្នា ។ ប៉ុន្តែរបៀបនេះក៏មិនជាទៀងទាត់ពេកទេ ÷ ជើង ដ អាចនៅក្រោមតួ ម (សម្ដេច) ដែលវគ្គផ្សេងគ្នាក៏បានដែរ ។ ក្រៅពីនោះ មានការរៀបផ្សំពាក្យបាលីសំស្ក្រឹតខ្លះ ដូចជាពាក្យ **សន្ដាន** ។ ពាក្យនេះលោកខុសរូបដើមដោយនិរុត្តិសាស្ត្រជាហេតុ តែព្យញ្ជនៈតម្រួតទី ២ ត្រូវអានតាមសម្លេង ដ ។ សំរាប់វិធីអាន ត្រង់

ព្យញ្ជនៈដែលតម្រួតទី ១ ជានាសិកជៈ ទី ២ មិនមែនជាព្យញ្ជនៈវគ្គជាមួយ ។ មានការរៀបដំខ្លះ ត្រង់ ម និង ណ ជាព្យញ្ជនៈទី ១ ដូចជាពាក្យ អម្ចាស់ អម្ចត់(១) រម្យៈ តណ្ហា... ដែលត្រូវអានដូចពាក្យចំពូកទី ២ ខាងក្រោមនេះ ។

ពាក្យចំពូកទី ១ ច្រើនជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធនិងពាក្យដែលមកពីបាលី ។

– ចំពូក ទី ២ សំរាប់ពាក្យដែលខុសពីរបៀបសរសេរខាងលើនេះ ។ ពាក្យចំពូកនេះច្រើនមកពីសំស្រ្កឹត ។

១– ក្នុងពាក្យ អម្ចាស់ អម្ចត់ ព្យាង្គទី ១ រកកល់នឹងបាត់បង់ទៅហើយ ។ យើងប្រើតាមរូបថ្មីជា ម្ចាស់, ជា ម្ចត់ (កន្ទួមម្ចត់) ក៏ប្រើក៏មាន ។ មានពាក្យខ្លះទៀតក្នុងទំនងនេះគឺ អម្ចប់, អម្បូ, អម្ចេញ, អម្រោម,... សព្វថ្ងៃទៅជា ម្ចប់ ម្បូ ម្ចេញ ម្រោម ... ។ អម្ចប់ឃើញមានក្នុងសាស្ត្រាខ្លះ, អម្បូលែងប្រើមកជាយូរអង្វែងហើយ, ខ្ញុំមានប្រទះក្នុងសិលាចារឹកមួយមុនសម័យអង្គរ (សិលាចារឹកចំណោម K. 30 សតវត្សទី៧ ក្នុងអក្សរថ្មីនោះសរសេរ អំណោ) ។

ព្យញ្ជនៈទី ១ ជាខ្យល់ក្នុងព្យាង្គខាងមុខព្យញ្ជនៈតម្រួត ហើយត្រូវបញ្ចេញសម្លេងកន្លះមាត្រាក្នុងព្យាង្គខាងក្រោយព្យញ្ជនៈតំរួតផង ។ ឧ.

ភោគ្គា អានថា ភោក-គ្គា, បក្រី អានថា បាក់-ក្រី, ឧត្បាទ អានថា ឧត់-ត្បាត, សត្យា អានថា សាត់-ត្យា បុត្រា - បុត-ត្រា, វិទ្យា - វិត-ទ្យា ដុប្រេះ - ដុប-ប្រេះ, ឫស្យា - រឹស-ស្យា។

ការអានបទមានគ្រប់ព្យញ្ជនៈតំរួត ៣ យ៉ាងគឺ៖

ក្ត្រ ឧ. ភក្ត្រា អានថា ភាក់-ត្រា
ក្ស ឧ. បក្សា " បាក់-សា
ប្ស ឧ. អប្សរ " អប់-សរ ។

ឃ - វិធីអានពាក្យគ្រប់សម្លេងវែងខ្លី

វិធីអានពាក្យខ្មែរសុទ្ធ និងវិធីអានពាក្យដែលមកពីបាលី-សំស្រ្កឹតមិនចំជាដូចគ្នាទេ ។ ហេតុនេះយើងនឹងចែកវិធីអាន

ជាតិចំណែក ។

១– សំរាប់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ.– វិធីអានរបស់ខ្មែរត្រង់នេះសមហេតុសមផលល្អណាស់ ៖ យើងអានទៅតាមធម្មជាតិ មិនមែនទៅតាមសន្មត ។

ព្យញ្ជនៈប្រធាន ក ដាក់ស្រៈ អ ដល់ខ្យល់ ង ទៅជា កង ។ កាលបើនិយាយ ក-ង ៗ ឲ្យញាប់ទៅក៏នឹងកើតទៅជា កង ដោយធម្មជាតិ មិនដូចជាក្នុងភាសាខ្លះ មានសៀម និងបារាំងជាដើម ។

សៀម ៖ ក ដល់ ង អានថា កុង;

បារាំង ៖ កា (Ka) ដល់ ង (Kan) អានថា កង់ ។

តាមវិធីអានរបស់យើង ក្នុងព្យាង្គនីមួយៗ បើស្រៈសម្លេងវែង ព្យាង្គនោះក៏សម្លេងវែង, បើស្រៈសម្លេងខ្លី ព្យាង្គក៏សម្លេងខ្លីទៅតាមផង ។

ឧ. ស្រៈទីឃៈ អ ៖ សួ, កង; –អា ៖ ត្រា, សាប; –

អ៊ី៖ លី, លីត្រ, – អ៊ឹ៖ គឹ, គឹង: – អ៊ូ៖ ក្លូ, ក្លូន,... ។

ដើម្បីនឹងកត់សម្លេងខ្លី លោកប្រើស្រៈខ្លី ។ ឧ. យ៉ឺត ជាព្យាង្គវែងព្រោះ អឺ ជាស្រៈវែង, បើយើងចង់ធ្វើព្យាង្គនោះឲ្យទៅជាខ្លី លោកឲ្យយកស្រៈ អឹ ដែលជាស្រៈខ្លីត្រង់នឹងស្រៈ អឺ វែងនោះ មកប្រើវិញ ទៅជា យ៉ឹត;

ក្លូន ជាព្យាង្គវែង ព្រោះ អូ ជាស្រៈវែង បើយើងចង់ធ្វើព្យាង្គនោះឲ្យទៅជាខ្លី លោកឲ្យយកស្រៈ អុ ដែលជាស្រៈខ្លីត្រង់នឹងស្រៈ អូ វែងនោះ មកប្រើវិញ, ទៅជា ក្លុន ។ល។ ការរៀបចំមានត្រង់ស្រៈ អូ ប្រកបនឹងខ្យល់ វ ។ ព្យាង្គបែបនេះត្រូវបញ្ចេញសម្លេងខ្លី ដូចមានពោលមកហើយក្នុងវិធីអានស្រៈ ឧ. ត្រូវ ស្រូវ ផ្លូវ ។ល។ របៀបសរសេរតាមសម្លេងបូកណាបែបនេះ បន្តសេចក្តីលំបាកដោយឥតមានផលប្រយោជន៍អ្វីឡើយ ។

កាលបើយើងមានស្រៈវែងដូច អូ និង អា តួស្រៈខ្លី

ឲ្យគ្រង់នឹងស្រៈវែងនោះ ដើម្បីឆ្លុះសម្លេងព្យាង្គដែលប្រើស្រៈវែងណាមួយ ក្នុងពីរអង្គនេះឲ្យទៅជាខ្លី លោកឲ្យប្រើរស្ស-សញ្ញា (បន្តក់) ឧ. កង់ សាប់ ៗ ដូច្នេះ រស្សសញ្ញាប្រើបានតែក្នុងព្យាង្គណាដែលមានស្រៈ អ ឬស្រៈ អា តែប៉ុណ្ណោះ(១) ។

---

(១)ក្នុងវេយ្យាករណ៍ការហ្វុតបកដល់ដើមសតវត្សទី ១៩ យើងគ្មានប្រើរស្ស-សញ្ញាទេ ក្នុងសម័យនោះស្រៈ អ កាលប្រកបនឹងឰល់ លោកទុកជារស្សៈដូចក្នុងភាសាសំស្ក្រឹត និងភាសាបាលី (អៈ) បញ្ចេញសម្លេងបានពីរយ៉ាង៖

ជា អ ទឹកបាន ឧ. សង (= សង់), លក (= លក់) យល (= យល់);

ជា អា ទឹកបាន ឧ. សំរប (= សំកប់), អញ (= អាញ់) អ្នក (= នាក់)

ហេតុនេះបានជាយើងជាប់សរសេរ អញ អ្នក មកដល់សព្វថ្ងៃ ។

ដើម្បីសរសេរព្យាង្គវែងដែលមានសម្លេង អ លោកប្រើស្រៈ អោ ជំនួសវិញ ឧ. ផោង (= ផង) យោក (= យក) មោក (= មក) ។

ឆ្វង . . .

ពាក្យដែលមានស្រៈ អុ ប្រកបនឹងខ្យល់ កាលបើខ្យល់នោះជាអក្ខរទី ១ របស់ព្យញ្ជនៈតំរួត សម្លេងពាក្យនោះជាសម្លេងទី២ មិនចាំបាច់ប្រើរស្សសញ្ញាទេ ។ ឧ. កណ្ដាល (កន់-ដាល), បញ្ចាំ (បញ់-ចាំ), បង្ហាយ (បង់-ហ៊ាយ) ។

ចំពោះពាក្យទី២ ដែលប្រើស្រៈ អា ប្រកបនឹងខ្យល់ ឯលោកប្រើនិគ្គហិតជួសរស្សសញ្ញាវិញ ឧ. រាំង តាំង ទាំង ។

ត្រង់ស្រៈ អឿ ស្រៈនេះជាទីឃៈ, កាលបើសម្លេងត្រលប់ ត្រង់គ្នានឹងស្រៈរស្សៈ អ៊ិ ។ ដូច្នេះបើនិយាយតាមហេតុតាមផលទៅ រូបអក្សរ ឿប៉ មិនគួរមានទេ គួរប្រើរូប អ៊ិប វិញជាដរាប ប៉ុន្តែយើងគង់មានប្រើរូប អឿប់ ខ្លះដូចជា

ដូច្នេះបានជាយើងជាប់សរសេរ ហាន់ (= ហន់) ដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ។

ឯពាក្យដែលសរសេរដោយស្រៈ អា ប្រកបនឹងខ្យល់ ដូចកាលក៏សម្លេងដែរ ឧ. សាន់ មាន..., ដូចកាលក៏សម្លេងទី២ ដោយគ្មានអ្វីសំគាល់ ឧ. ត្មានិ (= ឃ្មាំន) ត្រពនិ (= ត្រពាំន) ។

ម្តេប បេញ ដេញ ។ កាលបើស្រៈ អេ សរមូនគ្រលរ (អិ) នោះមិនមានស្រៈសេស្យៈអ្វីឲ្យគ្រន់ទេ ។ ហេតុនេះ រូប អេញ់ ទើបមានប្រើដូចក្នុងពាក្យ ពេញ ធ្មេញ ធ្មេប ។ ប៉ុន្តែសំរាប់ពាក្យបែបក្នុងឧទាហរណ៍នេះ លោកមិនឲ្យដាក់រស្សសញ្ញាជា ម្តេប់ បេញ់ ដេញ់ ពេញ់ ធ្មេញ់ ធ្មេប់ ដូច្នេះទេ ។ ទើបជាការណ៍គួរឆ្ងល់ថា ហេតុម្តេច ព្យាង្គវែងទាំងអម្បាលនេះ ត្រឡប់ទៅជាខ្លីវិញ ដោយឥតសញ្ញាអ្វីជាសំគាល់សោះ ។ ការទើសទាស់ដែលបង្កើតឡើងក្រៅអំពីថារបៀបសរសេរនេះ មិនសមហេតុសមផលឡើយ គឺថានាំឲ្យលំបាកខាងការអាននោះប្រការមួយ ព្រោះយើងនៅមានព្យាង្គឯទៀតដែលមានស្រៈដូចគ្នាដែរ តែត្រូវអានជាព្យាង្គវែង ឧ. ប្រេង បេក កំភេម ។ ត្រង់នេះយើងអាចដោះសាថាស្រៈ អេ ដែលទៅជាសម្លេងខ្លីនោះ ចំពោះតែក្នុងព្យាង្គណាដែលមានព្យញ្ជនៈក្នុងវគ្គ ប ជាខ្យល់ ។ ប្រការ

៦ បើទុកជាដោះសាបានដូច្នេះក៏ដោយ អក្សរខ្មែរ ក៏គង់នៅ ជាអក្សរដែលមិនអាចយកមកប្រើកត់សម្លេងវែង អេប អេញ បានឡើយ ។ ការរើសភាសាទាំងនេះ តាមសេចក្ដីសង្កេតពិចារណា ហាក់ដូចជាមកតែពីយើងមិនប្រើស្រសញ្ញា ។ នោះបើពិតដូច្នេះមែន ការគួរស្រស្រសញ្ញាមិនសមជាការហត់នឿយ ដល់ជាឲ្យយើងរួញរាទេ ។

មួយវិញទៀត មានពាក្យមួយចំពួកមានស្រៈ អេ ប្រកប និងខ្យល់ចេញសម្លេងខុសពីធម្មជាតិដែរ តែសម្លេងនោះមិនមែនជាស្រៈ អេ ខ្លីទេ ក្លាយទៅជាស្រៈ អា ខ្លីវិញ ។ ពាក្យចំពួកនោះមានតិចបាត់លួយបាំហាត់បានគឺ ស្រេប សម្រេច ស្ដេប សម្ដេច ផ្ដេច (១) ។

---

១) - តាមវចនានុក្រម ឃើញមានពាក្យចំពួកនេះតែ ៥ ម៉ាត់ប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យ ស្ដេច សម្ដេច ផ្ដេច ជាពាក្យវង្សជាមួយគ្នា ។ បើពាក្យ ៣ ម៉ាត់នេះសរសេរដូច្នោះ គួរតែពាក្យឯទៀតក្នុងវង្សនេះសរសេរតាមទំនងដូចគ្នាដែរ ។

ឬ...

ក្រៅពីនេះនៅមានស្រៈពេញ ឰ ១ទៀត ដែលផ្លាស់សម្លេងទៅជា ឰ ទៅកាលប្រើប្រកបនឹងវិសជ្ជនីយ៍ដូចក្នុងពាក្យ ឈ្មោះ ទោះ ពោះ (១)

២- សំរាប់ពាក្យដែលមកពីភាសាបាលីសំស្ក្រឹត

ស្រៈ ឫ ដែលជាស្រៈពេញក្នុងភាសាខ្មែរ កាលបើគ្មានប្រកបនឹងខ្យល់ទេ លោកអានតាមសម្លេងខ្លីជា អ៊ះ ពោះបើស្រៈ ឫ នោះជាស្រៈពេញតួក្ដី ឬផ្សំនឹងព្យញ្ជនៈក្ដី ៗ ឧ. ឫរិគ្គ អាន អ៊ះ-រិក; ឫកតញ្ញូ អាន អ៊ះ-កៈ-តាញ់-ញូ

ពាក្យនោះគឺ ជាប់ បណ្ដាប់ ក្ដិប ។ ឯរបៀបសរសេរ ស្រេច សម្រេច ស្ដេច នេះទើបមានឡើងនៅសម័យពាក់កណ្ដាលនៃសតវត្សទី ១៦ ។ កាលមុនសម័យនេះ លោកសរសេរ ស្រាច សំរច ស្ដច ស្ដាច ។

១)- ក្នុងសម័យអង្គរ ឈ្មោះ ឃើញសរសេរ ផ្ទះ ។

សរសេរអាន ស៎ះ តះ-វ៉ាត់ ។

កាលបើស្រៈ អ្ន មានប្រកបនឹងខ្យល់ ដូចក្នុងពាក្យ ពល កុសល យស ស្រៈ អ ក៏ត្រូវអានតាមសម្លេងវ៉ូដែរ តែលោកមិនឲ្យដាក់របស្សញ្ញា ពល់ កុសល់ យស់ ទេ ។

វិធីសរសេរបែបនេះនាំឲ្យលំបាកចាំ ដើម្បីសរសេរនិងអានកុំឲ្យខុស ។ សេចក្ដីលំបាកនេះគ្មាននាំមកនូវផលប្រយោជន៍អ្វីជាប់ចិត្តឲ្យល្មមសមគួរឡើយ ។ បើយើងដាក់របស្ស-សញ្ញាទៅ ក៏មិនអាចនាំឲ្យវង្វេងក្នុងការស្រាវជ្រាវរកដើមកំណើតរបស់ពាក្យបានទេ ។

យើងបានឃើញមកហើយក្នុងវិធីអានពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ថាព្យាង្គដែលមានស្រៈទីឃៈ អ្ន ប្រកបនឹងខ្យល់តំរួត ត្រូវអានជាសម្លេង អ្ន ស្រះ ។ ពាក្យបាលីសំស្ក្រឹតដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នា យើងអានតាមវិធីនេះក៏មាន ឧ. សម្បូណ៌ (សម់...) និវត្ត (... វត់ ...) អានន្ទ (...ណាត់)...។

តែយើងច្រើនអានតាមវិធីបាឡីសំស្ក្រឹត គឺជាសំឡេង អា ខ្វិញ ។ ឧ. សម្បទា (សាម់. . .), ក្សត្រ (ក្សាត់), វិត្ត (វាត់) ។ ពាក្យចំពូកនេះលោកឲ្យអានទៅតាមសេចក្ដីចាំ គ្មានអ្វីជាសំគាល់ទេ ។

ក្នុងពាក្យខ្លះ ហាក់ដូចជាលោកអាណិតអ្នកអានអ្នកសរសេរខ្លះលោកដាក់សំយោគសញ្ញាជាសំគាល់ឲ្យផង ដូចមានពោលមកខ្លះហើយក្នុងមាតិកាសំយោគសញ្ញា ឧ. ប្រយ័ត្ន ព្រ័ត្ត រ័ត្ន ។

សំរាប់អ្នកអាន កាលបើប្រទះពាក្យចំពូកនេះដូចជា បក្រ គេនឹងគិតក្នុងចិត្តថាត្រូវអាន ប៉ក់ ឬ ក្បាក់ ។ សំរាប់អ្នកសរសេរ កាលបើចង់សរសេរពាក្យ បក្ខ គេនឹងគិតថាត្រូវដាក់សំយោគសញ្ញាជា ប័ក្ខ ឬមិនត្រូវដាក់ទេ ។ នោះបើលោកបើកអនុញ្ញាតឲ្យដាក់សំយោគសញ្ញានៅគ្រប់ពាក្យដែលស្រៈ អ្ន បញ្ចេញសំឡេងជា អា ខ្វី នោះប្រាកដជានឹងបាន

ទទួលពរសព្ទសាធុការពីជនជាតិខ្មែរទាំងឡាយ ដែលមិនចង់សរសេរពាក្យរបស់ជាតិខ្លួន ឲ្យខុសពីបែបក្នុងវចនានុក្រម នោះជាមិនខាន ។ កាលបើលោកសរសេរ ប្រយ័ត្ន ព្រ័ត្ត... មានសំយោគសញ្ញាដូច្នេះបាន តាមស្មានទៅប្រហែលជាមិនមានទាស់នឹងក្បួនអ្វីទាំងណាស់ទេ បើសរសេរ វ័គ្គ វ័ត្ត ក្ស័ត្រ ដាក់សំយោគសញ្ញាផងដូច្នេះ ។

វិសជ្ជនីយ៍– វិសជ្ជនីយ៍ញុំាងសម្លេងវែងឲ្យទៅជាខ្លី ។ វិសជ្ជនីយ៍បញ្ចេញសម្លេងស្រដៀងនឹងខ្យល់ ស តែមិនចេញចុងសម្លេងច្បាស់ជា ស ទេ ។ ប៉ុន្តែតាមសម្លេងនិយាយធម្មតា វិសជ្ជនីយ៍និងខ្យល់ ស សម្លេងដូចគ្នា នាំឲ្យអ្នកសរសេរភាន់ច្រឡំជាញយ ។ សេចក្តីពិតវិសជ្ជនីយ៍បញ្ចេញសម្លេងដូចខ្យល់ ស ក្លាយជា ហ បានជាជនជាតិអឺរ៉ុបសន្មតយកអក្សរ h (= ហ) ប្រើជំនួស មានចុចពីក្រោមមួយផង (ḥ) ដើម្បីកុំឲ្យច្រឡំនឹង h ធម្មតា ។

សំរាប់ស្រៈ អិ (ជិះ), អុ (ប៉ុះ), អឹ (ឆ្កឹះ), អេ (បេះ), អែ (កែះ), វិសជ្ជនីយ៍គ្រាន់តែធ្វើសម្លេងឲ្យខ្លីមកដោយបញ្ចេញខ្យល់ ស ក្លាយជា ហ តែប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែសំរាប់ស្រៈ អុ និង អោ វិសជ្ជនីយ៍ញុំាងសម្លេងស្រៈដោយចំឲ្យប្រែទៅទៀត ៖

អៈ > អា ខ្វី ឧ. វៈ អាន វ៉ាស់ (កុំប្រឡំថា វ៉ែស)

អោ > អ ខ្វី ឧ. ទោះ អាន ទស់ ។

វិធីអានពាក្យត្រង់សម្លេងគ្រលួច ឬគ្រលរ

វិធីអានត្រង់នេះ ក៏ត្រូវចែកជាពីរយ៉ាង សំរាប់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ និងសំរាប់ពាក្យដែលមកពីបាលីសំស្ក្រឹត ។ យើងបានឃើញរួចមកហើយថាសម្លេងព្យាង្គដែលទៅជាគ្រលួច ឬគ្រលរ ស្រេចតែលើព្យញ្ជនៈប្រធានរបស់ព្យាង្គនោះ ។ ប៉ុន្តែមានព្យញ្ជនៈ ១១ អង្គ គឺ ៖

ព្យញ្ជនៈចុងវគ្គ ៥ អង្គ ៖ ង ញ ណ ន ម

ព្យញ្ជនៈអវគ្គ ៥ អង្គៈ យ រ ល វ ហ ហើយនិង ប, ដែលអាចប្រែប្រួលសម្លេងគ្រលរ ង ញ ន ម យ រ ល វ ជាគ្រលួច ង៉ ញ៉ ណ ម៉ យ៉ រ៉ ឡ វ៉, ចុះសម្លេងគ្រលួច ណ ហ ជាសម្លេងគ្រលរ ន ហ៊ ដោយឥតអាស្រ័យវណ្ណយុត្តិ, គឺប្រែទៅតាមទីតាំងរបស់វាខ្លួនក្នុងពាក្យនិមួយៗ(១) ។ ឯ ប អាចប្រែសម្លេង ប៊ ដោយឥតអាស្រ័យវណ្ណយុត្តិដែរ ។

១- សំរាប់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ.- ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ប មិនមានប្រែសម្លេងជា ប៊(២) ដោយឥតអាស្រ័យវណ្ណយុត្តិទេ, ណ ក៏មិនមានប្រែសម្លេងជា ន ។

ព្យញ្ជនៈ៩ អង្គក្រៅពីនោះ អាចប្រែសម្លេងតាមក្បួនតទៅនេះ:

ក្បួនទី ១- ព្យញ្ជនៈសម្លេងគ្រលរ ៥អង្គ ង ញ ន

(១) valeur de position

(២) វៀរលែងតែក្នុងអក្សរជើង ឧ. ប្អូន ប្តី ប្រាប់ ។

ម យ រ ល វ កាលបើជាអក្ខរប្រធានក្នុងព្យាង្គ ត្រូវប្រែសម្លេងទៅជាត្រលួច នាកាលព្យញ្ជនៈដែលជាប្រធានក្នុងព្យាង្គជាមួយ ឬក្នុងព្យាង្គខាងមុខរបស់ពាក្យជាមួយៈនោះមានសម្លេងត្រលួច ។

ព្យាង្គជាមួយ ៖ បានដល់ព្យញ្ជនៈផ្ញើជើង ឧ. ផ្ងារ ខ្ញុំ ស្នាម ប្ដី ខ្យល់ ... ។

ព្យាង្គខាងមុខរបស់ពាក្យជាមួយ ៖ បានដល់អក្សរតំរួត សម្ងាត់ កំរាល បង្វិល ... ។

ក្បួនទី ២– ព្យញ្ជនៈសម្លេងត្រលួច ណ និង ប កាលបើជាអក្ខរប្រធានក្នុងព្យាង្គ ត្រូវប្រែសម្លេងទៅជាត្រលរ ដ ប៊ិ នាកាលព្យញ្ជនៈជាប្រធានក្នុងព្យាង្គខាងមុខរបស់ពាក្យជាមួយនោះមានសម្លេងត្រលះ ។

សំគាល់ (១) ក្នុងករណីចំពូកនេះ គ្មានប្រើក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ, យើងទុកអធិប្បាយក្នុងពាក្យដែលមកពីបាលីសំ-

(១

ស្រើត ។ ឯគ្រន់ ប្រា មានឧទាហរណ៍ដូចតទៅនេះ៖ ដ្ឋិហារ ព្រហាម ទាហាន គួរអានដូចមានត្រីស័ព្ទពីលើ ហ ។

ក្បួនទាំងពីរនេះមិនមានការវៀរបង់ទេ សំរាប់ពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ។

សេចក្តីសង្កេត – អក្សរ អ្ន លោកដាក់រៀងក្នុងក្រុម ១ ។ បើនឹងស្រដីមួយយ៉ាងទៀត គឺថា: លោកដាក់ អ្ន ក្នុងពួកព្យញ្ជនៈ, ប្រែសេចក្តីថាលោកទុក អ្ន ជាព្យញ្ជនៈ ។ សេចក្តីពិតក្នុងពាក្យ អ្នី អ្ន មានលក្ខណៈជាព្យញ្ជនៈពេញទី ត្រូវតាមក្បួនទី ១ ដូចព្យញ្ជនៈសម្លេងគ្រលួចឯទៀត ។

ហេតុនេះពាក្យពហុព្យាង្គ ដែលមានព្យាង្គមួយជាស្រៈពេញតួ គួរលុះទៅតាមក្បួនទី ១ ទាំងអស់ ។ ឧ. ឥវ៉ាន់[១]

---

(១) ក្នុងវចនានុក្រម លោកសរសេរ ឥវ៉ាន់ ។

គិល្យាន[១] ឯនេះ ឯនោះ ឯលិច[២] អង្វរ អង្វែង អម្ពុរ អម្ពាប ឌុម៉ាល់[៣] ។

ប៉ុន្តែមានការវៀរបង់ត្រង់ពាក្យចំពូកនេះ ដែលមានព្យញ្ជនៈគំរូគ នាកាលព្យញ្ជនៈទី ២ នៃព្យញ្ជនៈគំរូគនោះជា វណ្ណល (les liquides) ។ ឧ. អង្រឹង អង្រុត អង្រែ អង្លក់ អង្គុង អង្គ្លើ ។

២- សម្រាប់ពាក្យមកពីបាលីសំស្ក្រឹត

ពាក្យចំពូកនេះកាន់ទៅដោយចំណាំ ជួនកាលក៏តាមក្បួនខាងលើនេះ ជួនកាលក៏កាន់ទៅតាមវិធីបាលីសំស្ក្រឹត

---

(១) ក្នុងវចនានុក្រម លោកចូលចិត្តសរសេរជា គល្យាន ផង ។

(២) ឯនេះ ជាពាក្យប្រយោគ, ឯនោះ ជាពាក្យប្រយោគ ដូចជាពាក្យខាងលិច ici, dehors, plutôt មិនមែនជាពាក្យពីរទេ ។

(៣) បើតាមក្បួនទី ១ ថុម៉ាល់ មិនត្រូវដាក់មូសិកទន្តទេ តែក្នុងវចនានុក្រម លោកដាក់មូសិកទន្ត ។

កេរ្តិ៍ជាសំគាល់ពុំបានឡើយ ។

ពាក្យដែលអានតាមវិធីខ្មែរនោះ ច្រើនតែជាពាក្យសំស្ក្រឹតដែលយើងខ្ចីមកប្រើជាយូរអង្វែងហើយ ។ ឧ.

ក) តាមក្បួនអានព្យញ្ជនៈផ្សំនឹងស្រៈ៖ ញាតិ នគរ មាតា យាគូ រាត្រី លាមក វាចា... ។ សំរាប់ពាក្យឯកព្យាង្គ ឬព្យាង្គដើមរបស់ពាក្យពហុព្យាង្គដែលមានព្យញ្ជនៈជាប្រធាន វិធីអានទៅតាមវិធីខ្មែរទាំងអស់ វៀរតែពាក្យខ្លះដោយចំនួនតិចដូចជា វឌ្ឍកាល (វ៉ាត់..), មច្ឆា (ម៉ាច់...), លេខ (ឡេក) ។ ក្រៅពីនោះ មិនថាព្យញ្ជនៈណាជាប្រធានទេ–លើកតែ ឫ ចេញ, ព្យញ្ជនៈ ឫ នឹងអធិប្បាយនៅខាងក្រោយ–សុទ្ធអានទៅតាមវិធីខ្មែរ ឧ. កុមារ បិត្ត តុលាការ ភាសា ។

ខ) តាមក្បួនទី ១ ខាងលើនេះ៖ បរលោក (...ឡោក), ប្រយោជន៍ (...យោច), អាយុស (...យ៉ុស)... ។

គ) តាមក្បួនទី ២ ខាងលើនេះ មណី (...នី), មាណព (...នប់), មរណា (...នា), វិហារ (...ហារ), គុហា (...ហា), ទេហា (...ហា) ។

ពាក្យបាលីសំស្រ្កឹតជាច្រើនតែងតែកាននៅតាមវិធីរបស់ភាសាកំណត់នោះ ។ ឧ.

ក)- ប្រយោគ អាយុ ហនុមាន កតញ្ញូ បរលី អរូប ប្រមុខ វិទ្យាល័យ... ។

ខ)- ជីវា ជិវ្ហា អាហារ សគុណា... ។

កាលព្យាង្គដើមជាស្រៈពេញតួ ស្រៈនោះជួនកាលកាន នៅតាមវិធីខ្មែរ ឧ. ឧក្រិដ្ឋ, ឧត្បល(១) ឧបជ្ឈា(១) ឥន្ទ ឥរិយា...; *ជួនកាលកាននៅតាមវិធីបាលីសំស្រ្កឹត ឧ.*

---

(១) ក្នុងវចនានុក្រម លោកឲ្យអានតាមបាលីថា *ឧ*, ប៉ុន្តែតាមទំលាប់ [illegible] ។

ឥច្ឆា (អិ...), ឥធលោក (អិ...), ឧប្បាទៈ (អុ...), ឧតុ (អុ..., ។

សំគាល់ព្យញ្ជនៈ ប ដូចកាលអានតាមវិធីខ្មែរជា ប ឧ. បរម បាទ បិតា បុត្រ; ដូចកាលក៏អានតាមវិធីបាលី-សំស្រ្កឹតជា ប៉ ឧ. បប៉រម ប៉ាប៉ាទ ប៉ិតុលា ប៉ុប្អា ។

សេចក្តីសង្កេត.— តាមដែលយើងបានឃើញមកនេះ វិធីអានពាក្យដែលមកពីបាលីសំស្រ្កឹត រកអ្វីជាបំគាល់ទៀតពុំបានឡើយ នាំឲ្យលំបាកអានជាច្រើន ដោយចំពោះសំពប់ជនជាតិក្រៅមិនក្មេងដែលរៀនអក្សរខ្មែរ ។ ដើម្បីមិនឲ្យស្រួលបាននោះ មានតែវិធីមួយ គឺត្រើរណ្ណាយគិកនពាក្យណាដែលមិនលុះទៅតាមក្បួនអាន ។

៩– វិធីអានពាក្យមកពីបាលីសំស្រ្កឹតខ្លះ
ដែលមិនបានអធិប្បាយ

១– អក្សរចុងពាក្យ.— អក្សរចុងពាក្យ នោះបើជា

ព្យញ្ជនៈគោលក្តី ...ក្តី លោកទុកជាខ្យល់ មិនបញ្ចេញ សម្លេងពេញមាត្រា ដូចក្នុងភាសាបាលីសំស្ក្រឹតដោយចំទេ ឧ. ពល សេស ពិត្ត វត្ត;

កាលបើត្រូវបញ្ចេញសម្លេងពេញមាត្រា លោកដាក់ យុគលពិន្ទុសំគាល់ ឧ. វីរិយៈ សាធារណៈ សាក្យៈ;

កាលបើជាព្យញ្ជនៈគោល ហើយមិនត្រូវបញ្ចេញសម្លេង សោះសោះ លោកដាក់ទណ្ឌឃាតជាបំគាល់ ឧ. ប្រយោជន៍ សាសន៍ លក្ខណ៍ ។

កាលស្រៈ ិ នៅចុងពាក្យ លោកច្រើនតែលមិនអានៗ ឧ. ឫទ្ធិ សម្បត្តិ សត្តិ;

តែជួនកាល អានក៏បានមិនអានក៏បាន ឧ. សិទ្ធិ (ថា សិត ក៏បាន ថា សិត-ធិ ក៏បាន);

ជួនកាលត្រូវតែអាន ឧ. លទ្ធិ វឌ្ឍិ អឌ្ឍិ ។

គង់នេះបើប្រើទណ្ឌឃាត ឃើញថាលំបាកសរសេរ

បន្តិច ប៉ុន្តែប្ដូរជាស្រួលការងារ ។

២.- ពាក្យសមាស (អាន ស.-ម៉ាស់).- តាមវិធីការដែលយើងទើបនឹងពន្យល់រួចមកនេះ អក្សរចុងពាក្យត្រូវបញ្ចេញសម្លេងតែកន្លះមាត្រា ដូចជា ពល បុរាណ កម្ម ឬមិនត្រូវបញ្ចេញសម្លេងសោះ ដូចជា ឫទ្ធិ ប្រវត្តិ ។

កាលបើមានពាក្យណាលើ [illegible] មួយទៀតមកដាក់បន្តពីក្រោយ រួមជាពាក្យតែមួយម៉ាត់ ពាក្យដែលបង្កើតឡើងដូច្នេះ លោកហៅថាពាក្យសមាស ។ ឧ. ពលកាយ បុរាណសម័យ កម្មសិទ្ធិ ឫទ្ធិវង្គ ប្រវត្តិសាស្ត្រ ។

ក្នុងពាក្យសមាសដែលនាំយកមកជាឧទាហរណ៍នេះ អក្សរ ល ក្នុង ពល, ណ ក្នុង បុរាណ, ម ក្នុង កម្ម, ធិ ក្នុង ឫទ្ធិ, តិ ក្នុង ប្រវត្តិ ដែលជាអក្សរចុងពាក្យហើយ ។ ហេតុនេះអក្សរទាំងនោះត្រូវបញ្ចេញសម្លេងពេញមាត្រា ៖ ត្រូវអានថា ពល់-ល:-កាយ..., ក័ម្ម:-សិត...

ប្រ-វាត់-តិ-សាស់ ដោយមិនចាំបាច់ដាក់យុគលពិន្ទុ ។

ពាក្យដែលមានយុគលពិន្ទុសម្រាប់កាលនៅពោល ដូច វីរិយៈ សាធារណៈ សាក្សៈ នោះបើចូលជាបទសមាស ត្រូវលុបយុគលពិន្ទុចោល ហើយអានសម្រួលដែល ឧ វីរិយភាព សាធារណការ សាក្សវង្ស ។

មានការវៀរបង់ខ្លះ ដូចជាពាក្យ សក្ដិសិទ្ធិ សក្ដិ-យស, យសសក្ដិ . . . ដែលត្រូវអានថា សាក់-សិត, សាក់-យស់, យស់-សាក់ ។

ពាក្យសមាសដែលមិនត្រូវទៅតាមក្បួនទាំងនេះ កើតឡើងដោយខ្មែរយើងយកពាក្យបាលីសំស្រ្កឹតមកបញ្ចូលគ្នាខ្លួនឯង មិនមែនមានសម្រាប់ក្នុងភាសាដើមទាំងពីរនោះមកទេ ។ បើពិនិត្យដោយល្អិតទៅ ពាក្យ សក្ដិយស យសសក្ដិ សមជាពាក្យគូជាងជាពាក្យសមាស របៀប ទឹកកក ផ្ទះសំបែង។ ឯពាក្យដូចជា សមសក្តិ ជាពាក្យសំស្រ្កឹតមែន តែជាពាក្យ

ព្រលឹងខ្មែរ www.ameriquekhmere.fr

ពីរម៉ាត់ផ្សេងគ្នា មិនមែនជាពាក្យសមាស ។ ដូច្នេះវិបត្រូវអានថា សម់-សាក់, មិនត្រូវអានថា សមៈ-សាក់ ទេ ។

៣– វិធីអាននិគ្គហិត.– ក្នុងភាសាបាលី និគ្គហិតបញ្ចេញសម្លេង ង ។ ក្នុងភាសាសំស្ក្រឹតលោកហៅថាអនុស្វារៈ បញ្ចេញសម្លេង ម ។ ក្នុងភាសាសំស្ក្រឹតនេះ មានដំណើរមួយយ៉ាងទៀតហៅថា អនុនាសិកជៈ បញ្ចេញសម្លេងជា ង ។

អំ– ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ អានថា អ៉ម ឧ. សំយុង អំពល់ ទំ;

ក្នុងពាក្យមកពីបាលីសំស្ក្រឹត អានតាមបាលីថា អាំង ក៏មាន ឧ. បំសុក្កូល សំខ្យា សំយោគ(១);

---

១)– គម្ពីរនេះ លោកលែងសរសេរ បំសុក្កូល ហើយ. លោកសរសេរ បង្សុក្កូល វិញ; ឯ សំខ្យា លោកបគ្ឍូរបន្ថយមួសរសេរ សង្ខ្យា ផង ។ ហេតុនេះដាការគួរសង្ស័យថាទៅថ្ងៃក្រោយ លោកគង់មានសេចក្ដីករុណាបើកឲ្យសរសេរ សំយោគ ជាដផង ព្រមទាំងពាក្យបំពូកនេះទាំងអស់ ។

អានថា អ៊ង់ ក៏មាន ឧ. សំវេគ សំវាស សំយ(១);

អានតាមសំស្រ្កឹតថា អ៊ុំ ដូចវិធីខ្មែរក៏មានខ្លះ ឧ. សំរិទ្ធិ ។

អាំ– អានបានតែមួយយ៉ាងថា អាម់ កាលគ្មានខ្យល់ ឧ. ចាំ ទាំ បណ្ដាំ;

កាលបើប្រកបនឹងខ្យល់ ង អានថា អាំង ឧ. ទាំង ប៉ាំង រាំង(២) ។

អឹ– ក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ជាសម្លេងខ្លីដែលត្រូវគ្នានឹងសម្លេងវែង អឺ ឧ. ទឹក សន្ទឹក សន្ទឹង;

ក្នុងពាក្យបាលីសំស្រ្កឹត ប្រើបានពីរយ៉ាង ៖

ក) បញ្ចូលនឹង រ ជា ឫ សំរាប់ប្រើជួស ឫ ឧ. ក្រឹត្យ

---

១)– លោកបើកឲ្យសរសេរ សង្វេគ សង្វាស សង្យ បាន ។

២)– ប្រើនិគ្គហិតជួសរស្សសញ្ញាផ្ទុះគ្មានសេចហេតុសមផលសោះ ៖

តាំង = តាំ + ង = តាម់ + ង ។

ព្រឹក្សា សំស្ក្រឹត:

១) ចំពោះពាក្យខ្លះដូច តារត្តិសា (១) មហិសា ការ

ហ អ៊ីង តាមបាឡី ។

អំ - ក្នុងពាក្យខ្មែរយើងអានថា អុម ឧ. សុំ ខ្ញុំ កុំ; ក្នុងពាក្យដែលមកពីបាលីសំស្ក្រឹតអានថា អុង ឧ. បុំលិង្គ។

ផ្នែកទី ៣

ច្បាប់សូរសាស្ត្រ:

ច្បាប់សូរសាស្ត្រមិនមែនអ្វីក្រៅពីទំនួលសំឡេងរបស់ពាក្យដែលប្រែប្រួលបន្តិចម្តងៗរៀងកាលពីបុរាណកាលដរាបមក ។ សំឡេងរបស់ពាក្យដែលប្រែល្អៀងពីបែបដើម ក៏ដើម្បីឲ្យស្រួលហៅស្រួលនិយាយ ។ ការប្រែប្រួលដែលមានមកហើយបានធ្វើទៅឯង គ្មាននរណាតាំងច្បាប់ឲ្យធ្វើតាមទេ ។ ប៉ុន្តែ

(១) តារត្តិសា លោកលែងសរសេរបែបនេះហើយ លោកសរសេរ តារត្តិស្ក្រា វិញ ។

ថើយើងមើលដំណើររបស់ការប្រែប្រួលនោះ ដោយពិនិត្យពិចារណាយើងអាចឃើញគន្លងដែលធ្លាប់ដើរមកហើយ ។ គន្លង ឬខ្ទង់ទួលនេះហើយដែលលោកហៅថាសូរសាស្ត្រ (lois phonétiques) ។ គន្លងនេះមានសារៈសំខាន់ ក្នុងការបង្កើតពាក្យថ្មីសំរាប់ប្រើក្នុងភាសាយើង ។ គន្លងនៃការប្រែប្រួលមានច្រើនយ៉ាងដូចមាននិយាយខាងក្រោមនេះ ។

ក- កែសំឡេងព្យញ្ជនៈ រឹងជាទន់

ពាក្យសំស្ក្រឹតនិងពាក្យបាឡី ដែលយើងខ្ចីមកប្រើជាពាក្យខ្មែរច្រើនប្រែសំឡេងរឹង ត ប៉ ជាសំឡេងទន់ ដ ប ៖

១) ត ជា ដ ៖ បិតា មាតា បតុម្ម ...;

២) ប៉ ជា ប ៖ បរិយាយ បរិ បាប ...។

ការប្រែប្រួលនេះ មកពីវិធីសរសេរ ព្រោះពីបុរាណព្យញ្ជនៈវគ្គ ប៉ លោកមិនប្រើសំរាប់ពាក្យខ្មែរ លោកទុកប្រើតែក្នុងពាក្យបាឡីសំស្ក្រឹតណាដែលមានប្រើអក្សរក្នុងវគ្គនេះស្រាប់

បកហើយ ៗ ក្ត ក្នុងសម័យបុរាណកេចអានបានពីរយ៉ាង ជា ក្ត ក៏បាន ដា ដ្ឋ ក៏បាន ដូចមានពោលមកហើយក្នុងមាតិកាសម្ដេចព្យញ្ជនៈ ៗ ហេតុដូច្នេះទើបពាក្យបាលីសំស្ក្រឹតដែលមកជាពាក្យខ្មែរសឹងយូរយារមកហើយនោះ ប្រែសម្ដេចត ជា ដ្ឋ សឹងតែគ្មានសល់ តែរូបអក្សរលោកខុសឲ្យគង់នៅដដែល ៗ ឯ ឫ ក្នុងសម័យបុរាណអាចអានជា ឫ៉ ក៏បានជា ឫ ក៏បានស្រេចតែករណី គ្មានអ្វីជាគ្រឿងសំគាល់ទេ ព្រោះកាលនោះ វណ្ណយុត្តិមូសិកទន្តមិនទាន់មាន ៗ ក្នុងភាសាបាលីសំស្ក្រឹតសម្ដេច ឫ គ្មាន, មានតែសម្ដេច ឫ៊ ៗ សម្ដេចឫ៉ ខ្មែរយើងមិនសូវចូលចិត្តប៉ះទង្គិចនូវសន្និស្ស័យរបស់ភាសាយើង ៗ សបអក្សរ ឫ អានបាន ២ យ៉ាង យើងក៏អានជាឫ អស់ទៅ ៗ ដែលនៅអានជា ឫ៉ ខ្វះដូចក្នុងពាក្យ បរិ-មណ្ឌល បុំលិង្គ បស្សាវៈ ក៏សំរប់តែពាក្យដែលទើបខ្ចីពីបាលីសំស្ក្រឹតមកជាន់ក្រោយ ៗ

១- កែសម្លេងព្យញ្ជនៈតឹងជាធូរ

គឺប្រែសិថិលជាធនិត (aspiration) ។ ការប្រែប្រួលនេះ ច្រើនមានតែក្នុងពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ។

ក > ខ ៖ ក្ដុំ > ខ្ដុំ; ក្មេង, ក្ដយ, ក្មេក (សម្លេងជា ខ្មេង, ខ្ដយ, ខ្មេក, តែបែបសរសេរនៅដដែល);

គ > ឃ ៖ គ្មុំ > ឃ្មុំ, គ្លាំង > ឃ្លាំង; គ្មាន (សម្លេងទៅជា ឃ្មាន តែរូបអក្សរនៅដដែល);

ប > ផ ៖ ប្កែ > ផ្កែ; ដូប្ចេះ, ដូប្ចោះ (សម្លេងទៅជា ដូប-ផ្ចេះ, ដូប-ផ្ចោះ តែរូបអក្សរនៅដដែល);

ជ > ឈ ៖ ជ្មោះ > ឈ្មោះ, ជ្រាល > ឈ្រល, ជ្មោល > ឈ្មោល;

ត > ថ ៖ ត្មី > ថ្មី; ត្មោ > ថ្មុ; ត្មោត, ត្មាត, អាត្មា ... (សម្លេងទៅជា ថ្មោត, ថ្មាត, អាត-ថ្មា, តែ

អក្សរនៅគង់រូបដដែល)

ត > ធ ឧ. ត្វេ > ប្វេ > ធ្វើ;

ទ > ធ ឧ. ទ្វារ (សម្ដេចជា ធ្វារ);

ប > ផ ឧ. ប្លេ > ផ្លែ, ប្សំ > ផ្សំ, បទះ > ផ្ទះ;

សេចក្ដីសង្កេត– ពេលសរសេរ ក្មេង ក្មួយ ក្មេក គ្មាន ឈ្មោះ ត្មោត ត្មាត ទ្វារ ... នេះ យើងមិនត្រូវងឿងឆ្ងល់ទេ ព្រោះភាសាសរសេរមិនដើរលឿនជាងភាសានិយាយ ។ ការណ៍ដែលគួរឆ្ងល់នោះគឺជាករណីខ្លះ ភាសាសរសេរនៅជាដើរលឿនជាងភាសានិយាយទៅវិញ ដូចករណីនៃពាក្យ ផ្ដល់ ផ្ដើម ផ្ដាំ និងពាក្យឯទៀតដែលមានព្យញ្ជនៈដើមជា ផ្ដ ។ ក្នុងភាសានិយាយ ប្ដ មិនទាន់ប្រែទៅជា ផ្ដ ទេ ។ សម្ដេចនិយាយនៅតែជា ប្ដល់ ប្ដើម ប្ដាំ ប្ដូល ប្ដុំ ។ល។ តាមទំនួលសម្ដេចខ្ញុំដូចជា ប្ដ មិនអាចប្រែទៅ ផ្ដ បានឡើយ ។

គ- កែសម្លេងស្រៈ

អៈ > អ ឧ. បរម (ប:រ:ម:) > បរម (ប-រ៉ុម),

បរិសុទ្ធ (ប៉ៈ រិ...) > បរិសុទ្ធ (ប-រិ...),

បវរ (ប:វ:រ:) > បវរ (ប-វ៉រ);

អៈ > អា ឧ. បុប្ផ > បុប្ផា, វ្រឹក្ស > ព្រឹក្សា, មន្ត > មន្តា(១)

អៈ > អិ > អឹ ឧ. ក្សណ > ក្សិណ, ឧទក > ទិក > ទឹក,

វជ្រ > ពេជ្រ;

អៈ > អូ ឧ. បទុម > បូទុម, បពិត្រ > បូពិត្រ, សកល > សូកល(២)

---

(១) រូបរបស់ពាក្យ បុប្ផា ព្រឹក្សា មន្តា ត្រង់នឹងរូបសិទ្ធិបាលីសំស្ក្រឹត បឋមាវិភត្តិ ពហុវចនៈ ។ ដែលខ្មែរសម្រេចរូបទៅយ៉ាងនេះ គឺដើម្បីឲ្យពីរោះតាមសម្លេងដែលស្រួលជាង; បើទុកជាប្រើជាកម្មក្តី បើទុកជាឯកវចនៈក្តី រូបក៏គង់នៅតែដដែល ឥតប្រែប្រួលឡើយ ។

(២) តាមលោកអ្នកដឹងជ្រៅជ្រះខាងភាសាខ្មែរ ស្រៈ អៈ ដែលប្រែទៅជា

ក្នុង...

ស្រៈ អ៊ កាល់នៅមុខព្យញ្ជនៈ ដែលមានស្រៈ អៈ អាស្រ័យ ឬនៅមុខព្យញ្ជនៈតំរួតអាចមានសូរមួន ៣ យ៉ាង៖

អៈ>អៈ ១. បរមាភិសេក (ប៉ៈរៈ...);

អៈ>អ ុំ ២. ផលៈ (ផៈលៈ)>ផល (ផល់),

សព្វៈ (សាប់-ពៈ)>សព្វ (សប់),

ភវៈ (ភៈវៈ) >ភព (ភប់);

អុ នេះ ព្រោះមកពីការអានច្រឡំ ។ លោកជាតិប្លភាណ គេសរសេរ បុុប បពិត្រ សុកល ដោយដាក់វណ្ណយុត្តិ—សង្កត់ពីរពីក្រោម ដើម្បីសំគាល់ថាជាសម្លេង អ, កុំឲ្យប្រកបទៅនឹងអក្សរជិតខាង ។ វណ្ណយុត្តិនេះគឺអក្សរ អ សរសេរដោយកាត់ បំពង់សកណ្ដាលភ្ជាប់គ្នា ។ តាមទំពិនិត្យះដោយហ្មត់ចត់មើលទៅ សេចក្ដីពិតផ្ទុយផ្សេងពីនេះ ។ ជើង អ ដាក់ក្រោមព្យញ្ជនៈប្រើជាស្រៈនេះ យើងប្រើតាមសៀម ។ ចាប់ឃើញមានប្រើដំបូងក្នុងសិលាចារិកកាល គ.ស. ១៦២៥ (សៀវភៅសិលាចារិកនគរវត្តទំព័រ ២២-២៣)។ ប្រើសម្រាប់កត់សម្លេង អឿ (ម្ល៉េះ), សម្លេង ដែលប្រកបខ្យល់ជាព្យាង្គវែង (ទុក, សៀមសព្វថ្ងៃ ទអក, អានថា ទក ។ កាលនោះ បើ

ទួង...

អៈ > អា័ ឧ. សកៈ (សៈ កៈ) > ស័ក (ឡើងស័ក

ពេលចូលឆ្នាំ), ស័ត្ត, វត្ត (វ័ត), ភត្ត > ភ័ត្ត;

អៈ > អុ ឧ. ឧត្បលៈ > ឧត្បល (ឧត-ក្បុល),

វិតក្កៈ > វិតក្ក (វិតុក) ។

អុ > អូ ឧ. ធុរៈ បុរាណ កុមារ (សម្លេងសាមញ្ញ ជា អូ

ទាំងអស់).

សរសេរ ទក ត្រូវកែជា ទក់ ៗ មក សរសេរ ទោក ឬ ទ្មោក), សម្រាប់សម្លេង អើ៖ ប្អូហ អានជា បើ (សៀវភៅដដែលទំព័រ៣០)។ ក្នុងសម័យជំនាន់នោះផើង អ មិនទាន់មានដាក់ក្រោមព្យញ្ជនៈ សម្រាប់សំគាល់ ថាមានស្រៈ អ អាស្រ័យកុំឲ្យប្រកបនឹងព្យញ្ជនៈជិតខាងទេ ។ ពាក្យ បវិត្រ ឃើញសរសេរតែដូច្នេះរហូតដល់ គ.ស. ១៦២៥ (សៀវភៅដដែលទំព័រ ២៣) ដែលមានជើង អ ឬក្បួសពីក្រោយពីរទេ ។ ស្រាប់តែក្នុង សិលាចារិកលេខ ៩ (សៀវភៅដដែលទំព័រ ២៥) គ.ស. ១៦២៧ និងលេខ ពួកទៀតឃើញសរសេរ បូពិត្រ និង បុពិត្រ តែម្តង ។ សេចក្តីសន្និដ្ឋាន គឺជាស្រៈ អ ប្រែជា អូ នេះ ប្រែទៅតាមទំនួលសម្លេងខ្មែរដោយពិត ។

ឧ (អុ) > អុ សំរាប់ស្រៈពេញតួ ដូចជា ឧបមា ឧទ្យាន
ឧបាយ ឧបរាជ ឧត្បាត ឧត្បល ...
សម្លេង ឧ ទៅតាមសម្លេងខ្មែរ អុ ទាំងអស់,
តែក្នុងវចនានុក្រម លោកឲ្យអានតាមសម្លេង
បាលីសំស្ក្រឹតថា អុ;

អិ, អី > អេ ឧ. កិរ្តិ៍ > កេរ្តិ៍, តិរច្ឆាន (សម្លេងជាដេរ-
ច្ឆាន), មិគសិរ (អានម៉ិគៈសេរ), សីមា
(សម្លេងជា សេម៉ា);

អិ > អឹ ឧ. សិង្ហ (ដេក) (អានថា សឹង), ទិស (អាន
ថា ទឹស), ពិស (អានថា ពឹស), ឧទិក >
ទិក > ទឹក; សំរាប់ពាក្យក្នុងឧទាហរណ៍នេះ ការ
ប្រែសម្លេង អិ > អឹ បានសម្រេចរួចទៅហើយ,
តែចំពោះពាក្យខ្លះដូចជា សឹង (ក្នុង សឹងមាន,

សុទ្ធសឹងតែ), គិត, ការប្រែប្រួលកំពុងតែមានស្មើសព្វថ្ងៃនេះមិនទាន់រួចស្រឡះនៅឡើយ, អ្នកខ្លះនិយាយថា សឹង, អ្នកខ្លះនិយាយថា សិង, អ្នកខ្លះថា គិត អ្នកខ្លះថា គឹត;

អេ > អែ ឧ. ហេតុ (អានជា ហែត) ខេត្ត (សម្រេចជា ខែត), បដិសេធ (អានជា ប៉ៈដិសែត), តេ > តែ[១] ឆេះ (សម្រេចជា ឆែះ), បេះ (សម្រេចជា បែះ),

---

១) – តែ (ទឹកតែ, ស្លឹកតែ) បកពីពាក្យចិនថា តេ, លោកឲ្យដាក់ស្រៈ អែ តាមសម្លេងហៅ; ក្នុងវចនានុក្រមលោកដាក់ «តែ ន. (ចិ. តេ) ...»។ នោះបើលោកដាក់ដូច្នេះផងបាន៖ «ហែត ន. (សំ. ម. ហេតុ) ...; ខែត្ត ន. (ម. ខេត្ត) ...» ឃើញជានឹងពេញចិត្តដល់អ្នកប្រើភាសាខ្មែរជាច្រើននាក់ ។ ខ្ញុំយល់ថាគួរធ្វើទៅបានព្រោះបើកែ អេ ជា អែ មិនអាចនាំឲ្យវង្វេងនិរុត្តិសាស្ត្រ ដល់ដំណើរពាក្យដើមកំណើតមិនឃើញនោះទេ, ដ្បិតក្នុងភាសាបាលីសំស្ក្រឹតមានតែស្រៈ អេ, ស្រៈ អែ គ្មានសោះ ។

សេះ (*សម្រេចជា សែះ*) (១) ។

អោ > អ ៖ រង្គោ > អង្គ, សំណោ > សម្ល, យោកិ > យក, មោកិ > មក ។

ឃ- កែពាក្យព្យាង្គច្រើនជាពាក្យព្យាង្គតិច

សម្លេងសង្កត់.– *ក្នុងពាក្យពហុព្យាង្គ មានព្យាង្គខ្លះយើងអានសង្កត់ ព្យាង្គខ្លះយើងអានបន្ធូរសម្លេង;*

ខ. គង្គល រង្វាល់ ភិក្ខុ ។ *ព្យាង្គសង្កត់គឺ* គល, វាល់, ភិក, *ព្យាង្គបន្ធូរ គឺ* គង រង់ ខុ ។

---

១)– *សែះ* លោកបេះសរសេរឲ្យត្រឹមត្រូវតាមសម្លេងនិយាយជា *សែះ* (ស្រៈ *សែ*), ឯ *ផេះ ថេះ សេះ* លោកមិនមានអនុញ្ញាតក្នុងវចនានុក្រម ឲ្យអានជាស្រៈ *សែ* ឡើយ ។ ដូច្នេះយើងត្រូវអានតាមស្រៈ *េះ*, ប៉ុន្តែ កាលបើ យើងធ្លាប់ថា *សែ* ទាំងអស់គ្នាទៅហើយ ហើយត្រឡប់ត្រូវថា *សេ* ដូច្នេះវិញ នោះនាំឲ្យចង្អៀតចិត្តមិនតិចឡើយហាក់បីដូចអាបគ្គាប់ឲ្យយើងជាស្រៈ *សែ* មិនច្បាស់ដូចម្តេច៖ "*យកសេ ទៅចងសេ*" (យកខ្សែទៅចងសេះ)។

ព្យាង្គសង្កត់ជាទ្រូមសាររបស់ពាក្យ ឯព្យាង្គបន្ទោរជាភាគបន្ទាប់បន្សំ អាចប្រែប្រួលឬបាត់បង់ទៅបាន ដោយឥតធ្វើឲ្យសេចក្ដីរបស់ពាក្យប្រែប្រួលទៅផងឡើយ ។ ឆង្គុល ទៅជា អង្គុល ឬ រង្គុល ក៏នៅស្ដាប់បានសេចក្ដី; រង្វាល់ ទៅជា អង្វាល់ ឬ លង្វាល់ ក៏នៅស្ដាប់បាន ។ ភិក្ខុ ទៅជា ភិក្សុ តាមសំស្រ្កឹតក៏សឹងបាន ឬមួយទៅលុបព្យាង្គបន្ទោរចោល ហៅថា «លោកភិក» ទៀតក៏មានប្រើ ។

ព្យាង្គដែលមានព្យញ្ជនៈផ្ញើជើងដូចជា ប្ដឹង ស្ដាប់ ស្វា វែងជាព្យាង្គ ១ ធម្មតា តែទ្វីជាព្យាង្គពីរ ។ តាមត្រូវគួររាប់ជា ១ ព្យាង្គកន្ទុះ៖ ព្យាង្គពេញ ជាព្យាង្គសង្កត់, ព្យាង្គកន្ទុះជាព្យាង្គបន្ទោរ ។ ព្យាង្គកន្ទុះនេះអាចប្រែប្រួល ឬបាត់រូបទៅដូចព្យាង្គបន្ទោរឯទៀតដែរ ។ តាមសង្កេតភាសាខ្មែរបូរាណ ឃើញមានព្យាង្គបន្ទោរប្រែប្រួលទៅដោយនៅគង់ចំនួនព្យាង្គដដែលដូចមានតទៅនេះ៖

កល្ហន៑ > ក្រហួន, បន្ទូរាន៑ > បំពៀន

បន្លែក៑ > សំលៀក; ប៉ុង៑ > ផ្ទុង៑ > ស្ទុង

រង្កោ > អង្ករ; ត្មិ > ថ្មី ។

ការប្រែប្រួលដល់បាត់ព្យាង្គបន្ទើរនោះមានច្រើនយ៉ាង ៖

១– បំបាត់ស្រះបុងពាក្យទុកព្យញ្ជនៈជាខ្យល់

ច្បាប់ត្រង់នេះ ប្រើទូទៅសម្រាប់ពាក្យដែលខ្ចីពីសំស្ក្រឹត មិនបាលីដោយចំពោះសម្រាប់ស្រៈ អៈ ។ ក្រៅពីស្រៈ អៈ មានស្រៈ អិ ឧះ ។

ឧ. ជិនៈ (២ព្យាង្គ) > ជិន (១ព្យាង្គ)

កុសលៈ (៣ព្យាង្គ) > កុសល (២ព្យាង្គ)

បរិសុទ្ធិ (៤ព្យាង្គ) > បរិសុទ្ធ (បរិសុត ៣ព្យាង្គ) ។

២– បំបាត់ព្យាង្គបុងពាក្យចោលទាំងមូល

ឧ. ប្រយោជនៈ (៤ព្យាង្គ) > ប្រយោជន៍ (ប្រយោច ២ព្យាង្គ)

បន្ធនៈ (៣ព្យាង្គ) > បន្ធន់ (ពន់ ១ ព្យាង្គ)

បុត្រៈ (២ព្យាង្គ) > បុត្រ (បុត ១ ព្យាង្គ)

៣- បំបាត់ព្យាង្គដើមចោលទាំងមូល

អម្ពុ (២ព្យាង្គ) > ម្ពុ (១ព្យាង្គកន្លះ)

អស្សុៈ (២ព្យាង្គ) > អសេះ > អស្សេះ > សេះ (១ព្យាង្គ)

ឧបាសកៈ (៤ព្យាង្គ) > បាសក (២ព្យាង្គ)

៤- បំបាត់ស្រៈក្នុងព្យាង្គដើមយកព្យញ្ជនៈ
ដាក់ផ្ញើជើង

កបាលៈ (៣ព្យាង្គ) > ក្បាល (១ព្យាង្គកន្លះ)

គរុឌៈ (៣ព្យាង្គ) > គ្រុឌ (១ព្យាង្គកន្លះ)

គរុ (២ព្យាង្គ) > គ្រូ (១ព្យាង្គកន្លះ)

ពាក្យខ្មែរបុរាណ ដែលក្លាយយកមកដោយវិធីនេះមាន
ច្រើន ។ ខ្ញុំនឹងដកមកសំដែងខ្លះជាឧទាហរណ៍ ៖

វគាំ > ផ្គាំ កគាំ > ក្រោម

កត្ឋិយ៍ (*មាន គន់មួយ*) > ក្ងួយ, ក្អឹង > ក្រុង

កត្យិង៍ (*មាន គន់ប័ន*) > ក្មេង, កញ្ចោល៍ > ក្រោល

បយ្យិង៍ (*មាន បរ៉ង*) > ប្រេង, (អ្ន) កំយេក៍ >

(ម៉ែ) ខ្មេក ។

ង- កែពាក្យព្យាង្គតិចជាពាក្យព្យាង្គច្រើន

ការកែប្រែបែបនេះមានតិចណាស់ ។ បំណងគឺថា ឲ្យមានតុល្យភាព (équilibre) កុំឲ្យកំបុកសះមួន ។

ឧ. ពី > អំពី, អ្នក > អម្រឹក, ម្ចាស់ > អម្ចាស់, បរាជ័យ > អប្បរាជ័យ ឬ អបរាជ័យ(១)

ក្រៅពីឧទាហរណ៍នេះ នៅមានពាក្យខ្មែរបុកណាខ្លះ

---

(១) ពាក្យនេះគ្មានក្នុងវចនានុក្រមទេ ប្រែសេចក្ដីថា លោកមិនទទួលយកក្នុងភាសាសរសេរ ។ *អបរាជ័យ* ដែលមានក្នុងវចនានុក្រមលោកប្រែថា ស្មោះ ឯពាក្យក្នុងឧទាហរណ៍នេះប្រែថាចាញ់ដូច *បរាជ័យ* ។

ដែលប្រែសភាវៈពីឯកព្យាង្គ មកជាពហុព្យាង្គរួចយូរមក ហើយ, គឺ៖

ដេ > កញ្ចើ, ដ្យូង (ជើង) > ជញ្ជើង,

ឯកិ > ទម្ងន់, (ស្មេ) ឆា > (ស្មើ) ក្នា,

លិងិ > តម្លឹង ។

៧– ការប្រែប្រួលអក្សរ វ

១– វ ប្រែជា ព

វ ប្រែជា ព ជាទំនួលសម្ដែងក្នុងភាសាច្រើនណាស់ក្នុងលោក, មិនចំពោះតែក្នុងភាសាខ្មែរទេ ជាការណ៍ធម្មតាក្នុងភាសាអំបូរ ឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុប ។ ក្នុងភាសាយើង ពាក្យខ្មែរសុទ្ធក៏មាន វ ប្រែជា ព, ពាក្យមកពីបាលីសំស្រ្កឹត ក៏មានប្រែដូច្នេះដែរ ។

ៈ វេ > ពៃ; សំវេង > សំពែង

វុំ > ពុំ; វត្តមាន > ពត៌មាន

វ្យីរ > ពីរ; សំភៅ > សំពៅ

អំវី > អំពី; ត្រវាំង > ត្រពាំង

វ្យិត > ពិត; វ្រះ > ព្រះ

វៀរ > ពៀរ; វជ្រ > ពេជ្រ

វេទ្យ > ពេទ្យ; វេលា > ពេល

សាវ៉ុង > សាប៊ូ; វ្យញ្ជនៈ > ព្យញ្ជនៈ ។

៦–. វ ប្រែជា ភ

អាចបញ្ចូលគ្នាបានទឹងមាតិកាទី ១ គ្រាន់តែប្រែសំលេង ព ជាធម្មតា វា ដូចយើងបានឃើញមកហើយ ។ ពាក្យបំពួកនេះមានខ្លះដូចតទៅនេះ ៖

វ្យ > វ្យេ > ភ្យី; វ្លើង > ភ្លើង,

វ្ន > ភ្នំ; វ្នែក > ភ្នែក,

វក្ត្រ > ភក្ត្រ ។

៣- វ ប្រែជា អួ ឧ អួ

វ ប្រែជាស្រៈបានដោយហេតុ វ ជាអឌ្ឍស្រៈដូចបានពោលមកហើយក្នុងមាតិកាព្យញ្ជនៈ ។ វ ប្រែជា អួ ។ នេះជាធម្មតាក្នុងអំបូរភាសាឥណ្ឌូ-អឺរ៉ុបទាំងឡាយ ។ បណ្ដាពាក្យខ្មែរដែលប្រែ វ ជា អួ នោះមាន៖

បន្ទ្វលិ > បន្ទួល; ស្វំ > សួម,

ជ្វនិ > ជួន; កំ្វន > កួន ។ល។

សំរាប់ពាក្យសំស្រ្កឹតដែលមកជាពាក្យខ្មែរ ដោយ វ ប្រែជា អួ នោះមាន៖

ស្វរ > សួរ; អស្វតរ > អសួតរ(១)

ត្រៀស្វរ > ត្រៀសួរ; អស្វពាហ > អសួពាហ(១)

ត្រង់ វ ប្រែជា អួ មានឧទាហរណ៍ដូចតទៅនេះ៖

---

(១) រូបពាក្យពីរបែបនេះ លោកមិនដាក់ក្នុងវចនានុក្រមបញ្ចូលជាភាសាសរសេរទេ នៅជាភាសានិយាយនៅឡើយ ។ អានអ:- សូ - ជ ។

ព្រលឹងខ្មែរ

មូយិ > ម៉ូយិ > មួយ; សូតិ > សួតិ,

បូនិ > ប៉ូនិ > បួន; សូស្តិ > សួស្តី ។

ឆ- ការប្រែប្រួលសម្លេងផ្សេងៗទៀត

ពាក្យដែលខ្ញុំនាំមកជាឧទាហរណ៍នេះគ្រាន់តែជារបស់ខ្មែរក្នុងដែនកែបប៉ុណ្ណោះ មិនមែនតាំងជាក្បួនខ្នាតអ្វីបានទេ ៗ

ប > ស ៖ បន្លេក > សំលៀក ។

ធ > ស ៖ ធី > ស៊ី, ធ្មិង > ស្មឹង ។

យ > ញ ៖ (ត្មុរ) យេ > (គោ) ញី ។

ការប្រែ យ ជា ញ ជាការចំឡែក, ឃើញមានតែក្នុងករណីមួយនេះ ៗ

ព្រលឹងខ្មែរ

ចប់ភាគទី ១